

Firim fafu Fásum me ti Mácie anabaw ahič fo me **Waf waw wabaj me n'élébur yauye**

Elébur yauye Mácie nahiçyohiç bi n'ejangaraay Esúif yay. Ejangaraay ubugu guffase joon Bahiçer babu Bufan babu. Mácie nagitene n'élebur yauyu búoh Yésu Kirista aamme an ahu ajae me eçil min waf waw walobi me ni Bahiçer baubu bítiar baubu ukano ; ñammenje nah'alolob ak'aunen bo. Elébur yauye Mácie nahiç yo no ejangaraay Esúif yay guhami me gúþunni ni sañ sasu saa galaw sal Esúif yay. Ñer ejangaraay ubugi n'guilen guomunor dó guyabe þop bugan galet Esúif.

Mácie ni bujugumol Yésu aamme **Afan ahu** o nah'alob me ni gakañen dó wo Aláemit amanj me ejangaraay gukan. Açila Afan ahumu nagitene bugan bugagu bulago buvugul baa min gúju gujoh gúboñ gagu gaamme ni Bahiçer babu Bufan babu. Mácie mul ni bujugumol Yésu aamme þop **Apagena ahu** o Esúif yay gunage me. Mácie nalobe mala Jávi jaju jaa fatiya aah : « Aláemit Aví nam, ban fívetol ufu n'ejugi ni mof maume. »

Elébur yauye elagelagen bajaer babu banur babu baa siewansil sasu saa Maruk ni Lík. Ni fiçilum ewansil yay, Mácie nalolob mala gabugi ni fiñile sal Aví ahu ala Esúif yay, aamme Yésu

(Mácie 1 ni 2). Ni fúuñenum ewansil yay, Aví ahumu gubelolbet ni bataliŋ bal e  et iki gubbanjol n'ekurua (Mácie 27). Bare Al  emit nailenol n'e  et yay. Y  su n  apurul upotoraol ban naagil gujow iki guvare s  usuh sasu   pe saa mof Firim fafu F  asum me (Mácie 28).

Yésu gukanol gajow gagu gal "**Emanuel**" balama abugi, dóemme "**Aláemit umu ni wolal**" (Mácie 1.23). Ewansil yay yaa Mácie ni firim faufe fo Yésu alob me asenolal ejae ebao faah me : « Injé umu nánonan ni buru bi no mof mamu mujae me ebao. » (Mácie 28.20) Aláemit ni Yésu nágitenumolal me búoh acila umu n'etulolal.

*Ujow waw waa sipay Yésu Kirista gufan
(Lük 3,23-38)*

¹ Ujow waw waa sipay Yésu Kirista gufan uwe : Gabulaken gom gaa David aamme gabulaken gal Aburaham. ² Aburaham abuge Isak ; Isak nabuh Sakob ; Sakob nabuh Yuda ni gutiol ; ³ Yuda nabuh Peres ni Sera ; jail gajaol Tamar. Peres nabuh Hesoron, Hesoron abuh Aram ; ⁴ Aram nabuh Aminadab, Aminadab aâila abuge Naaâon, Naaâon abuh Salimon. ⁵ Salimon ayab me Rahab nabuh Boas ; Boas ayab me Rut nabuh Obed. ⁶ Obed o nabuh Yese, Yese abuh David.

Aví ahu David ayab me aar Uri nabuh Salomon ; ⁷ Salomoŋ nabuh Roboam, Roboam abuh Abia ; Abia aćila o abuge Asa. ⁸ Asa nabuh Yosafat abuh me Yoram ḡay Osias. ⁹ Osias nabuh Yotam, Yotam nabuh Ahas abuh me Esekias. ¹⁰ Esekias nabuh Manase, Manase nabuh Amon abuh me

Yosias ; ¹¹ Yosias nabuh Yekonia ni gutiol, unnay waw no gujoh me Esúif yay ni sembe gúaenum búuy mbaa Babilon.

¹² Búsol búuy babu baa Babilon, Yekonia nabuh Ĉelasiel ; Ĉelasiel o nabuh Sorobabel ¹³ abuh me Abiud. Abiud abuge Eliakim, Eliakim abuh Asor. ¹⁴ Asor nabuh Sadok ; Sadok o nabuh Ahim abuh me Elíud. ¹⁵ Elíud nabuh Eleasar, Eleasar nabuh Matan abuh me Sakob. ¹⁶ Sakob o abuge Susef áin Mari abuh me Yésu o guvoge me Kirista.

¹⁷ Kan ñer baje pe jabbah jono guñen ni jibbagir (14) kábiriŋ Aburaham bi ni David, jabbah mul jono guñen ni jibbagir kábiriŋ David bi ni búuy babu mbaa Babilon, ni jabbah jice jono guñen ni jibbagir kábiriŋ búuy babu mbaa Babilon bi ni Kirista.

*Gabugi Yésu Kirista
(Lík 2.1-7)*

¹⁸ Gabugi gagu gaa Yésu Kirista maa gujoumulo : Babaj ace áine gajaol Susef apañe bájur bice gajaol Mari ajae me éni jaw Yésu. Balama gučin tiñ tanur, Mari ahumu naajar far ni búkanum baa Biinum Banabe. ¹⁹ No najugol me mee, áinol Susef aamme ánaíne acole ban amanjut ápunnol n'ésuh, najoh bi ehalor ni o an m'baffasut wabaj me n'etulil. ²⁰ O ni gaþinor gaugu, ni baj amalaka Aláemit ápullol ni súmori naagol : « Susef, añol David, jamb'úholi eñar aari Mari, mata far fafu fo naam mee ni fo búkanum bom baa Biinum Banabe. ²¹ Pan abuh

ápur, ban þan ukanol gajow gagu gaa Yésu*, mata açila ajae me eþagen ésugol ni utilil. »

²² Urú þe kanokano min mbi wo Aláemit alob me ni butum aboñer ahu Esai ukano, no naah me :

²³ « Bájur babu affasut me ánaíne þan ajar far ; þan abuh ápur ban þan gukanol gajow gagu gal Emanuel[†]. »

(Dóemme "Aláemit umu ni wolal".)

²⁴ No Susef álio me, nakan wo amalaka ahu ala Aláemit alobol me ni súmori sasu, min ñer ayab aarol abañ ni yañol. ²⁵ Bare akait ni o iki aarol apegor ápur ; Susef nakanol gajow gagu gaa Yésu.

2

Bugan bugagu búgamah gakelo me emigelet Yésu

¹ Yésu nabugi Betuleem ni mof maa Yúde, gannay gagu no ávi ahu Herod aamen me ni fuhow mo. Ni baj bugan búgamah gabaje gaffas ni suut sasu gáþullo ráli bo tinah talu tiiyeul me guçigul dó Yérusalem ² ban n'guroren guoh : « Umelo, ávi ahu ala Esúif yay aju me ebugi ? Wóli jujugulo eut yay yola kábirinj baubu bo tinah talu tiiyeul me ; açila jikelo maa emigelet. »

³ No ávi ahu Herod aun me firim faufu, nágua mala gajahali manur ni bugaa Yérusalem þooil.

⁴ Ñer naomen ufan utejenaaw þooil ni úþajula gúboñ Aláemit bugagu bugal Esúif yay min

* ^{1:21} 1.21 Yésu : Gajow gaugu ni bavoger babu baa Yósue gúþullo, dóemme ni gúhiboriay Aláemit aþagene. † ^{1:23} 1.23 Juluj Esai 7.14

arorenil tay Kirista ahu aat me abugi. ⁵ N'guogol : « Pan abugi Betuleem ni mof maa Yúde, mata aboñer ahu nalobe mola aah :
⁶ “Aw Betuleem, ésuh yaa Yúde,
let aw uomme ásola ni súsuh sasu sáamumma
saa Yúde :
uffas búoh an ámah þan áþurul n'aw
ajae me ekoñ ésugom yaamme Israel*.” »

⁷ Ñer Herod naboñ ni fubbuy guvogulol
bugan bugaubugi bugo gaffasil gújalo mee min
gugitenol joon tinah tay eut yay eranjulil mee.
⁸ Mbiban, naboñil mbaa Betuleem naagil : «
Jujow, jiçih me n'juroren joon mala añil ahumu ;
ban no jijae me ejugol, jikanulom min iffas, min
mbi ínje may íjoul íkiil imigeletol. »

⁹ No guutten me ávi ahu guban, n'gukay. Bugo
n'ejow yay, eut yay yo gujugulo me baubu bo
tinah talu tiiyeul me neyabil gayoñ ; no eçih
me tiñ talu to añil ahu aamme, neilen to fatiya.
¹⁰ No gujuh me eut yay eilen, ésumay yámah
nenonil. ¹¹ Ñer n'gunogen ni yañ yay, ban
n'gujuh añil ahu bugo ni jaol Mari ; n'guya
gújul, ban n'gúñup n'gúni n'emigeletol. Mbiban,
n'gúpegul dó gubañe me gubajil gáamumma
min gúþuren dó éurus, batiøoa ni mícir gújiol.
¹² Púrto, nemme Aláemit nátalleniltallen ni
súmori gaa búoh jambi gubbañ me bi nende
Herod, ñer n'gujar bulago bice min guot mbal
ésugil.

Susef ni Mari bugo n'etey mbal Esíp

* **2:6** 2.6 Juluj Miêc 5.1

13 No gukay me, amalaka ala Aláemit náþurul Susef ni súmori naagol : « Uilo, uñar añil ahu ni jaol nutey bi Esíp ; urobo ró bi no nijae me eogi úbbañul, mata Herod þan ajes añil ahu bi jamugol. » **14** Ñer Susef nailo n'etut fuh nañar añil ahu ni jaol, ban najow ak'akoþ baubu Esíp. **15** Nanamo bo iki Herod acket ; mamu, min mbi wo Aláemit alob me ni butum aboñer ahu ukano, no naah me : « Nivoge áñum min iogol áþurul Esíp†. »

*Herod o n'eboñ gumuh úþur waw bugaa
Betuleem*

16 No Herod ajuh me búoh bugan bugagu gabaj me gaffas ni suut sasu gubutolbut, fiiñol ni fitiñ fan ; naboñ gumuh úþur waw þe gabaj me símit súuba ualen mbal ettam gaamme Betuleem ni sasu súsuh saa mofol. Símit sausu so nabet mee sijaojaor ni bagitener babu bo bugan bugagu bugaa gaffas gagu gulobol me. **17** Ñer wo aboñer ahu Séremi alob me n'ukano, no naah me :

18 « Firim fúþullo baubu Rama,
ukoñ ni gaçagor gámah :
Raçel akonje mee ecket yay yaa guñolol ;
amanut an asaforol‡. »

Susef ni Mari bugo n'ébbañul Esíp bi Nasaret

19 No Herod acket me, amalaka ala Aláemit náþurul Susef ni súmori bo Esíp **20** naagol : « Uilo, uñar añil ahu ni jaol min ubbañ bi ni mof mamu maa Israel ! Bugan bugagu gamajen me emugol guçele. » **21** Ñer Susef nailo, nañar añil

† **2:15** 2.15 Juluj Osé 11.1 ‡ **2:18** 2.18 Juluj Séremi 31.5

ahu ni jaol min aot bi ni mof mamu maa Israel.
²² Bare no naun me búoh añoł Herod o guvoge
 me Arukelaus ajare efenjeñ þayol yaa jávi mof
 mamu maa Yúde, náholi ebbañ bo. Ñer Aláemit
 nátallenol ni súmori min añago bi ni mof mamu
 maa Gálile. ²³ Najow ak'açin n'ésuh ece gajow
 yo Nasaret ; mamu, min mbi wo uboñer waw
 gulob me guya ni Yésu ukano no guoh me : «
 Pan guvogol an ala Nasaret. »

3

Saanj Batis o n'gavare

(Maruk 1.1-11 ; Lík 3.1-22 ; Saanj 1.19-28)

¹ Ni tinah tautu Saanj Batis ápollo me,
 nah'avare ni gafit gagu gámah gagu gaa mof
 mamu mo guvoge me Yúde. ² Nah'aah : « Jihat
 bakanerul baarat mee, mata Jávi jaju jaa fatiya
 julofulo. » ³ Saanj o aamme an ahu o aboñer ahu
 Esai alob me mola no naah me :
 « Firim fúpureul baubu n'eþarandañ yay nihi
 fuoh fatiya :

“Jiteñen fukaen bi ni Ataw !

Jiyaol ulago waçole* !” »

⁴ Bisimo Saanj ni bufal eñokombo bucokori,
 ban nah'ahogo ni fuhonolol gasinja gaa gabanj.
 Ujamen-émit ni múhum maa baha nah'atiñen.
⁵ Bugaa Yérusalem, bugaa ñer Yúde þe ni
 bugan bugagu þe bugaa galam fal fafu fo gu-
 voge me Suruden nihi gujow gutogol bo, ⁶ ban
 n'gugiten utilil bújonor ésuh yay þe, min ñer
 Saanj ábatiseil ni fal faufu faa Suruden.

* 3:3 3.3 Juluj Esai 40.3

⁷ No Saan̄ ajuh me búoh Eþárisie ni Esáduke gammeñe gújaeuljow bi eyab gábatise ni o, naagil : « Buru gabugor súþudum ge ! Juoseh mamu jijae eþah bataliñ Aláemit bájaeul me. Ay alobul mee ? ⁸ Mbi nihi jikan maaro bi egiten búoh þan jíbahen bakanerul ! ⁹ Jambi jinamo to nánoran eoh : “Nemme wóli gabulaken Aburaham jom, þan jiþah.” Injé ilobul yo : leti jujuge sival sause ? Yoo, Aláemit áju me ábahen so síni gabugor gal Aburaham. ¹⁰ Fínir fafu ufu to n’fubañi bi efar ununuh waw ; bununuh bánoban babugut mitiñ maaro þan biþiki bibeni ni sambun.

¹¹ Injé ni mal níbatiseeul mala ehat bakanerul baarat me. Bare an ahu ajae me éjoul búsolom nafañom sembe fúf, iþilout bi éþunnol sidalaol. Açila þan ábatiseul me ni Biinum Banabe ni sambun. ¹² Pan aogen ni gañenol gárigol gal eey bi éfaculor emano yay ni emey yay. Emano yay, þan abet yo ni bíjej, bare emey yay, yo þan akan yo fuñulen fañumut efogo. »

¹³ Funah fice, Yésu náþurul Gálile ak’atoh bo Saan̄ galam fal fafu faa Suruden bi eyab gábatise. ¹⁴ Bare Saan̄ aruhenut ban naagol : « Injé isoholae min aw úbatiseom ; aw til nújoul mbal ínje ! » ¹⁵ Yésu naagol : « Maer uman̄ uhabo min kano ; mamu nuotae ukana min mbi wo Aláemit aman̄ me ukano. » Ñer Saan̄ namañ.

¹⁶ O n’eban eyab gábatise, Yésu náþurul ni mal mamu. To baenah, émit yay népegulo, ban najuh Biinum Aláemit búavul ti gálab birembor ni o. ¹⁷ Ni baj firim fúþurul n’émít fuoh : « Ume

Añolom o nifaŋ me níbbolie ; ésumayom þe ni o yom. »

4

*Seytane o n'élingen Yésu
(Maruk 1.12-13 ; Lík 4.1-13)*

¹ Púrto, Biinum Banabe m'bújaenum Yésu bi ni gafit gagu gámah gagu min mbi Seytane álingen gáinen gagu gola. ² Naor bo sutufunaha úvi gúuba ni sufuga so ró, þúrto bieb m'bujogol nár. ³ Ñer álingena ahu Seytane nalofulol naagol : « Iní me maagen aw uomme Añol Aláemit, uoh sival sausu síbahó unaâc. » ⁴ Yésu naagol : « Bahícer babu buoge : “Arafuhow let mitiñay bare mujae eçilol naroŋ, bare þop firim fánofan fáþullo ni butum Aláemit*. ” »

⁵ Púrto, Seytane nájaenumol bi Yérusalem, ésuh yay yanab me, aêih najingenol bi ró fatiya gávi-Aláemit gagu ak'ailen ni fibil go fice, ⁶ aban naagol : « Iní me maagen aw Añol Aláemit nom, úñag uk'uya n'ettam ; leti Bahícer babu buoge : “Atúla þan aboñ emalakaol míya” ? Buoge þop : “Pan guyeni jambi guoli guteh n'eval†.” » ⁷ Yésu naagol : « Bahícer babu buoge þop : “Jamb'urif Aláemit aamme Atúlai‡ !” »

⁸ Seytane nabbañ ájaenum Yésu bi ró fatiya firijaŋ fice fabbage fan. Nakanol naluj ñanur súsuh sasu þe saa mof ni jáari so ró, ⁹ aban naagol : « Nujuge súsuh sausu ? Pan iseni dáuru þee, íni me nuyae gújul bújoñorom min

* **4:4** 4.4 Juluj Dáteronom 8.3 † **4:6** 4.6 Juluj Ufóñ 91.11-12

‡ **4:7** 4.7 Juluj Dáteronom 6.16

umigeletom. » ¹⁰ Bare Yésu naagol : « Seytane, úpur tale ! Bahiêcer babu buoge : “Pan uya gújul bújonjor Aláemit aamme Atúlai, ban numigelet açila nevonol pat.” » ¹¹ Ñer Seytane nakay ahalol to, ban emalaka n’gúloful Yésu bi esenol wo nasohola me.

*Yésu o n’eju épur ni fuhay
(Maruk 1.14-15 ; Lík 4.14-15)*

¹² No Yésu aun me búoh Saañ gúruoldur ni fipeh, nailo ajow mbaa mof mamu maa Gálile.

¹³ Nápur Nasaret ajow ak'anamo n’ésuh yay yo guvoge me Kapérinaum, yaamme galam fal fafu fápurut me faa Gálile, ni mof mamu maa Sabuloñ ni Nafutali. ¹⁴ Dó þe min mbi gurim gagu go aboñer ahu Esai alob me gukano gaah me :

¹⁵ « Mof maa Sabuloñ ni mof maa Nafutali, maamme galam fal fámah, ñagagu fal fafu faa Suruden,

Gálile yay dó galet me Esúif guçin me !

¹⁶ Esúh yay gaamme n’emoç

gujuge gajaña gámah :

bugan bugagu gaçin me n’éuruña yay yal eçet,

gajaña guiyulil§. »

¹⁷ Púrto, Yésu nailo gavare nah’ah : « Jíbahen bakanerul, mata Jávi jaa fatiya julofulolof. »

*Yésu o n’evoh ulagorol gútiar
(Maruk 1.16-20 ; Lík 5.1-11)*

¹⁸ Bo ni galam fal fafu fápurut me faa Gálile, Yésu najuh batiay búuba gaam umbala : Simon o guvoge me may Pier ni atiol Andere. Batiay

baubu m'bíni n'ebet fumbal dó ni fal fafu.
¹⁹ Naagil : « Jújoul jilagenom, ban þan ikanul jíni umbala bugan. » ²⁰ To baenah, n'guhato simbalil min gulagenol.

²¹ No Yésu abbañ me atos ráli maa, nabbañ ajuh batiañ bice búuba : Saak ni atiol Saan, guñol Sebede, bugo bájuþoer ni busana ni þailró, min gúni n'eheten simbalil. ²² Yésu navogulil ; ban to baenah n'gúþurul ni busana babu gúharo þail min gulagenol.

Yésu o n'esen úsotaaw gahoy ni mof mamu maa Gálile

²³ Ñer Yésu najow mof mamu maa Gálile þoomo, nah'aligen bugan bugagu ni saj sasu saa galaw sal Esúif yay, navareil Firim fafu Fásum me faa Jávi jaju, ban þop nah'asen ésuh yay gahoy gaa gásomut gánogan ni buhaj bánoban. ²⁴ Gáilandinol n'guuno guban babu þe dó ni mof mamu maa Siri. N'guñallol bugan bugagu þe bugo úsomut wánowan uyogen me ni bugaa ñatiñ ñánoñan : guñallol bugo siseytane sunogen me, galoe me gaay ni ubofoaaw, ban Yésu nasenil gahoy bugo þe. ²⁵ Gútiman gámah n'gulagenol ; nihi gúþurul ni mof mamu maa Gálile ni maa Dekapolis*, n'ésuh yay yaa Yérusalem ni wawu ulam þe waa mof mamu maa Yúde, bi ni maa ñagagu fal fafu faa Suruden.

Firim fafu faa ni firijan̄ fafu (Mácie 5 bi 7)

* **4:25** 4.25 Dekapolis : Yoemme "súsuh sasu saamme guñen".

5

*Gásumay gagu gaa maagen
(Maruk 3.13 ; Lík 6.12-13, 20-23)*

¹ No Yésu ajuh me fítiman fafu, naiñ n'erijan
ak'arobo ró. Ulagorol may n'gujiñ gutogol to
naamme. ² Ñer nanamo gavareil naagil :

³ « Gásumay gúni ni bugan bugagu gaalenoro me
bújonjor Aláemit :

Jávi Aláemit jolil jom !

⁴ Gásumay gúni ni bugagu gaamme n'ukoñ :
Aláemit þan asaforil !

⁵ Gásumay gúni ni bugagu gabubi me :
gafumil go guomme mof mamu !

⁶ Gásumay gúni ni bugagu gaban me gaþinoril þe
ni filip eroñ buron baçole bújonjor Aláemit
:

waf waw wo gulipe me þan gubaj wo !

⁷ Gásumay gúni ni bugagu gáju me ñarum enil :
Aláemit þan arumil enil !

⁸ Gásumay gúni ni bugagu bugo uinumil ukur
me :
þan gujuh Aláemit !

⁹ Gásumay gúni ni bugagu garoke me bi mala
gajamor :

Aláemit þan ajogil ti guñolol !

¹⁰ Gásumay gúni ni bugagu bugo gúlatiene me
mata maaro gukane :

Jávi jaju jaa fatiya jolil jom !

¹¹ Gásumay gúni ni buru bugan bugagu
bajelerul, bálatienerul ter balober maarat
mánoman guya ni buru múmbam.

¹² Júsumaet, jísangor mata bacam bámah
ubu bo m'bunageul fatiya n'émit. Juosen búoh

mamu may gúlatien mee uboñer waw bugal
Aláemit bugaa no.

*Yésu o n'elob mala éni misis ni gajaja saa mof
(Maruk 9.50 ; Lík 14.34-35)*

¹³ Buru juomme misis mamu maa mof mamu. Bare íni me misis múbbure gafira gagu gala mo, wa þan ujar min úbbañenul mo go ? Mubbañut maer munafa wáfowaf ; ebelen tíyan bare, nihi bugan bugagu guhah mo bo.

¹⁴ Buru juomme gajaja gagu gaa mof mamu. Esúh yateþi fatiya firijané éjuut ekopeni. ¹⁵ An mat'usaen may ejané uban nuñar yo uban ñáraru elap ; bare til níh'íni nuremben yo n'ebamba yay, to éju me efijigen bugan bugagu þe gaamme ni yan yay. ¹⁶ Mbi gajanaul gujan mamu bújonor bugan bugagu min mbi gujuh bakanerul báari mee, ban n'gusal Payul aamme fatiya mala bo.

*Yésu o n'elob mala gúboñ gagu gaa Móis
(Lík 24.14)*

¹⁷ Jambi jiþinor gaa búoh nijoulojow bi enemen gúboñ gagu gaa Móis, ter bi enemen Bahi  er babu bal uboñer waw. Ijoulat bi enemen so, bare til bi ériren so. ¹⁸ Maagen, ínje ilobul yo : émit ni ettam þio min þioe þan sinemo, bare mele firim fafu fafané me gatiti faa gúboñ gagu mati finemo. Hani may jimer ehi   go jice mati jinemo, ban dáuru bi no waf waw þe ujae me ekano. ¹⁹ An ajae me ñer elat ékanum gúboñ gagu þe, hani gafané me n'gutitie, ban naligen bugan bugagu ekan mo may, an ahumu þan áni an ahu afané me gatiti ni Jávi jaju jaa

fatiya ; bare an ajae me eroŋ ti gúboñ gagu gulob me aban naligen bugan bugagu ekan mo may, aćila ƿan áni an ámah ni Jávi jaju jaa fatiya. **20** Maagen, ínje ilobul yo : íni me juroŋut faŋ gaćol úpjajula gúboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay, mati júju junogen ni Jávi jaju jaa fatiya.

*Yésu o n'elob mala ejoh apali ni fiñ
(Maruk 11.25 ; Lík 12.57-59)*

21 Juune wo gulob me sipayolal gufan búoh : “Jambi an amuh apalol ; an amuh me an, ƿan atalinji*.” **22** Bare ínje niegul : Anóan o fiiñol fitiñe apalol, ƿan atalinji. An ajae me eoh apalol : “Gason ge,” an ahumu naaro atalinji bújoŋor fujoj ufan waw fámah fafu. An ajae me eoh apalol : “Aw ulet waf,” an ahumu naaro abeni ni sambun sábaerit.

23 Iní me ñer nuŋare waf bi eke éji Aláemit ni gáviol, učih ró nuosen gaa búoh atii baje wo najogi ni fiiñ, **24** uhat to wo nuŋallo me bújoŋor tiñ talu to gújie me, min ƿan umundum ujow úk’újamorul ni an ahumu, mbiban nükail ñer usen Aláemit gájii.

25 Iní me jibajore ni an, usommen n’jiki juunor balama elobul éffus ni batalinj, gáholi jambi anjari asen ataliŋa, min ataliŋa ahumu ábaheni asen akula-bugan ahu árur ni fipeh. **26** Maagen, ínje ilobi yo : mat’úpurul dó ni fipeh fafu aw m’babanut ecam ganei bi n’efaraku ésola.

* **5:21** 5.21 Juluj Gaŋagen 20.13

Yésu o n'elob mala gatil gaa gafilen anaare alet úiya

(*Maruk 9.43-48*)

²⁷ Juune búoh Bahiêcer babu buoge : “Jamb'ufilen anaare o jíyavut†.” ²⁸ Bare ínje niegul : ánoan ajae me eluj anaare alet ola gúcil gaa gamañ, natile aban ni biinumol gatil gaa gafilen aare ahumu. ²⁹ Iní me jícili jírib ban jiçili min util, úloç jo ban nural jo jíralii. Hóimi úbbur jimer enili janur so n'enjari múmei urali ni sambun sábaerit. ³⁰ Iní me gañeni gárib ban guçili min util, upirih go ban nural go gúralii. Hóimi úbbur gálan enili ganur so n'enjari múmei ubeni ni sambun sábaerit.

Yésu o n'elob mala evis búyabo

(*Mácie 19.9 ; Maruk 10.11-12 ; Lík 16.18*)

³¹ Bahiêcer babu buoge may : “An aman me eham aarol, amundum ahiç gahait gal evis búyabo asenol‡.” ³² Bare ínje niegul : Anóan ajae me eham aarol, íni me let mala bujobuet náhamumol, nápegulolpegul ganegen gal etil gatil gaa búyabo ; ban ánaíne ace ajae me eyabol, o pop pan atil gatil gaa búyabo.

Yésu o n'elob mala ebbat

(*Mácie 12.36 ; 23.16-22*)

³³ Juune pop wo Bahiêcer babu bulob me sipayolal gufan buoh : “Jambi an ápuren gabbat gagu gola, bare akan wo nabbat me bújonor Aláemit§.” ³⁴ Bare ínje niegul : Jambi júmus jibbat ! Jambi jibbat ni gajow gal émit yay,

† 5:27 5.27 Juluj Gaþagen 20.14 ‡ 5:31 5.31 Juluj Dáteronom 24.1 § 5:33 5.33 Juluj Levitik 19.12

mata dó efenjeñ Aláemit yom yaa Jávi. ³⁵ Jambi jibbat ni gajow gal ettam yay, mata yo eomme firembeñum fafu faa guolol. Jambi jibbat ni gajow gagu gaa Yérusalem, mata dáru ésuñ yay yal Aláemit aamme ávi ahu ámah ahu. ³⁶ Jambi an ni buru abbat gabbat gace, hani aya n'eniol, mata ájuut akan gal ganur ni fuhool n'gufinet ter n'guñuget. ³⁷ Iní me bi eoh ey, juoh ey, íni bi eoh a-a, juoh a-a ; jitajen to me gabbat, ni Seytane gúpullo.

*Yésu o n'elob mala bulugen
(Lík 6.29-30)*

³⁸ Juune búoh Bahiêr babu buoge : “Ufumom jícil, nifumi jícil ; ufalom fíñij, nifali fíñij*.” ³⁹ Bare ínje niegul : Jambi an akani maarat nulugen. An ategi me ni garab gárib, usenol may gamay gagu.

⁴⁰ Iní me an namañe ájaenumi m'batalinj bi enar gájuoi, uhalol þop min añañ gaþalitonji. ⁴¹ Iní me an nakoñi min uteb bítebol n'jijaor simetar éuli, uteb bo n'jijaor fañ to, hani bi simetar súuli súuba. ⁴² An ácini me waf, usenol ; ban an amañ me emag waf n'aw, jamb'úvuol búsol.

*Yésu o n'elob mala emañ alatori
(Lík 6.27-28, 32-36)*

⁴³ Juune búoh Bahiêr babu buoge : “Umañ apali, ban nulat alatori†.” ⁴⁴ Bare ínje niegul : Júbboli ulatorul, ban jilaw bi ni gálatieneul me. ⁴⁵ Mamu þan jigiten me búoh buru uñil

* ^{5:38} 5.38 Juluj Gaþagen 21.24 ; Levitik 24.20 ; Dáteronom 19.21

† ^{5:43} 5.43 Juluj Levitik 19.18

jom bugaa Payul aamme fatiya. Aćila o nah'akan me bunaao m'býaul ni bugan bugagu þe, gálaj me ni gásüm me, o nah'akan me þop émit yay nelubul mala bugan bugagu gaćol me ni þop bugagu gaćolut me. ⁴⁶ Maagen mamu, íni me ban jimanj gamanjul me tij to, bacam bay þan jiyab to ? Let may uyaba-búalen bugagu mo nihi gukan ? ⁴⁷ Ban íni me ban nihi jisaf gutiul bareil, wa ñer jikane walet útut ? Gáinenut me n'Aláemit let mo may nihi gukan ? ⁴⁸ Jíni ñer bugan gaćole maagen mamu ti Payul aamme fatiya aćol me !

6

*Yésu o n'elob bu nihi rambeni me an alege
(Lík 12.1-2)*

¹ Jíkanum jambi jikan bújonor bugan bugagu wo jikane me bi n'Aláemit, min mbi gujugul ; let mo, mati jiyab bacam n'aćila Payul aamme fatiya. ² Yo ećil me, no núpunne úji galeh me, jamb'uteh ébisa min uamben yo. Dáru bugan bugagu gatennoro me nihi gukan mee ni saj sasu saa galaw ni ulago waw, min mbi bugan bugagu gusalil. Maagen, ínje ilobul yo : bugan bugaubugi guyabe bacamil guban. ³ Bare aw til, úni me n'gáji galeh me, jambi gañeni gamay guffas wo gáribi guom n'ekan. ⁴ Mamu, gájii þan gukani ni fubbuen dó ; ban Pai Aláemit, ajuge me waf waw wakanei me ni fubbuen dó, þan abbañeni wo.

*Yésu o n'elob mala galaw
(Lík 11.2-4 ; Mácie 18.21-35)*

⁵ Jíni me ni galaw, jambi jíni ti bugan bugagu gatennoro me : bugo gúni me n'galaw, nihi gulikeliken eilo gayon ni sañ sasu saa galaw ni þop n'újalingenor ulago waw, min mbi bugan bugagu gujugil. Maagen, ínje ilobul yo : bugan bugaubugi guyabe bacamil guban. ⁶ Bare aw til, úni me n'galaw, nunogen ni futongi, nupeh ganegeni, uban nulaw dó Pai Aláemit aam to me ni makopei ; açila ajuge me waf waw wakanei me ni makope, þan abbañeni wo.

⁷ Jíni me n'galaw, jambi julob menj gurim gabajut nafa, ti bugagu gaffasut me mala Aláemit* : bugo nihi guþinopinor búoh gulob me menj, Aláemit nayab galaw gagu golil. ⁸ Jambi jíni ti bugo ! Payul napie naffas wo jusohola me balama buru jícinol wo.

⁹ Maa jíari me jilaw :

« Payóli aamme fatiya,
Gajai gumalení,

¹⁰ Jávi jaju jíya jújoul !

Mbi wo numan̄ me ubaj n'ettam ti fatiya !

¹¹ Usenóli jama mitiñ mamu maa funah faufe.

¹² Uboketóli utilóli

ti may wóli jubokete me gatile me ni wóli,

¹³ Ban jamb'uhalóli n'julo ni gabut,

bare upagenóli ni maarat mónan ;

[mata aw uêile Jávi, sembe ni gasal bi nánonan. Amen !]† »

* ^{6:7} 6.7 bugagu gaffasut me mala Aláemit : ni gugerekay guoge súsuhsasu, dóemme bugan bugagu þe galet me Esúif, ban guinenut n'Aláemit ahu ala Esúif yay. Ni gufaranse ni'guvogil païens. † ^{6:13} 6.13 Ni bahiêcer bammeñe bítinar, firim faufe filero.

¹⁴ Iní me jubokete gupalul utilil, Payul aamme fatiya ƿan may aboketul wolul. ¹⁵ Bare íni me juboketutil wo, Payul may mat'aboketul wolul.

Yésu o n'elob mala baor

¹⁶ Jíni me ni baor, jambi juñol uulul ti bugagu gatennoro me gukane me : bugo ƿan gujoh uulil guñol bi egiten bugan bugagu búoh bugo baor guom ni bo. Maagen, ínje ilobul yo : bugan bugaubugi guyabe bacamil guban. ¹⁷ Bare aw til, úni me m'baor, uƿos buuli ban nucokor fuhoi wári ti nuþi me nuh'ukan. ¹⁸ Mamu bugan bugagu mati gútallo búoh baor nuom ni bo, bare Pai Aláemit aam to me n'aw, o, ƿan átallo yo ; ban a ila ajuge me waf waw wakanei me ni makope, ƿan abba eni wo.

*Fubaj fafu fo ndi fuhajen me
(Lík 12.33-34)*

¹⁹ Jambi jinges eomen gubaj bi ni buru babe ni mof, bo balol ni bisem nihi sihajen go me, bo ƿop úku waw nihi gúñag me silajen bi gákuet. ²⁰ Bare til, juomen gubaj fatiya n'émit, dó balol ter bisem ndi sihajen go me, dó úku waw ndi gýju me gunogen bi gákuet. ²¹ Jiffas búoh : to fubajul fuomme, uinumul ƿop uwu to.

*Ejanya yay yal enil
(Lík 11.34-36)*

²² Gú il go guomme ejanya yay yal enil. Iní me ugu apu  go, enili ƿooyo ƿan éni ni ma anno  ; ²³ bare gú ili gulet me apu  go, enili ƿooyo ƿan éni n'emo . Iní me  er nu inore búoh ni gajanya

nom ban gajanja gaugu n'gúni emoč, mo emoč yauyu ejae éjalo !

*Aláemit ter síralam sasu ?
(Lík 16.13)*

²⁴ An ájuut áni aroka ala ufan gúuba ni manur ; mata þan alat anur min amaŋ ahu, þan ákanum anur min açotihen ahuo. Jújuut jimigelet mimanur Aláemit ni Síralam.

*Jambi jiçagor
(Lík 12.22-31)*

²⁵ Yo eçil me niegul : jambi jiçagor mala wo jusohola me bi buroñul, waamme fitiñul ni maremul. Jambi jiçagor þop mala sinilul, yaamme maa bisimoul. Buroñ bufançut þiañ mitiñay ? Enil efançut bisimo ? ²⁶ Juluj upu waw : nd'urop, nd'uþit, nd'uomen waf ubaŋ ni újej, bare til Payul aamme fatiya nákumenewokumen. Jifañut wo þiañ ebaj nafa bújonorol ? ²⁷ Ay ni buru gaçagorol gújue gutajen gaþio buroñol hani jatiito ?

²⁸ Wa uçile may n'jiçagor mala bisimo ? Juluj mafos mamu maa siñam sasu bu nihi muya me ! Ndi mirien, ndi mieç bisimo, ²⁹ bare ínje ilobul yo : Hani ávi ahu Salomon fanaol, mánoman fubajol fújaloe, ámusut abaj bisimo búari iki bire ni bayaer baa gace ni mafos maumu ! ³⁰ Iní me Aláemit násangene wári re mamu mafos mamu maa siñam sasu maroñ me jama, ban gajem þan mibeni ni sambun, bu ñer mat'afañ me nasime wári buru, bugan ge bugo gáinenil gutogut mee ? ³¹ Kan jambi ñer jiçagor juoh : "Wa þan utiñal ? Wa þan

uremal ? Wa þan usimoal ?” ³² Dáru gabajut me gáinen n’Aláemit nihi gulip mee waf wauwu m’báelout. Payul aamme fatiya naffase búoh buru jusoholawosohola þe. ³³ Jumundum jinges Jávi Aláemit ban ni juron ti namañ me, mamu þan atañul wajae bo me enaño. ³⁴ Kan ñer jambi jiçagor mala gajem, mata gajem yo fanjayo þan eçagororo. Funah fánofan ni sílam fo.

7

Yésu o n’elob mala etaliŋ apali an (Lík 6.37-38, 41-42)

¹ Jambi jujogoro utaliŋa bugan, mamu may Aláemit mat’ataliŋul. ² Min jijae me etaliŋ bugan bugagu, mo may najaεul me etaliŋ ; galigum gagu go jijae me enar n’jiligil, go may þan aligumul me ni go. ³ Wa uçile núni n’eluj jikaw jaju jalo me n’jícil atii, ban aw fusos ni fíni n’jíya ? ⁴ Bu nújue uoh atii : “Unah níþunni jikaw jaju jaamme n’jícili !” Aw m’bátallout fusos fafu faamme n’jíya ? ⁵ Aþula-elob e, umundum þan úþuren fusos fafu faamme n’jícili, mamu þan ujuh ñanno bi éþuren jikaw jaju jaamme n’jícil atii.

⁶ Jambi jisen bugan bugagu gáni me ti sujoba waf wanabe jambi gúbbañul gukanul maarat ; jambi jiñar banugul jisen bugan bugagu gáni me ti suhumba jambi guhah bo.

Jícin, ban þan jiyab (Lík 11.9-13)

⁷ Jícin Aláemit, ban þan asenul. Jinges, ban þan jujuh. Jiteh ganegen gagu, ban Aláemit þan

ápegulul. ⁸ Maagen, ánoan ácin me, þan ayab ; ánoan ajes me, þan ajuh ; ánoan ateh me ganegen, Aláemit þan ápegulol. ⁹ Ay ni buru ajae esen añolol eval o bácerol mitiñ ? ¹⁰ Ter eno juol nácinol, þan þiañ asenol enuhunjañ ? ¹¹ Eno ñer buru jaarat me jújue esen guñolul waf waaro, bu ñer Payul aamme fatiya mat'afañ me nasene waf waaro bugan bugagu galaeol wo me ?

¹² Waf waw þe wo jimañ me bugan bugagu gukan bi ni buru, buru þopþ jikan wo may bi ni bugo ; dóemme wo gúboñ gagu gaa Móis ni uboñer waw gulob me.

*Ulago waw waamme úuba
(Lík 13.24)*

¹³ Junogen ni gánonum gagu gagog me ! Gánonum gagu ni bulago babu sauñ me so nihi síjaenum mbal eçet, ban bugan gammene ni so gújoume. ¹⁴ Bare gánonum gagu go nihi gújaenum me mbaa buroñ guuñut, bulago babu þopþ bo nihi bújaenum me mbaa buroñ bimimis ; gajuh bo me ban ni gujow ró gummeñut.

*Bununuh bánoban ni mitiñ bo
(Lík 6.43-44)*

¹⁵ Jíkanum uboñer waw galet me bugaa maagen ! Þan gújoul mbaa buru gububi ti ubbarum, bare ñáraaruil sujoba-baha sujoga gom. ¹⁶ Bakaneril þan biçilul me min jiffasil. Gueç gújue þiañ gutulli ni bindikit, ter gumangu n'gutulli ni bukoho ? ¹⁷ Bununuh bánoban baaro nihi bububuh mitiñ maaro, bare baarat me, bo, mitiñ maarat nihi bubuh. ¹⁸ Bununuh

baaro bújuut bubuh mitiñ maarat, ti may bununuh baarat bújuut me bubuh mitiñ maaro.
19 Bununuh bánoban babugut mitiñ maaro þan biþiki bibeni ni sambun. **20** Kan ñer ni bakaneril jijae me effas uboñer waw.

*Elob ni ekan let sanur
(Lík 13.25-27)*

21 Let bugan bugagu þe gavogeo m "Ataw, Ataw" gujae enogen ni Jávi jaju jal Aláemit, bare ubugi bareil gakane me wo Payom aamme fatiya amaj me. **22** Funah fafu faa bataliñ babu, gammeñe þan guogom : "Ataw, Ataw, let ni gajai wóli jivaree ? Let ni gajai wóli jihame siseytane sasu ? Let þop ni gajai wóli jikane waf wajureruti wammañe ?" **23** Ñer þan iogil : "Injé ímusut iffasul. Júþur tale jíraliom, buru jákanumut me Aláemit !"

*Saŋ sasu saamme súuba
(Lík 6.47-49)*

24 Mamu ñer ánoan auttene gurim gauge go nilob maa ban nakan wo gulob me, an ahumu þan áni ti an atuhoe ateþe yanol tiñ taake kan. **25** Emít nelub mal mámah mitey murandañor, fúrus fámah ni fiteh ni yan yay, bare mónan elout mata gúçit yo gubañibañ tiñ taake kan. **26** Bare ánoan auttene gurimom mb'aban akanut ti nilob me, þan áni ti an águnoe ateþe yanol ni eus. **27** Emít nelub mal mámah mitey murandañor, fúrus fámah ni fiteh ni yan yay, ñer nelo efumo þooyo. »

28 No Yésu alob me gurim gaugu aban, fítiman fafu ni fujahali fañ baligener baubu bola, **29** mata

naligeneligen ti an ayabe sembe, búli ni wo úpajula gúboñ Aláemit bugagu bugolil nihi guligen me.

8

*Yésu o n'esen gahoy an o háhae ejoge
(Maruk 1.40-45 ; Lík 5.12-16)*

¹ No Yésu aavulo me n'erijaŋ yay, fítiman fámah ni fulagenol. ² Ni baj ánaíne o háhae ejoge ájoul aćigul náñup to bújoñorol naagol : « Ataw, umaj me, nújue ukánom nihoy ijañ ti no ! » ³ Ñer Yésu naalen gañenol agorol ban naagol : « Yoo nimanje. Uhoy ujañ ! » To baenah háhae yay népur n'áine ahu min ahoy. ⁴ Mbiban Yésu naagol : « Uutten jon : jamb'ulob yo me ánoan, bare ujow iki atenjena ajugi, ban mb'ukan bíteñen babu bo gúboñ gagu gaa Móis gulob me, min ugiten ésuh yay búoh nuhohoy. »

*Yésu o n'esen gahoy amigel afan ekosombil
(Lík 7.1-10)*

⁵ No Yésu áfaró me bulagool ák'áni n'enogen Kapérinaum, ni baj afan ekosombil ace ala Rom ájoul ak'atogol nalaol n'efotenor dó ⁶ aah : « Ataw, amigelom umu súndo nafiye, guot gulet ban umu ni sílam faŋ. » ⁷ Yésu naagol : « Pan ijow bi bo ik'isenol gahoy. » ⁸ Afan ekosombil yay naagol : « Ataw, ipilot min mb'unogen ni yanjom. Bare ulob firim fanur pat, ban amigelom þan ahoy. ⁹ Nuffase, ínje fañaom nibaje ufanom bugo níh'ítturn, ti þop ekosombil yay gaamme ni gañenom güttuneom me. Ioh me an ni bugo : "Ujow !" Najow ; ioh me þop ahu : "Ujóul !" »

Nájoul ; ioh me arokaom : “Ukan waf uman !” Nakan wo. » ¹⁰ No Yésu aunol me alob gurim gaugu, ni súmol nár. Naah bugan bugagu galageneol me : « Maagen, ínje ilobul yo : ni bugal Israel þooil ímusut ijuh ró an o gáinenol gújaloe ti gal áine ahume. ¹¹ Injé ilobul yo : bugan gammeñe þan gúþurul n’ulam waw þe waa mof íkiil gutiñor tiñ tanur ni Aburaham, Isak ni Sakob dó ni Jávi jaju jaa fatiya. ¹² Bare guñol Jávi jaju gañumen me enogen dó þan gubeni tíyañ n’emoç yay, bo baj me ukon ni ejoh émiremma. »

¹³ Mbiban, Yésu naah afan ekosombil yay : « Ujow, mbi wo nulaw me ukano mala gáineni. » Ban may ni tinah tautu tanur tatu, amigel ahu nahoy.

Yésu nasen gahoy aol Simoñ Pier ni guce þop gammeñe

(Maruk 1.29-34 ; Lík 4.38-41)

¹⁴ Púrto, Yésu najow bi yañ Pier. No naçih ró me, natoh aol Pier aarema bújusa bibelol. ¹⁵ Yésu nagorol ni gañen, ban to baenah bújusa babu ni búþur ni o, min ñer aare ahu anamo ecokorol.

¹⁶ Mb'uçiga gallim, n'gúñarul Yésu bugan gammeñe bugo siseytane sunone. Nañar butumol naham siseytane sasu, ban nasen gahoy úsotaaw þe. ¹⁷ Mamu, firim fafu fo aboñer ahu Esai aþi me nalob ni fukano faah me : « Nañare buhajolal, ban natebe úsomulolal akundo*. »

* **8:17** 8.17 Juluj Esai 53.4

*Bacam babu bi elagen Yésu
(Lík 9.57-62)*

¹⁸ No Yésu ajuh me fítimanfafu fágoleol me fúharo, naah ulagorol : « Utípal falfafu uloal ñagagu. » ¹⁹ Bugo n'ejow mbaa busana babu, ni baj ápjajula gúboñ Aláemit ace alofulol naagol : « Aligenaom, tánatan to nujae þan ilageni bi to. » ²⁰ Yésu naagol : « Usikin waw ubaje usun wo, upu waw þop ubaje ulef wo, bare Añol Arafuhow açila abajut tiñ taa gáelo. »

²¹ Mbiban, ace ni galagenol me naah Yésu : « Ataw, uboket újiom min imundum ijow ik'ifoh þayom, mbiban níjoul ilageni. » ²² Bare Yésu naagol : « Ujóul ulagenom min uhat gaçet me n'gufoh buganil gaçet me. »

*Yésu nakan fúrus fámah ni fuyom
(Maruk 4.35-41 ; Lík 8.22-25)*

²³ Púrto, Yésu nák'ájuþo ni busana babu, ulagorol n'gulagenol. ²⁴ No gukay me piout, fúrus fámah ni fiiyulil ; falfafu ni fiteh iki gulongos gagu gumañ emmenjen busana babu. Bare Yésu, o, náni n'gámori. ²⁵ Ulagoraaw n'gulofulol ban n'gúliol n'éþib ró guoh : « Ataw, ukán min uþagal ! Wolal ubugi n'gabao ! » ²⁶ Naagil : « Mo gáinenul gutitie ! Wa uêile n'júholi re me ? » Ñer nailo nannur fúrusfafu ni falfafu, ban to baenah ni síjebi yem. ²⁷ Gajahali gámah n'gunogenil, bireg nihi gurorenoro guoh : « An bu om umu, iki fúrusfafu ni falfafu síkanumol ? »

*Yésu o n'esen gahoy wáine gúuba bugo siseytane nihi sibet
(Maruk 5.1-20 ; Lík 8.26-39)*

²⁸ No Yésu aya me ñagagu fal fafu, ni mof mamu mo guvoge me Gadara, najuh wáine gúuba bugo siseytane sunone gúteil mbal açila. Ni guyah guçine, ban gúlapulaþut bireg an abbañut akañen ajow n'ulam wauwu. ²⁹ Wáineaw ubuge n'gunamo épib fatiya n'guoh Yésu : « Añol Aláemit, wa numanje ni wóli ? Nujoulojow þianj bi ekelóli élamen tinah talu m'baçigerut ? »

³⁰ Ban bajene n'ulam wauwu ekore yámah yaa suhumba saam bo n'gafen. ³¹ Ñer siseytane sasu ni sufotenor suoh Yésu : « Iní me ban uhamóli, nuboket uhalóli n'jiki junogen ekore suhumba sausua. » ³² Naah so : « Yoo, jujow ! » To baenah, siseytane sasu ni súþur sujow iki sunogen suhumba sasu. Ñer ekore yay þe néþapoul dó fitey fatiya mavañoe mamu eriñoul bi ni fal fafu iki enemo ró ni mal mamu þooyo.

³³ Ñer bugan bugagu gakoñe me suhumba sasu n'gutey gukay bi n'ésuh yay iki gugiten bo elob yay þe yabaj me bi ni wabaj me bugo siseytane sasu sunogenen me ró. ³⁴ Ñer bugal ésu yay þe n'gúþurul íkiil guemor ni Yésu ; no gujugol me, n'gulaol aboket áþur ahat mofil.

9

*Yésu o n'ekan abofoa nahoy
(Maruk 2.1-12 ; Lík 5.17-26)*

¹ Ñer Yésu nájuþo ni busana, aban nápino fal fafu fáþurut me faa Gálile ajow bi n'ésugol. ² No

naçih me, ni baj bugan gútebul an abofoe afiloe ni gapeh. No Yésu ajuh me gáinenil, naah abofoa ahu : « Añum, uaken, utili uboketiboket ! »

³ Ñer úpjajula gúboñ Aláemit guce gaamen to no guun me gurim gaugu, n'guogoro : « Aíne ahumu gújel Aláemit naam ni go. » ⁴ Yésu affas me gaþinoril naagil : « Wa ucile n'jibaj upinor wauwu waarat mee ? ⁵ Julobom þaa, eoh abofoa ahu “Utili uboketiboket” Ter eogol “Uilo ujow,” wa ufanje ésum elob ? ⁶ Ban waf wanur nimanje jiffas : Añol Arafuhow nayayab babe ni mof sembe n'Aláemit sal eboket util bugan bugagu. » Náfaro aah abofoa ahu : « Uilo nuñar gapegi min uot bi yanji. »

⁷ Ñer abofoa ahu nailo, aban naot. ⁸ No fítiman fafu fujuh me waf wauwu, gáholi n'gunonil ban n'gunamo esalen Aláemit asen mee bugan bugagu sembe sausu.

*Yésu o n'evoh Mácie
(Maruk 2.13-17 ; Lík 5.27-32)*

⁹ Yésu náþur to ajow, ban o n'égat najuh ace áine gajaol Mácie arobo to nah'ayab me búalen. Naagol : « Ulagenom. » Ñer Mácie naiyul alagenol.

¹⁰ Púrto, Yésu náni ni fitiñ n'ende Mácie ; uyaba-búalen gammenje ni bugan guce bugo ujail uhajene n'gújoul iki gurobo to manur ni o ni ulagorol. ¹¹ No Eþárisie yay gujuh me dáuru, n'guoh ulagorol : « Wa ucile afanul natiñor n'uyaba-búalen bugagu ni bugagu utila ? » ¹² Yésu naunil, ban naagil : « Let bugan bugagu gaamme apuñil gunjese ásotena, bare

til úsotaaw. ¹³ Jujow iki jiñes min jiffas wo gurim gauge gulobe go Aláemit alob maa aah : "Jibaj ñarum enil, dáuru nimanje, let úsimen waa sihaj*." Ijoulat bi evoh bugan bugagu gaçol me, bare til utilaaw. »

*Yésu o n'épajul mala baor
(Maruk 2.18-22 ; Lík 5.33-39)*

¹⁴ Púrto, ulagora Saan Batis guce n'gújoul íkiil gutoh Yésu n'guogol : « Wóli ni Epárisie yay juorewor. Wa uçile ñer ulagorai bugo mati guor ? » ¹⁵ Yésu naagil : « Jínene piañ búoh, funah faa búyabo, ubuge ayaba ahu gújue gúgogor açila baamer to ni bugo ? Hani, júut ní me ! Bare funah fice þan fíçigul no gujae me eram ayaba ahu n'guñenil ; no ñer þan guor me.

¹⁶ An nd'anjar gaçaç gavugul gal épis ateh gaporoh ni bisimo bufan ; akan mo me, gaçaç gagu gavugul gagu þan gunoçul gafan gagu min til ñer élù yay efañ gauñ. ¹⁷ An nd'aoren þop bunuh bijeb ni siçan sifan aban natoj so ; akan mo me, bunuh babu þan bufaç so min ñer bivisor, ban siçan sasu ni súbburi. Bare til níh'íni mee nuoren bunuh babu bijeb babu ni siçan sasu suvugul sasu, mamu, so þooso mati súbburi. »

Yésu o n'esen gahoy anaare ásomute, nailen þop bájur baçele

(Maruk 5.21-43 ; Lík 8.40-56)

¹⁸ Yésu m'babanerut elobil gurim gaugu, ni baj afan Esúif ace açigul ; náñuþ bújoñor Yésu naagol : « Afanom, bájurom maer naçele mee

* **9:13** 9.13 Juluj Osé 6.6

piout. Bare újoul urembenol gañeni, ban þan abbañ aronj. » ¹⁹ Ñer Yésu nailo, aban o ni ulagorol n'gulagen áine ahu.

²⁰⁻²¹ Bajene may ace aare ásomute gásomut gal ébbur físim kábiriŋ símit guñen ni súuba. Nah'aah m'biinumol : « Ijúen me igor bare bisimool, þan ihoy. » Ñer nabbuyul búsol Yésu aćigul nagor gáñin bisimool. ²² Yésu najegor, ban no najugol me, naagol : « Bájurom, jamb'uholi ! Gáineni gućili nuhoy. » Ban aare ahu nahoy to baenah.

²³ No Yésu aćih me yaŋ afan Esúif yay, ban najuh uoga sutongole bugagu ni fítiman fafu faliliore mee n'efam ró, naagil : ²⁴ « Júpur dáre ! Bájur babu aćelut, námorimori bare. » N'gunamo éfohulol. ²⁵ No guham me bugan bugagu gúþuren tíyaŋ guban, Yésu nanogen ni futon fafu, aćih najoh bájur babu ni gañen, ban m'biilo. ²⁶ Ñer elob yay neuno eban babu þe ni mof maumu þoomo.

Yésu o n'esen gahoy úpima gúuba

²⁷ No Yésu aamme n'ekay, ni baj úpima gúuba gulagenol n'eoħ nímoro fatiya : « Añol David, enili erumóli ! » ²⁸ No naćih me ni yaŋ yay dó naalen me, úpimaaw n'gulofol. Narorenil aah : « Jíinene búoh nibaje sembe sausu sal ekan wo jilaeom me ? » N'guogol : « Ey, Ataw, wóli jíinene. » ²⁹ Ñer nagor gúćilil aban naagil : « Mbi wo jimaŋ me ukano mala gáinenul. » ³⁰ To baenah, gúćilil n'guhoy ban ni gujuh. Ñer Yésu naćafil naagil : « Jambi an affas yo me !

» ³¹ Bare bugo n'eju épur, n'gufaen guamben ni mofil poomo wo Yésu akan me.

Yésu o n'esen gahoy an ájuut elob

³² No wáineaw gápimen me gukay me piout, bugal ésuh yay n'gúñarul Yésu ace áine akane émumune mata eseytane eom ni o. ³³ Yésu naham eseytane yay, ban to baenah áine ahu nanamo elob. Ñer fítimanfafu ni fujahali bireg nihi fíþib fatiya fuoh : « An ámusut ajuh waf ti wauwe dáre Israel ! » ³⁴ Bare Epárisie yay bugo nihi guoh : « Ujuh me náju aham siseytane sasu, mata firimil fanur o ni afan so. »

Yésu najuh gútiman gagu eniolol n'erum

³⁵ Yésu nailo ajow súsuh sasu pooso, bi ni saa m'baha ró, nah'aligen bugan bugagu ni saj sasu saa galaw, navare Firimfafu Fásüm me faa Jávi Aláemit, ban þop nah'asen gahoy úsotaaw ni ghaj me þe. ³⁶ No najuh me gútiman gagu gajoulo me mbal açila, eniolol nerumil, mata najuge búoh guyoyoh iki gódeum, ban gujundenijunden may ti ubbarum wabajutakoña. ³⁷ Ñer naah ulagorol : « Epit yay yo jijae me ejalojalo, bare upilaaw gummenjut. ³⁸ Jícin ñer açil me epit yay min áboñul upila gatoge bi epilol. »

10

Upotora Yésu gaamme guñen ni góuba (Maruk 3.13-19 ; Lík 6.12-16)

¹ Púrto, Yésu navoh ulagorol gaamme guñen ni góuba, aban nasenil sembe sasu sal eham siseytane sasu ni esen gahoy gaa gásomut

gánogan ni gaa buhaj bánoban. ² Bugo guomme ubuge : Simon o guvoge me may Pier ni atiol Andere ; Saak ni atiol Saanj, guñol Sebede ; ³ Filip ni Barutelemi ; Toma ni ayaba-búalen ahu Mácie ; Saak, añol Alife, ni Tade ; ⁴ Simon atigena ahu ni Yudas Isikariot ajae me ennomen Yésu.

*Yésu o n'ebōñ upotoraol
(Maruk 6.7-13 ; Lík 9.1-6)*

⁵ Yésu naboñ upotoraaw ubuge gaamme guñen ni góuba naagil : « Jambi jujow me mbaa galet me Esúif, ban jambi junogen me ni súsuh sasu saa bugaa Samari ; ⁶ bare til jujow mbaa bugal Israel, gáni mee ti ubbarum wallilim. ⁷ Buru n'ejow yay, mbi jivare juoh : “Jávi jaju jaa fatiya julofulo.” ⁸ Jisen gahoy úsotaaw, jiilen bugagu gaçet me, jisen gajañ bugo háhae ejoh me, jiham siseytane sasu. Nemme jiyayab m'bacamut wáfowaf, jisen may m'barorenut bacam bánoban.

⁹ Jíni me n'ejow, jambi jinar síralam sánosan. ¹⁰ Jambi jíjaenum may ter baet, ter bisimo búutten, ter sidala sice ; jambi jíjaenum may egol. Aroka ánoan naote ayab fitiñol.

¹¹ No jijae me eçih ni ésuh yaa baha ter ni ésuh élulumay, jiliþ an ájue aalenul min jurobo súndool bi no jijae me éþur to jikay. ¹² No juom n'enogen ni yan, jumundum juoh gaçin dó me : “Gásumay gúni ni buru !” ¹³ Eno me bugaa yan yay gualenul, mbi gásunay gagu golul gúni ni bugo ; mb'íni me gualenutul, gásunay gagu golul gúbbañul bi ni buru. ¹⁴ No gulale eannul n'gulat eutten gurimul, júþur tiñ tautu

n'epap gulaul*. ¹⁵ Maagen, ínje ilobul yo : Funah fafu fo Aláemit ajae me etalinj bugan bugagu, batalinjerol bugaa súsuhsasu saa Sodom ni Gomora þan buhoy baa bugal ésuhsay eçila.
»

*Yésu o n'elob mala mataño ni sílam saam
n'éjoul*

(Maruk 13.9-13 ; Lík 21.12-17)

¹⁶ « Ban ilobul waf wanur : ínje umu n'ebonul ti ubbarum n'etut sujoba-baha. Mbi jijengulo ti sunuhunjanj, ban n'jububi ti úlab. ¹⁷ Jambi jifium bugan bugagu, mata bugo gujaul me ebet ni batalinj, ban þan gutegul gusoh gal ubaŋ ni saŋ sasu saa galaw. ¹⁸ Gajaom þan guçil min gújaenumul bújonjor ufan súsuhsni úviaw, dó þe min mbi bugo ni þop bugaa súsuhsasu þe guun bagitenerul.

¹⁹ No gujae me éjaenumul bújonjor ufan waw, jambi sinilul siteh mala bu jijae me ébal ter wo juñum me elob ; tinah talu tiçila þan jiyab me wo juot me julob. ²⁰ No ñer let buru fañaul jijae elob, bare Biinum babu baa Payul bo þan bulob n'utumul.

²¹ Ni tinah tautu, an þan abet atiol n'eçet, paaya þan abet añolol n'eçet, uñil þan guiyul bi n'ubugail min gukanil n'guçet. ²² Gajaom þan guçil min bugan bugagu þe gulalul ; bare an ajae me emuten iki bao, Aláemit þan aþagenol. ²³ Gúlatienul me n'ésuh, jitey bi n'ece. Maagen, ínje ilobul yo : þan jujow súsuhsasu þe sal Israel bi no Añol Arafuhow ajae me ébbañul.

* **10:14** 10.14 jipap gulaul : yoemme jambi jibbander bi ró.

²⁴ Bajut aligena afanje afanol aligeneol me ; bajut ƿop aroka afanje afanol. ²⁵ Yoemme ƿian, aligena ahu ábbañul aongor ere ni afanol, ni may aroka ahu ábbañul aongor ere ni afanol. Eno guvoge afan filafafu Belisebul (yoemme afan sisseytane sasu), bu ñer mati gujel may bugaa filol ? »

*Yésu o n'etar ulagorol jambi gúholi gupalil
bugan*
(Lik 12.2-9)

²⁶ « Yo eçil me niegul jambi júholi bugan bugaubugu. Bajut uce wakopeni wañumuti épuren ni manjanne, ter uce waffasuti wañumuti effas. ²⁷ Wo nilobul me n'emoç, julob wo ni manjanne ca ; wo nibunul me, jigiten wo ésu yay fatiya ni fuhay. ²⁸ Jambi júholi bugagu ganemene me enil ban gújuut enemen yaalor, bare til júholi Aláemit, áju me anemen ni manur enil ni yaalor ni sambun sasu safogoérit me. ²⁹ Leti mutaja müuba éralam yanur munome ? Bare bajut janur ni mo jo mbi jiçet Payul m'bamañut. ³⁰ Hani wal waw waa guhoul naffase butumbu uree. ³¹ Yo niegeul jambi júholi : hani fuyoñ faa bataja, jifañfofan !

³² An ailo me ni fuhay min aah bújoñor bugan bugagu : "Yésu açilom," ínje may ƿan ilob mola bújoñor Payom aamme fatiya ioh : "An ahumu ínje içilol." ³³ Bare ánoan ajae me elalom bújoñor bugan bugagu, ínje may ƿan ilalol bújoñor Payom aamme fatiya. »

*Yésu o n'elob mala búfaculor babu bo najaem
me éñarul*

(*Lík 12.51-53 ; 14.26-27*)

³⁴ « Jambi jipinor gaa búoh nijoulojow bi éñarul gásumay ni mof ; ijoulat bi éñarul gásumay, bare til gafoje. ³⁵ Nijoulojow bi éñarul búfaculor tutor ápur ni þayol, bájur ni jaol, ásabul ni asomol. ³⁶ Maagen búlator þan bubaj tutor an ni bugaa súndool.

³⁷ An aman me þayol ter jaol iki fañ ínje, an ahumu aþilout éni úmbam ; an þop aman me áþurol ter bájurol iki fañ ínje, an ahumu aþilout éni úmbam. ³⁸ An atebut me ekurua yay yaa sílamol[†] min alagenom, an ahumu aþilout éni úmbam. ³⁹ An ajoh me buroñol guñen gúuba þan ábbur bo, ban an ábbur me buroñol mümbam, þan abaj buroñ babu bábaerit me. »

Yésu o n'elob mala ealen an ni gajow gola

(*Maruk 9.41 ; Lík 10.16*)

⁴⁰ « An aalenul me, ínje naalene, ban an aalenom me, an ahu aboñulom me naalene. ⁴¹ An aalen me aboñer Aláemit mala min aamme aboñer, þan ayab bacam babu bo nihi gusen me aboñer ; ban an aalen me an açole mala maçoleol, an ahumu þan ayab bacam babu bo nihi gusen me an açole. ⁴² Maagen, ínje ilobul yo : an ajae me esen hani gago ganur gaa mal májebijebi anur ni bugagu gatiti me ni ulagorom

† **10:38** 10.38 eteb ekurua : Ekurua, yoemme ubabar wámah úuba wo gulajore. Tale Yésu umu n'eunen eçelol, no gujae me ebbajol n'ekurua. Ñer naah ulagorol gumuten sílam sasu so gujae me ebaj mala gáinenil ni o.

mata búoh alagorom nam, an ahumu mát'ábbur bacamol. »

11

*Suroren sasu saa Saan Batis
(Lik 7.18-35)*

¹ No Yésu aban me egiten ulagorol gaamme guñen ni góuba gurim gaugu, nápur to naamen me min ajow ake eligen bugan bugagu Firim fafu Fásum me, nah'avare fo ni súsuh sasu solil. ² Ni tinah tautu, Saan Batis o baamer ni fipeh ; no naun me wo Kirista akane me, náboñul ulagorol guce ³ íkiil guroren Yésu guogol : « Aw uomme an ahu aot me ájoul, ter juote jiirigen ace ábulo ? » ⁴ Yésu naagil : « Jibbañ iki jigiten Saan wo juune me ni wo jujuge me : ⁵ gápim me gubbañe gujuh, gahaj me gujae êol, bugaa háhae yay guyabe gahoy, gatopo me gútupuloe, gaçet me guiloe gubbañ guron, gásugateno me guyabe Firim fafu Fásum me fal Aláemit. ⁶ Gásumay gúni ni an ahu o bakanerom biçilut me min ababo góinen gagu gola n'ínje ! »

⁷ No ulagora Saan Batis gukay me, Yésu nanamo egiten fítiman fafu maa Saan ahumu aah : « Wa jikaene faluj baubu n'eþarandañ yay ? Fisisit piañ fo érus yay élisene ? ⁸ Wa ñer jikaen bo faluj ? Anáine piañ asimoe wañ ujaha ? Bare hum gasimoe me wañ ujaha ni sañ úviaw gom ! ⁹ Ñer joon wa jikaen bo bujuh ? Aboñer piañ ? Ey, açila, ban ínje ilobul yo, fafañ sah aboñer. ¹⁰ O aamme an ahu o Bahícer Aláemit bulob me mola buoh : "Pan iboñ ájaenumaom

gahoñen ayabi gayoñ min mb'atenjen bulago
babu bi n'aw*.” »

¹¹ Yésu natajen aagil : « Maagen, ínje ilobul yo : ni bugan bugagu þe gabugi me babe ni mof, Saañ Batis afanil me þe. Bare afan me gatiti ni Jávi jaju jaa fatiya, o nafanje Saañ fúf. ¹² Kábirinj gannay gagu go Saañ ápollo me bi funah faa jama, Jávi jaju jaa fatiya uju n'ejow gayoñ ni bútaj ró, ban bugan bugaa sembe n'gúni jo n'eram. ¹³ Sílebur sasu sal uboñer waw ni þop góboñ gagu gaa Móis, so þe sulolob mala Jávi jauju iki êih ni Saañ ; ¹⁴ ban eno Jimanje jínen yo joon : Saañ Batis o aamme Elí ahu o gulobe mee mala ébbañul yay yola. ¹⁵ An abaj me gunnu gal eun, aun !

¹⁶ Ni wa þan piañ iligor me bugan bugagu bugaa jabbah je ? Gúnini ti uñil garove to ésuuh yay ni'guomunor me, guban n'guoh gupalil : ¹⁷ “Uñeh juogul mee, Jimanjut eboh ; mbi júfoñul ufuluñ, n'jilat ukon.” ¹⁸ Maagen, Saañ Batis najoulo, nd'atiñ mitiñolal, nd'arem þop eremolal, ban bugan bugagu n'guoh : “Eseytane enogenol.” ¹⁹ Añol Arafuhow najoulo, nah'atiñ narem, ban bugan bugagu n'guoh : “Jujugom sum áine ahumu : gaþinorol þe fitiñ ni marem barebare, ni þop ejaor n'utilaaw ni uyaba-búalen bugagu !” Bare Malillo mamu mal Aláemit migitenigiten çol ni waf waw wo bugan bugagu gabaj mo me gukane me. »

*Yésu o n'eçaf súsuh sasu saa Gálile
(Lík 10.13-15)*

* ^{11:10} 11.10 Juluj Malaki 3.1

20 Ñer Yésu narobo ennur súsuh sasu dó nafañ me nakane waf wajureruti, mata bugala ró guhalut bakaneril baarat mee. **21** Nah'aah so : « Mataño míni ni buru, bugaa Korasin ! Mataño míni ni buru, bugaa Betusaida ! Waf waw waunderuti mee wo Aláemit akan me ni buru, ínien Tir ni Sidon[†] nakanen wo, bugala súsuh sausu bugo basimoener wañ waa gúnigo, n'gulosor bukugay bi egiten búoh gúbahembahen bakaneril. **22** Yo eçil me, ínje ilobul yo : funah fafu faa batalij babu fiçigul me, batalijul þan bufaj m'bútañie baa Tir ni Sidonj. **23** Min buru may, bugaa Kapérinaum, jíinene þianj búoh Aláemit þan atebenul bi fatiya ? Múk ! Pan jialeni bi ró n'ettam n'ufuga ! Eno waf waw waunderuti mee wakani me n'ésugul ukáneni Sodom, ésuh yauyu þan eronjen to bi jama. **24** Yo eçil me niegul : funah fafu faa batalij babu fiçih me, batalijul þan bufaj m'bútañie baa Sodom. »

*Yésu o n'elob n'ésumayol ró
(Lík 10.21-22)*

25 Ni tinah tautu, Yésu nalob aah : « Nisali, Aláemit Payom, aw açil me émit ni ettam, mala min ukopen me waf wauwu bugan bugagu gabaj me gaffas ni bugagu galillo me, mbiban nugiten wo bugagu gáni me ti uñil. **26** Maagen, Payom, nisali mata súmisum min ní mee.

27 Waf waw pe Payom nahatwohat ni guñenom. Bajut an affase ínje Añil ahu íni

† **11:21** 11.21Tir ni Sidonj : Súsuh sausu, gaçin dó me gulet Esúif.

let Paaya, ban may bajut an affase Paaya íni let ínje Añil ahu ni bugo nimañ me egitenol. »

Yésu o n'elob mala gáelo gagu gaa maagen

²⁸ « Jújoul bi n'ínje buru þe jayoh me n'eteb bítеб bálie, ban þan isenul gáelo. ²⁹ Nibubibubi ban itebenorout ; yo eçil me jinjarom íni ácibbenaul, ban n'jiyab baligenerom. Mamu þan jibaj gáelo, uinumul þan ufilo. ³⁰ Maagen mamu báçibbenerom bútañiut, ban bítеб babu bo nijae me esenul jiteb bivilivili. »

12

Yésu nafafañ funah fafu faa fíiyay

(Maruk 2.23-28 ; Lík 6.1-5)

¹ Ni gunah gaugu, Yésu náni n'esat ulah waw funah faa fíiyay. Nemme ulagorol bieb bujogil, n'gunamo etuj gukoñ gagu guheñ. ² Ni baj Eþárisie guce gujugil n'guoh Yésu : « Aþaa uluj ! Ulagorai ubugi n'ekan waf wo gúfirene ekan funah faa fíiyay. »

³ Bare Yésu naagil : « Buru þiañ jijangaut wo David akan me funah fice no bieb bujogil me, o ni galageneol me ? ⁴ Leti nanogenogen ni Fúggut Aláemit, aban náñjarul dó unaç waw wájii ró me Aláemit gutiñ, açila ni galageneol me ? Ban guotenut gutiñ wo, bare til uteñenaaw bareil bugo gújue gutiñ wo ! ⁵ Jijangaut mul wo gúboñ gagu gaa Móis gulob me mala uteñenaaw gaçiggo me dó ni gávi-Aláemit hani funah faa fíiyay ? Ekan yauyu eçilil min gúkanumut fíiyay fafu, bare eçilutil min gutil. ⁶ Ban ínje ilobul

yo : baje tale waf wafane nubaje hámma gávi-Aláemit. ⁷ Leti Bahiçer babu buoge : "Nimanje ñarum enil, bare let úsimen waw waa sihaj*" ? Jujogen me wo gurim gaugu gulobe, mati jitegen sulob bugan gakanut waf. ⁸ Maagen, Añol Arafuhow o aamme afan ahu ala fíiyay fafu fololal. »

*Yésu o n'esen gahoy an o gañenol guhae
(Maruk 3.1-6 ; Lík 6.6-11)*

⁹ Yésu náþur to akay ban najow ak'anogen ni yanjl yaa galaw. ¹⁰ Ni baj ró ánaíne ace ahaje ni gañenol. Nemme Epárisie yay gumamañ ebaj waf wo mbi gújogumol me ni wo, n'gurorenol guoh : « Gúboñolal gújiji piañ an min asen gahoy funah faa fíiyay ? » ¹¹ Yésu naagil : « Eno ace ni buru nabaje gabbarum ganur pat ban ni gulo n'éhaþa funah faa fíiyay, mati piañ ajow iki áþunnul go n'éhaþa yay ? ¹² Ban an, leti nafanje gabbarum nár ? Kan hum sesen búoh an nájue akan maaro funah faa fíiyay. » ¹³ Mbiban Yésu nábaho mbal áine ahu naagol : « Uraw paa gañeni. » Áine ahu naraw go, ban gañen gagu n'gúbbañul guhoy ti gagu. ¹⁴ Ñer Epárisie yay n'gukay ban n'gujoj bi effas bu gujae ekan min gunemen Yésu.

Yésu o aamme aroka ahu o Aláemit aþob me

¹⁵ Nemme Yésu naffase gapinor Epárisie yay, náþur tiñ tautu ajow akay. N'ejaol, bugan gammeñe n'gulagenol. Nasen gahoy úsotaaw pe, ¹⁶ bare nannuril liñ naagil jambi an áþunnol

* **12:7** 12.7 Juluj Osé 6.6

me n'ésuh. ¹⁷ Nakan mo mee min mbi gurim gagu go Aláemit alob me ni butum aboñer ahu Esai gukano gaah me :

¹⁸ « Arokaom o niçob me ume ;
açila aamme o níbboli me nár,
ni o nibaje ésumayom pooyo.

Pan ibaŋ Biinumom ni o,
min mb'avare maçole mamu ni sasu súsuh þe
saa mof.

¹⁹ Mat'abaj síñagor ni an banmát'ápib fatiya,
mati an aun firimol ni gukaen gagu.

²⁰ Mat'afaben fisisit fatuje fuban,
ban mat'afoh ejanya yo gajaña yo gufokotoe.
Pan akan mamu bi no najae me ekan maçole
mamu ni mihek maarat mamu.

²¹ Ban bugaa súsuh sasu þe saa mof þan guban
gafiumil ni o†. »

*Yésu o n'éþajul mala siseytane sasu
(Maruk 3.22-30 ; Lík 11.14-23)*

²² Púrto, n'gúñjarul Yésu ace áine o eseytane enone ák'ápim ban nakan émumune. Yésu nasenol gahoy iki nah'alob ban najuh. ²³ Ner gaam to me þe n'gummen gajahali iki ni'guoh : « Dáuru leti añol David ? » ²⁴ Bare Epárisie yay no guun yo me, n'guoh : « Ujuh me áine ahumu náju aham siseytane sasu, mata búoh Belisebul, aamme afan so, o aseneol sembe sausu. »

²⁵ Nemme Yésu naffase gapinoril, naagil : « Bugan gagume jávi gutigenoro me, jávi jauju þan jinemo. Bajut ésu ter yaŋ yo uçinda ró guom n'etigenor yájue eroŋ. ²⁶ Eno Seytane

† **12:21** 12.21 Juluj Esai 42.1-4

nah'ahakam Seytane, o hum atigenoroe faŋaoł ; bu ñer jáviol jújue juroŋ ? ²⁷ Buru jujoge búoh Belisebul aseneom sembe sasu so niŋare me niham sisseytane sasu. Ñer gupalul ni sembe sal ay guhame so me ? Yo eçil me bakaner gupalul þan bigitenul me búoh jibibij. ²⁸ Bare nemme Biinum Aláemit biçilom min nih'iham sisseytane sasu, dó giten me búoh Jávi Aláemit jiçiločih tale ni buru.

²⁹ An ájuut anogen ni yan̄ yal an abaje sembe ák'ákuet ró fubajol o m'bamundumut ajogol ahoh ; aban me, no ñer þan áju me ákuet waamme ni yan̄ yay.

³⁰ An abbañut me búsolom, o alatorom nam ; an þop aanenutom me niomen ekore yay, dóemme evis yo namaje. ³¹ Yo eçil me niegul : gatil gánogan ter gajel gánogan gal arafuhow, hani guyae n'Aláemit, gújue guboketi ; bare gajel gayae ni Biinum Banabe, go, mati guboketi.

³² An alob me firim faarat aya n'Añol Arafuhow, Aláemit nájue aboketol fo ; bare an alob me firim faarat aya ni Biinum Banabe, Aláemit mat'aboketol hani ni buroŋ baa jama, hani þop ni buroŋ bájaeul. »

*Bununuh ni mitiñ bo buffasei
(Lík 6.43-45)*

³³ « Bununuh búari me, mitiñ bo may þan müari ; bare bununuh buarat me, mitiñ bo may mati müari. Maagen mamu, bununuh bánoban ni mitiñ bo buffasei. ³⁴ Gabugor súþudum ge ! Bu jújue julob waf waaro buru baamer bugan gaarat ? Maagen mamu, ánoan wammenjen

me biinumol butumol ní'búpureñen bulob. ³⁵ An aaro náh'ápureñen máarie mamu mal ebaj yay yaamme ni o agiten ésuh yay ; bare aarat me, máhojie mamu mal ebaj yay yaamme ni o, mo náh'ápureñen agiten ésuh yay. ³⁶ Injé ilobul yo : funahfafu faa batalij babu, bugan bugagu þan gubaj bi egiten mala firim fánofan faarat fo gulobe. ³⁷ Maagen mamu, Aláemit ni gurim gagu gúiya þan atalini me batalij bal eseni bakon ter bal etegi. »

*Bigitenum babu baa Sonas
(Maruk 8.11-12 ; Lík 11.29-32)*

³⁸ Ñer úþajula góboñ Aláemit ni Epárisie guman n'guoh Yésu : « Afan ahu, jimañe ukáoli n'jujuh bigitenum bo an ájuut akan. » ³⁹ Yésu naagil : « Bugan bugagu bugaa jama gaarat mee ban gókanumut Aláemit, bugo gujese me ejuh bigitenum bo an ájuut akan. Bare Aláemit mat'abbañ akanil n'gujuh bigitenum bice íni let babu babaj me aboñer ahu Sonas. ⁴⁰ Ti Sonas arobo me ni far eol yay yámah yay sutufunaha sífaji ni sufuga sífaji, mo may Añol Arafuhow þan arobo me ñáraru ettam yay sutufunaha sífaji ni sufuga so ró. ⁴¹ Funahfafu faa batalij babu, gailo gagu go bugaa Niniv gubajen me no, þan may gugiten bugan bugagu bugaa jama búoh gubajut bakon, mata bugo no guutten me baçafer Sonas guban, gúbahembahen bakaneril ; ban ute to nuomal maa, baje an afanje Sonas. ⁴² Funahfafu fanurfafu faa batalij babu, aseh ahu ala mof mamu maa Saba ni gailool þan may aceñ bugan bugagu bugaa jama, mata açila

náþulloþur ráli ákail autten gurim gagu gatajene
me gaffas gal ávi ahu Salomon[‡]; ban ute to
nuomal maa, baje an afanje Salomon. »

*Yésu o n'éþajul mala ébbañul yay yal eseytane
(Lík 11.24-26)*

⁴³ « Eseytane éþur me ni an o neh'ebet, þan
neh'eyanor bo me bin babu bahay me, þan
neh'enæs tiñ taa gáelo, ban mat'ebaj. ⁴⁴ Ñer
þan eoh : "Ban ibbañ bi ni yanjom dó níþullo
me." No eçih ró me, nejuh búoh yan yay eþa
erakel, evuivu ban étugituh jon. ⁴⁵ Pan ñer ejow
ék'éjesul sice siseytane sono futoh ni súuba
safañ yo búlaput, min sújoul so þe íkiil siçin dó.
Púrto, sílam an ahumu þan sifañ saa no. Mo
may jae mee éni bi ni bugan bugagu bugaa jama
gaardat mee. »

*Guti Yésu ni jaol
(Maruk 3.31-35 ; Lík 8.19-21)*

⁴⁶ Yésu o n'erón n'elob ni fítimanfafu, jaol ni
gutiol n'guçigul. N'guilo tíyañ min gúni n'eliþ
bi elob ni o. ⁴⁷ Ace ni gaam dó me naah Yésu
: « Uutten, jai ni gutii ubugi tíyañ, ban gumanye
elob n'aw. » ⁴⁸ Yésu naagol : « Ay aamme jaom
? Bugay guomme gutiom ? » ⁴⁹ Mbiban nañuren
ulagorol aban naah : « Bugaubuge guomme jaom
ni gutiom. ⁵⁰ Maagen mamu, ánoan akane wo
Payom aamme fatiya amañ me, an ahumu o
aamme atiom, álinom, jaom. »

[‡] **12:42** 12.42 Juluj 1 Uví 10.1-10

13

*Búnogor babu baa sittam sasu dó euh yay elo
me*
(Maruk 4.1-9 ; Lík 8.4-8)

¹ Funah faufu, Yésu nápurul dó ni yan yay ak'arobo galam falfafu fápurut me. ² Fítiman fámah ni fúkail fuomunor to naamme ; ni fújalo bireg nájuþo ni busana bice ak'anamo ró. Fítimanfafu ni fíni bo ni mahae ni fíjye. ³ Ñer naajar búnogor min avareil waf wammenje nah'aagil : « Baje abela-euh ace ápollo bi eke ebet euh. ⁴ O n'ebet euh yay, eceyo nelo n'galam bulago ; upu waw n'úkail utiñ yo þe. ⁵ Yayuyo nelo tiñ taake tabaje sival to eus emmerjut ; nefaen eil mata guar yo gújuut gunogen síki. ⁶ Bare no tinah talu tirabulo me, nepab ehay mala min guar yo gújuut me gunogen síki. ⁷ Epayo nelo tiñ taa sijen ; sijen sasu ni síbbagul iki súnumen yo. ⁸ Eceyo nelo ni mof maaro : nebuh mitiñ, gahager ganur n'gubuh wono ávi ni guñen, gace wono úvi gúfaji, gagu wono ekeme. ⁹ An abaj me gunnu gal eun, aun ! »

Waçil me Yésu naajar únogor nulob n'ésuh yay
(Maruk 4.10-12 ; Lík 8.9-10)

¹⁰ Ñer ulagora Yésu n'gulofol ban n'guogol : « Wa uçile nuñar únogor nulob ni bugo ? » ¹¹ Naagil : « Buru Aláemit nájiulji min júju jujoh firimfafu faa Jáviol fásiki me, bare bugo ájiutil yo. ¹² An abaj me, þan afan nayabe ák'áni ni fusunumet ; bare an abajut me, þan guramol þe bi ni jo náhagum me ró. ¹³ Yo eçil me nih'injar únogor min ilob ni bugo, mata gulujeluj

gujugérit, guuttenewutten guunérit ban ƿop
gugjogérit. ¹⁴ Ban firim faufe fal aboñer ahu Esai
ufu n'ekano ni bugo faah me :

“Pan juun bare mati jujoh,
ƿan juluj bare mati jujuh.

¹⁵ Ey, bugan bugaubugu gubbannobañ gúni
bugan gaake uinum,
gutotoj gunnuil,
gúmipemipen gúcilig,
min gúfiren gúcilig ejuh,
gunnuil eun,
uinumil ejoh.

Mamu ñer gúfirenoroe ébbañul bi n'íne
min isenil gahoy*.”

¹⁶ Bare buru til jibaje gásumay : gúcilig
guguge, ban gunnuul n'guun ! ¹⁷ Maagen, ínje
ilobul yo : uboñer gammeñe ni ƿop bugagu gaçol
me bújoñor Aláemit gumañene gujuh wo buru
jujuge me, bare gutogut gujuh wo, gumañene
guun wo buru juune me, bare gutogut guun wo.
»

Yésu o n'épajul búnogor babu baa sittam sasu
(Maruk 4.13-20 ; Lík 8.11-15)

¹⁸ « Buru ñer juutten wo búnogor babu bal
abela euh yay bulob me. ¹⁹ Bulago babu dó
ece n'eugit yay elo me, dóemme bugan bugagu
gautten me firim fafu faa Jávi Aláemit, mbiban
gugogut fo : An ahu Aarat me ƿan ájoul ban ƿan
áþuren firim faufu n'uinum bugan bugaubugu.
²⁰ Ettam yay yaak me dóemme bugagu gaun fo
me, ban n'gufaen guyab fo to baenah n'ésumay

* **13:15** 13.15 Juluj Esai 6.9-10

ró, ²¹ bare filut guar ni bugo ; bugo bugan bugom gañumut eþio : No sílam sasu ni gálatien gagu sijae me eþigul mala firim faufu, n'gufaen gubelen gáinenil. ²² Tiñ talu taa sijen sasu, dóemme bugagu gaun me firim fafu, mbiban gapinor gagu gaa buron babu baa jama ni þop elip fubaj yay yabute me ni síkail súnumen fo min fújuut fubugor ni bugo. ²³ Mof mamu máari me, dóemme bugan bugagu gaun me firim fafu ban n'gujoh fo. Bugan bugaubugi þan gúñarul ni buroñil waf waaro wammeje ti emano : gahager ganur n'gubuh wono ávi ni guñen, gagu wono úvi gúfaji, gace wono ekeme. »

Búnogor babu bal esisit yay

²⁴ Mbiban Yésu natajen alobil búnogor bice naagil : « Jávi jaju jaa fatiya jínini ti an abele eugit yaaro ni galagol. ²⁵ Efuga ece, ésuh yay þe n'gámori, alator áine ahumu nájoul íkiil aroh esisit águñor n'emano yauyu aban najow akay. ²⁶ No emano yay eogol me, esisit yay néþurul may. ²⁷ Ñer urokaaw bugal ala yañ yay n'gúkail guogol : “Afanolí, leti eugit yaaro nubele ni galagi ? Bu jáorum me ñer ni baj dó esisit ?” ²⁸ Naagil : “Dáuru alatorom ace akan mee burok baabu.” N'guogol : “Numaþe iki jiñah yo jibelen ?” ²⁹ Naagil : “A-a, jambi jike yo eñah n'júloçor manur eugen yay. ³⁰ Jihat so min sibbagor iki eþit yay eþigul. No þan ioh me uþilaaw : Jumundum jiñah esisit yay juhoh gúpuh bi esaen ; emano yay, yo, jibet yo ni bíjejom.” »

*Unógor waw waa jukol fuyaba ni lévir yay
(Maruk 4.30-32 ; Lík 13.18-21)*

³¹ Yésu nabbañ alobil búnogor bice mul naagil : « Jávi jaju jaa fatiya jínini ti jukol fuyaba jo an aŋare aroh ni galagol. ³² Jo jifaŋe gatiti mukol mamu ƿe ; bare jiilul me, þan jifaŋ gájalo mununuh mamu ƿe maam dó me ni gafat gagu, ban þan jíni bununuh bújalo iki upu waw úkail ulef ró n'uan bo. »

³³ Natajen mul alobil búnogor be : « Jávi jaju jaa fatiya jínini ti lévir yo anaare atiće águñor ni ukib úfaji wal epor ek'eilo pooyo. »

Mala elob Yésu n'únogor (Maruk 4.33-34)

³⁴ Ņer Yésu nañar únogor wauwu þe min alob ni fítimanfafu ; nd'alob ni bugo o m'banjarut únogor, ³⁵ dó þe min mbi wo Aláemit alob me ni butumaboñer ahu ukano, no naah me : « Pan íñabul butumom nilob n'únogor, pan igiten waf waw wakoþeni me kábirinj m'buju babu[†]. »

Yésu o n'épajul búnogor babu bal esisit yay

³⁶ No Yésu aban me, nahato fítiman fafu min abbañ anogen ni yan yay dó naamen me. Ulagorol n'gulofol n'guogol : « Uþájuloli búnogor babu bal esisit yay yaa galah gagu. » ³⁷ Naagil : « Yoo. An ahu abele me eugit yay yáari me, o aamme Añol Arafuhow ; ³⁸ galah gagu dóemme mof mamu, eugit yay yáari me dóemme guñol Jávi jaju ; esisit yay dóemme guñol An ahu Aarat me. ³⁹ Alator

† 13:35 13.35 Juluj Ufóñ 78.2

ahu aroh me esisit yay, o aamme Seytane ; epiit yay dóemme gabao mof ; upilaaw bugo guomme emalakaay. ⁴⁰ Ban ti gujae me épuren esisit yay gural ni sambun, mo may þan ní mee no gabao mof gujae me eçigul : ⁴¹ Añol Arafuhow þan áboñul emalakaol íkiil gúpuren ni Jáviol bugan bugagu gaçile me gupalil n'gutil, ni ukana-maarat bugagu. ⁴² Mbiban þan gubenil ni sambun, dó þan níme ukonj ni ejoh émiremma. ⁴³ No ñer, bugagu gaçol me þan nihi guij ti tinah dó ni Jávi jaju jaa Pail. An abaj me gunnu gal eun, aun ! »

Búnogor babu baa fubaj fafu fakopéni me ni bal enuh yay ejaha yay

⁴⁴ « Jávi jaju jaa fatiya jínini þop ti fubaj fakopéni ni galah fo an aranjene. No naranjen fo me, natosen fo akoen dó tice ; násumaet nár ak'annomen wafol þe min annom galah gaugu.

⁴⁵ Jávi jaju jaa fatiya maa jínie may : baje annomena ace aam n'enjes enuh ejaha. ⁴⁶ No najuh me ece yo funnom yo fújaloe mata ebabaj hámma, najow ak'annomen wafol þe min annom yo. »

Búnogor babu baa fumbal fafu

⁴⁷ « Jávi jaju jaa fatiya, maa mul jínie : baje fumbal fabeli ni fal fámah, ban ni fujoh eol yánoyan. ⁴⁸ No fimmeñ me, umbalaaw n'gúñagul fo gural ni búluñ min gurobo épuren suol sasu. N'gufor saari me gukan n'utegel, min gubelen saarat me. ⁴⁹ Mamu may þan ní mee ni gabao gagu gaa mof : emalakaay þan guke gúfaculor ukana-maarat bugagu ni bugagu gaçol

me, ⁵⁰ mbiban n'guteb ukana-maarat bugagu gubelen ni sambun sajege : dó þan baj me ukon ni ejoh émiremma. »

⁵¹ Mbiban naagil : « Jujoge joon dáuru þe ? » N'guogol ey. ⁵² Ñer naagil : « Apájula góboñ Aláemit ánoan abbanno áni alagor ala Jávi jaju jaa fatiya nánini ti afan yanq ápurene me ni ebajol waf uvugul ni þop waf ufan. »

*Gáinenut gagu gaa bugaa Nasaret ni Yésu
(Maruk 6.1-6 ; Lík 4.16-30)*

⁵³ No Yésu alob me únogor wauwu aban, náþur to akay. ⁵⁴ Najow bi ni mof mamu dó nabugi me, aban nanamo eligen bugan bugagu ni yanq yay yaa galaw yolil dó Nasaret. Maagen mamu, naligenil bireg n'gujahali n'guoh : « Bay nañallo malillo maumu ? Bu nájue nah'akan waf waunderuti ti wauwu ? ⁵⁵ Leti dáuru añol acokora gurihinjañ ahu ? Leti jaol aamme Mari ? Gutiol leti bugo guomme Saak, Susef, Simon ni Síd ? ⁵⁶ Gúlinol leti bugo guom maa tale þe ni wolal ? » ⁵⁷ Dáuru ñer n'dicilil n'gulat éinen ni o. Ñer Yésu naagil : « Aboñer nah'aruheniruhen tíñotiñ iki fádo fiitol ni ésugol dó nabugi me. » ⁵⁸ Ñer Yésu akanut ró waf waunderuti wammenje mala gáinenut gagu golil.

14

*Eçet yay yaa Saañ Batis
(Maruk 6.14-29 ; Lík 9.7-9)*

¹ Gannay gaugu, Herod, aamen me ávi Gálile, naun gulob mala Yésu. ² Naah urokaol : « Dáuru Saañ Batis aiyulo me ni gaçet me ! Yo eçil me

nabaj sembe sausu sal ekan waf wajureruti. »

³ Maagen mamu, Herod naboñenboñ gujoh Saan̄ Batis min guhogol ñisel ban n'guñarol gúrur ni fipeh. Dáuru þe mala Herodias aar atiol Fílip o nábahen me akan aarol, ⁴ ban no Herod akane mo me, Saan̄ naagolseh : « Senuti min uram Herodias ! » ⁵ Herod namañene ekan min Saan̄ Batis açet, bare náholi Esúif yay mata bugo þe gujojoh Saan̄ Batis ti aboñer.

⁶ Mb'uçiga funahfafu fo Herod aamme n'ekan gaggan gagu gaa gabugiol, bájur Herodias naboh bújonor sijaora Herod. Naboh aboh iki súm Herod ⁷ bireg Herod nabbat esenol wáfowaf wo najaol me écin. ⁸ Ni batuñener baa jaol, bájur babu naah ávi ahu Herod : « Uñallom maer yauye fuhow Saan̄ Batis ni biril. » ⁹ Ñer ávi ahu ni mujogol fañ, bare nemme nabbabat aban bújonor sijaoraol, namañ guñallol fo, ¹⁰ ban naboñ iki guþikul fuhow Saan̄ Batis dó ni fipeh fafu. ¹¹ N'gúñarul fuhow fafu ni biril íkiil gusen bájur babu ; biçila may m'búbahen fo bisen jaw bo. ¹² Ñer ulagora Saan̄ Batis n'gúkail guñar efulun yay iki gufoh. Mbiban n'gujow iki gugiten Yésu wabaj me.

*Yésu o n'esen bugan gono súuli futoh gutiñ
(Maruk 6.30-44 ; Lík 9.10-17 ; Saan̄ 6.1-14)*

¹³ No Yésu aun me wabaj me Saan̄ Batis, nañar busana min añago mbaa tiñ talikoe ; bare fítiman fafu ni fuun yo, min bugan bugagu gúþurul ni súsuñ sasu gulagenol ni guot. ¹⁴ No naavulo me ni busana babu, najuh fítiman

fámah. Eniol nerumil min asen gahoy úsotaaw
þe gaamen to me.

¹⁵ No tinah tujon me, ulagorol n'gulofol
n'guogol : « Tiñ taute tilikoe, ban tinah tígale ;
ubbañen bugan bugaubugi gujow ni súsuh sasu,
tima n'gunnom bo waf gutiñ. » ¹⁶ Yésu naagil
: « Rorenut min guke bice : buru fañaul jisenil
gutiñ ! » ¹⁷ N'guogol : « Unaâ futoh ni muol
múuba bare jibaje. » ¹⁸ Naagil : « Jinallom so bi
tale. »

¹⁹ Nakan fítimanfafu ni funamo n'efos yay,
aban naajar unaâ waw waamme futoh ni muol
mamu maamme múuba, náarul gúcilol fatiya
min asalen Aláemit. Mbiban namusul unaâ waw
asen ulagorol gugabor fítimanfafu. ²⁰ Bugo
þe n'gutiñ iki gupoñ kab gunñañen. Mbiban,
ulagoraaw n'guteb utegel guñen n'úuba ummen
kab baþirih babu bañaño me. ²¹ Bugan bugagu
gatiñ me maageima bugan gono súuli futoh (5
000), waareaw ni uñiaw m'baþinuti.

*Yésu o n'ehah fatiya mal mamu min ajow
(Maruk 6.45-52 ; Saaj 6.15-21)*

²² No bao me, Yésu nafaen aah ulagorol
gújuþo ni busana babu min guyabol gayon mbaa
ñagagu, min mb'açila fañao abbañen fítiman
fafu. ²³ No nabbañenil me aban, najin n'erijan
yay áhatulo ake galaw ; náni ró iki tinah tujon.

²⁴ Ni tinah tautu, busana babu bo baamer
n'etut fal fafu, ban gulongos gagu n'guyogen
bo fañ mata gallaj érus yay guomen ni go.
²⁵ Tinahurab, Yésu najow n'guot ni fal fafu mbaa
bugo. ²⁶ No ulagorol gujugol me nájaeul mee ni

fal fafu, n'gúholi n'guoh : « Dáuru ayaul ! » Ñer n'guilo guya úpib. ²⁷ Bare Yésu naramor aagil : « Jifilen uinumul, ínje om ! Jambi júholi ! » ²⁸ Pier naagol : « Ataw, íni me aw om, uogom íjoul ni mal mamu mbal aw. » ²⁹ Naagol : « Ujoul ! »

Ñer Pier náavul ni busana babu ajow ni mal mamu mbaa Yésu. ³⁰ Bare no najuh me búoh érus yay ebabaj sembe, gáholi n'gunonol, ban namanj bi étimo ; ñer nápib aah : « Ataw, upagenom ! » ³¹ To baenah, Yésu naalen gañenol ajogulol, aban naagol : « Mo gáineni gutitie ! Wa uçile nusasabor ? » ³² Ñer n'gújupo ni busana babu bugo éubail, ban érus yay neilen. ³³ Ñer gaamen dó me pe n'guya gújul bújonor Yésu n'guoh : « Maagen aw uomme Añol Aláemit. »

*Yésu o n'esen gahoy úsotaaw ni mof mamu dó
Genesaret eomme
(Maruk 6.53-56)*

³⁴ No gútiþ me fal fafu guban, n'guya n'ésuh yay yo guvoge me Genesaret. ³⁵ Bugaa bo n'gútallo Yésu min gufaen guboñ bugan ni súsuh sasu pe salof yo me bi egitenil búoh Ataw umu dáre ; ñer bugan bugagu n'guñallol úsotaaw pe. ³⁶ N'gulaol aboket ahalil n'gugor hani gáñin bisimool bare. Maagen gagor go me pe n'guhoy gujañ.

15

*Yésu o n'eceñ mukanay Epárisie yay
(Maruk 7.1-13)*

¹ Ni gunah gaugu, ni baj Epárisie ni úpajula guboñ Aláemit guce gúpurul Yérusalem gúkail

gutoh Yésu n'guogol : ² « Wa uçile ulagorai gúkanumerit mukanay mamu mo sipayolal gufan guhalolal me ? Uluj paa, ndi guños guñenil balama gutiñ ti mukanayolal mulob yo me. » ³ Naagil : « Buru may wa uçile jíkanumerit gúboñ Aláemit min til jilagen mukanay mamu molul ? ⁴ Aláemit aagut hee : “Ukánum pai ni jai*” ? Naage mul : “An ajel me payol ter jaol, an ahumu naate amugit.” ⁵⁻⁶ Bare hum buru juoge bugan bugagu gusoholaut ékanum pail ter jail íni me guñare wo guñumen me erambenil ni wo gúji me Aláemit ní bítetenol. Mamu ñer, jibelene firim Aláemit min til jilagen mukanay mamu molul. ⁷ Bugan ge gálodit maagen ! Aboñer ahu Esai nabaje bakoñ ni buru no naah me :

⁸ “Bugan bugaubugi ni gurim bare gusaleom, bare uinumil úraliomrali fañ !

⁹ Bítetenen babu bo gukaneom me burakel bom, mata wo guligene me bugan bugagu, mukanay mom mal arafuhow bare‡ !” »

*Yésu o n'elob maa waçile me an nasigo
(Maruk 7.14-23)*

¹⁰ Púrto, Yésu nabbañ alob ni fítimanfafu naagil : « Juuttenom joon min mbi júju jujoh wo nijae me elobul. ¹¹ Let wanone me ni butum arafuhow nuh'ukanol nasigo. Bare til wápollo me ni butum an, wo nuh'ukanol nasigo. »

¹² Ñer ulagorol n'gulofol ban n'guogol : « Nuffase búoh Eþárisie yay guiñil gutitiñ mala

* **15:4** 15.4 Juluj Gapagen 20.12 † **15:4** 15.4 Juluj Gapagen 21.17 ‡ **15:9** 15.9 Juluj Esai 29.13

firim faufu fo nulob mee ? » ¹³ Naagil : « Bununuh bánoban bo Payom aamme fatiya arogut, þan bubbucci. ¹⁴ Jihalil bo ! Dáuru úpima gaam n'éçibben gupalil úpima. Ban ápima áçibben me apalol ápima, bugo éubail þan gulo ni gasun. »

¹⁵ Ñer Pier naagol : « Aþaa úþajuloli gurim gagu go nulob mee mala gasigo gagu ! » ¹⁶ Yésu naagil : « Kan buru may jujogut gurim gaugu ? ¹⁷ Jiffasut búoh wanone me þe ni butum bal an ujaejow bi ni farol, ban þúrto n'úþur n'eniol o bakaer m'bise ? ¹⁸ Bare wápureul me ni butumol, wo, ni biinumol úþummulo, ban wo nuh'uçilol nasigo bújoñor Aláemit. ¹⁹ Mata ni biinum an uþinor waw waarat me núh'úþurul : waa jamuh an, gafilen anaare alet úiya, bujobuet, gákuet, eteh bugan sulob, gúmeñ bugan. ²⁰ Waf wauwu nuh'uçil me an nasigo. Bare fitiñ m'baþosut guñen, yo nd'eçil an nasigo. »

*Gáinen gagu gal aare ahu alet me Asúif
(Maruk 7.24-30)*

²¹ Mbiban Yésu náþur to ajow bi ni mof mamu dó súsuh sasu saa Tir ni Sidon suomme. ²² Ni baj anaare ace ala Kanaan açin dó. Aare ahumu nájoul bi to ni Yésu n'éþib nímoro aah : « Ataw, añol David, uboket enili erumom ! Bájurom eseytane eyogenol fan, náguoguo nár ! » ²³ Bare Yésu ábalutol hani firim fanur. Ñer ulagorol n'gulofol n'guogol : « Ukanol najow ! Nafambeolalfam. » ²⁴ Yésu naagil : « Niboñuliboñ mala bugan bugagu bugal Israel bare, gáni mee ti ubbarum wallilim. »

²⁵ Bare aare ahu nákail aya gújul bújoñorol naagol : « Ataw, urambenom ! » ²⁶ Yésu naagol : « Warat ejar mitiñay uñiaw usen sujoba§. » ²⁷ Aare ahu naagol : « Ataw, maagen nulobe, bare bae sujoba sasu nihi sititiñ baþoy babu báloœul me ni biril bugala so. » ²⁸ Ñer Yésu naagol : « Alínom, mo gáineni gújaloe ! Wo numaj me ukano. » Ban bájurol nahoy ni tinah tiçila.

Yésu o n'esen gahoy úsota gammeñe

²⁹ Yésu nápur to ajow bi galam fal fafu fápurut me faa Gálile. No naçih bo me, najin n'erijaŋ aban narobo ró. ³⁰ Ñer bugan gammeñe n'gújoul iki gutogol bo. N'ejoull, n'gúñarul uhaja, úpima, ubofoa, súmumune, ni úsota guce gammeñe. N'gubañil to n'guolol ban nasenil gahoy. ³¹ Bugan bugagu n'gujahali náar no gujuh me súmumune sasu sulob, uhajaaw guhoy, ubofoaaw guilo n'gujow, úpimaaw gujuh ; ñer bugo þe n'gurobo esalen Aláemit ahu ala Israel.

*Yésu o n'esen bugan gono súuli sibbagir gutiñ
(Maruk 8.1-10)*

³² Púrto, Yésu návogul ulagorol aban naagil : « Enilom erume bugan bugaubugi mata baje ñer gunah gúfaji bugo tale n'íne, ban guba-jut wáfowaf bi fitiñ. Imañut ibbañenil guot gar gurakel, jambi guyogo babu m'bulago. » ³³ Ulagoraaw n'guogol : « Bay nújuale ubajal ni tiñ taute taliko maa waf waa fitiñ watoge bi esen bugan bugaubugi gammeñ mee gutiñ iki gupoñ

§ 15:26 15.26 No, Esúif guce nihi guvogenvoh galet me Esúif sujoba.

? » ³⁴ Yésu naagil : « Unaâc butumbu jibaje ? » N'guogol : « Wono futoh n'úuba, ni þop muol matiito muman. »

³⁵ Ñer Yésu nakan bugan bugagu n'gurobo to n'ettam, ³⁶ aban nañar unaâc waw waamme futoh n'úuba ni muol mamu, mbiban nasal Aláemit, aban namusul so asen ulagorol gugabor bugan bugagu pe. ³⁷ Hugo pe n'gutiñ iki gupoñ. Ulagoraaw n'guomen miþirih mamu mañaño me iki gummejen utegel wono futoh n'úuba guteb güjaenum. ³⁸ Bugan bugagu gatiñ me guomme súuli sibbagir (4 000), waareaw ni uñiaw m'bapinuti. ³⁹ Mbiban, Yésu nabbañenil guot, aban nájuþo ni busana min akay mbaa mof mamu mo guvoge me Magadan.

16

*Eþárisie yay ni Esáduke yay bugo n'eroren
Yésu bigitenum báþullo n'Aláemit
(Maruk 8.11-13 ; Lík 12.54-56)*

¹ Púrto, Eþárisie yay ni Esáduke yay n'gulof Yésu bi ebelol gabbut n'gurorenol bigitenum bo an ájuut akan, bajae egiten búoh aâila n'émit náþullo. ² Bare Yésu naagil : « Emít yay éjuden me tiname, n'juoh : “Gajem funah faaro.” ³ Mb'uçiga m'bujom mej, éhuten me n'juoh : “Jama émit yay þan elub.” Jújue effas ganogor gánogan gal émit gajugei me min til jújuut effas ugitenum waw wo Aláemit aamme n'ekan. ⁴ Buru bugan bugagu bugaa jama jiarat, jíkanumut Aláemit mbiban jínesé ejuh bigitenum bo an ájuut akan. Bare Aláemit

mat'abbañ akanul n'jujuh bigitenum bice íni let
babu babaj me Sonas. » No nalob me aban,
nahalil to min akay.

*Yésu o n'eçaf ulagorol mala baligener Epárisie
yay ni Esáduke yay
(Maruk 8.14-21)*

⁵ Ñer Yésu ni ulagorol n'gújupo ni busana gútíp gulo gag'galam gaa falfafu. N'ejal, ulagorol n'gújumor éjaenum mitiñay. ⁶ Yésu naagil : « Júludo ! Jíkanum lévir yay yal Epárisie yay ni Esáduke yay ! » ⁷ Ñer ulagoraaw n'guþinor guoh : « Nalob mee mala min uñallatal me unaâc. » ⁸ Yésu naffas gapinoril ban naagil : « Wa uçile n'jibaj gapinor mala gabajutul unaâc ? Mo gáinenul gutitie ! ⁹ Bi maer jujogerut ? Juosenut unaâc waw waamme futoh wagabori me bugan súuli futoh (5 000), ni utegel wono bu jimmjenjene ni búñañen babu bala wo ? ¹⁰ Juosenut þop unaâc waw waamme futoh n'úuba wagabori me bugan súuli sibbagir (4 000), ni utegel wono bu jimmjenjene ni búñañen babu bala wo ? ¹¹ Min iogul mee jíkanum lévir yay yal Epárisie yay ni Esáduke yay, bu jújuut jujoh gaa búoh let mala unaâc nilobeul ? »

¹² Ñer ulagoraaw n'gujoh búoh aagutil gulat lévir yay yacokore me unaâc, bare til gúludo baligener babu bal Epárisie yay ni Esáduke yay.

*Pier nafaç elob yay aah Yésu aamme Kirista
ahu
(Maruk 8.27-30 ; Lík 9.18-21)*

¹³ Yésu najow bi ni mof mamu maa Sesare yaa Fílip. No naçih bo me, naah ulagorol : « Bugan bugagu guoge ay aamme Añol Arafuhow ? » ¹⁴ N'guogol : « Guce guoge aw Saañ Batis ; bugagu n'guoh aw Eli ; bugaguil n'guoh aw Séremi ter ace ni uboñer waw bugaa no. »

¹⁵ Naagil : « Ñer buru juge ínje iomme ay ? »

¹⁶ Simon Pier naagol : « Aw uomme Kirista ahu, Añol Aláemit aron me. » ¹⁷ Ñer Yésu naagol : « Simon añol Saañ, nubaje gásumay ! Uffas búoh let arafuhow agiteni maagen maumu, bare Payom aamme fatiya. ¹⁸ Yaçil me nivogi Pier (dóemme "fuval"), ban ni fuval faufu nijae me etep Janguom*. Hani eçet yay fañayo mat'éju yo epiken bulago. ¹⁹ Pan iseni síffañum Jávi jaju jaa fatiya : wo nujae me ehol n'ettam, uhogihoh uban fatiya ; wo nujae me ejal n'ettam, ujalijal uban fatiya. » ²⁰ Mbiban naçaf ulagorol naagil jambi gugiten me an búoh açila aamme Kirista ahu.

*Yésu naunen eçelol
(Maruk 8.31-33 ; Lík 9.22)*

²¹ Kábirin funah faufu Yésu ávasul me agiten ulagorol búoh naate ajow bi Yérusalem, naate álam mámah ni búkanum ufan ésuh yay, ufan uteñenaaw ni pøp úþajula góboñ Aláemit bugagu, naate amugi, bare funah fúfatten þan ailo ni gaçet me. ²² Ñer Pier navogol guilo jolil, aban nailo avaborol naagol : « Ataw, Aláemit apoyi ! Waf wauwu mat'úmus ubaji ! » ²³ Bare

* **16:18** 16.18 Janguom : Jangu yay yoemme bugan bugagu pe gáinen me ni Yésu.

Yésu nábaho bi ni Pier naagol : « Uþúr tale úraliom, Seytane ! Aw fújoten nom ni bulagoom. Baþinoreri bujaorut ni bal Aláemit, bare bal arafuhow bom. »

*Elagen Yésu yoemme wa ?
(Maruk 8.34-9.1 ; Lík 9.23-27)*

²⁴ Mbiban Yésu naah ulagorol : « An aman me alagenom, jambi abbañ aþinor mala fuhool : ateb ekuruaolt[†]m min alagenom. ²⁵ Maagen, an aman me eþagen buronjol þan ábbur bo ; bare an ábbur me buronjol mümbam, þan abaj buronj babu bábaerit me. ²⁶ Wa þan nafa an o babajer mof mamu þoomo mbiban nábbur enogen ni buronj babu bábaerit me ? Wa nájue asen min aallor bo ? ²⁷ Maagen mamu, Añol Arafuhow þan ájoul ni gasal gagu ró gaa Payol n'emalakaol dó, ban no ñer þan abbañen me ánoan ti nakan me ni buronjol nogor. ²⁸ Maagen, ínje ilobul yo : guce ni gailo maa tale mati gutoh guçet bugo m'bajugut Añol Arafuhow aðigul ni Jáviol ró. »

17

*Pier, Saak ni Saanj n'gujanden Yésu o n'eñar ganogor gace
(Maruk 9.2-13 ; Lík 9.28-36)*

¹ No gunah futoh ni fanur gúgat me, Yésu nañar Pier, Saak ni atiol Saanj, min gúþur jolil gujow iki gujiñ bi fatiya firijanç fice fabbage.

[†] **16:24** 16.24 eteb ekurua : Ekurua, yoemme ubabar wámah úuba wo gulajore. Tale Yésu umu n'eunen eçelol, no gujae me ebbajol n'ekurua. Ñer naah ulagorol gumuten sílam sasu so gujae me ebaj mala gáinenil ni o.

² No guçih ró me, eniol nébahen eñar ganogor gace bújonjoril : buulol m'buhat m'bijj ti bunaa, bisimool m'bútuen par ti balleñer baa gajanja.

³ To baenah Móis ni Elí n'gúþullil ban n'gúni n'galolobor ni Yésu. ⁴ Ñer Pier nañar firim fafu min aah Yésu : « Ataw, fubamban̄ min wóli jíni tale n'aw ; umañ me, þan jiilen tale gúggut gúfaji, fanur bi n'aw, fafu bi ni Móis, fupafo bi ni Elí. »

⁵ O n'elob yay, ni baj gávuh gajanje gúkail gúggubil gúharo, ban firim ni fúogul dó : « Dáure Añolom o níbboli me ; ésumayom þe ni o yom. Mbi juuttenol ! » ⁶ No ulagoraaw guun me firim faufu, gáholi gámah n'gunonil bireg n'gulo gugubo. ⁷ Ñer Yésu nalofil, aban nagoril naagil : « Jiilo, jambi júholi ! » ⁸ N'gúarul gúcihil ban n'gujuh to Yésu bare.

⁹ No guomme n'éavul ni firijañ fafu, Yésu naçafil naagil : « Wo jujuh mee, jambi julob wo me an bi no Añol Arafuhow ajae me eilo ni gaçet me ! »

¹⁰ Púrto, ulagoraaw n'guroren Yésu guogol : « Wa uçile úþajula góboñ Aláemit bugagu nihi guoh Elí naate amundum ábbañul ? » ¹¹ Naagil : « Maagen Elí aate ábbañul bi ebet waf waw þe ni ganab. ¹² Bare niegul Elí najoulo aban ban bugan bugagu gútalloutol min gukanol ti súmil me. Mamu may Añol Arafuhow þan álam me ni guñenil. » ¹³ No ñer, ulagoraaw n'gútallo búoh mala Saan̄ Batis nalobeil mee.

*Yésu o n'esen gahoy añil o nah'alo gaay
(Maruk 9.14-29 ; Lík 9.37-43)*

14 No Yésu ni ulagorol gúfaji bugagu gubbanno me gutoh bo fítiman fafu, ni baj ace áine ájoul ak'alo aya gújulol bújonor Yésu naagol : **15** « Ataw, enili erum ápurom aloe me gaay ! Nálamelam nár, ban ñammeje naloelo ni sambun, ñañuño nalo ni mal. **16** Niñallolnjar ik'isen ulagorai, bare gújuut gukanol nahoy. » **17** Ñer Yésu naah : « Jabbah je jaa bugan gabajut gáinen ! Ukana-galego we ! Bi nay þan íni to ni buru nih'imutenul ? Jinjallom tale añil ahu. » **18** No gunjallol o me, Yésu nannur eseytane yay ni sembe, ban néþpur ni o min ahoy to baenah.

19 Púrto, ulagoraaw n'gúloful Yésu min gúþur jolil, mbiban n'gurorenol guoh : « Wa uçile wóli jújuut jiham eseytane yauyu ? » **20** Naagil : « Gáinenul gatiti mee guçile. Maagen, ínje ilobul yo : jibajen me gáinen garee ti jukol fuyaba, þan jújuen juoh firijañ faufua : “Utennor taute bi baaba,” ban þan may fitennor ; mati baj uce wo mati júju jikan. [**21** Ban siseytane sasu sáni me mee, galaw ni baor bare súþuren so ni an.]* »

*Yésu náutten aulen eçelol
(Maruk 9.30-32 ; Lík 9.43-45)*

22 Funah fice, no Yésu ni ulagorol guomme tiñ tanur ni mof mamu maa Gálile, naagil : « Añol Arafuhow þan abeni ni guñen gaa bugan ; **23** þan gukanol naçet, bare funah fúfatten þan ailo ni gaçet me. » Ñer ni mujogil fañ iki gúgogor.

Yésu o n'ecam búalen babu baa gávi-Aláemit

* **17:21** 17.21 Ni bahiêr bammeje bítinar, firim faufe filero.

²⁴ No Yésu ni ulagorol guçih me Kaþerinaum, bugan bugagu gayabe me búalen babu baa gávi-Aláemit n'gulof Pier min guogol : « Afanul til nd'acam búalen babu baa gávi-Aláemit ? »

²⁵ Naagil : « Nacamecam þe. »

No Pier anogen me ni yan̄ yay, Yésu namundum ajar firim fafu min arorenol aagol : « Simoñ, aw bu nuþinor to ? Uvíaw bugaa mof ni bugay nihi guyab búalen, ni guñolil ter ni sijaora sasu ? » ²⁶ Naagol : « Ni sijaora sasu ! » Ñer Yésu naagol : « Kan guñolil gulet ni gaþin. ²⁷ Bare jambi uyogenail, ujow uk'ubet gabbut ni fal ; juol jítiar jo nujae me ejoh, úñabul butum jo : þan utoh ró éralam. Uñárul yo íkiil usenil butum ínje ni aw. »

18

Síceñor upotoraaw mala ay ni bugo afañ me gájalo

(Maruk 9.33-37 ; Lík 9.46-48)

¹ Ni tinah tautu, ulagoraaw n'gulof Yésu min guogol : « Ay ñer gufañ me n'gujoge jálo dó ni Jávi jaju jaa fatiya ? » ² Ñer návogul añil ace, aban nailenol n'etulil min aagil : ³ « Maagen, ínje ilobul yo : jihalut me bakanerul baarat mee min jibbañ jíni ti uñil, mati júmus junogen ni Jávi jaju jaa fatiya. ⁴ Yo eçil me, ánoan ajae me ealenoro ák'áni ti añil ahume, an ahumu þan afañ me bugagu þe dó ni Jávi jaju jaa fatiya, ⁵ ban ánoan ayabe añil ti ahume ni gajow gúmbam, ínje fañaom nayabe. »

Yésu o n'etar mala waf waw wáju me uçil an natil
(Maruk 9.42-48 ; Lík 17.1-2)

⁶ « An ajae me ebet ni gatil hani ace ni miñil me gáinen me n'ínje, an ahumu hóimol guhogol fuval fámah n'ehondor guban n'gútimenol ni fal. ⁷ Mof mamu mimmeñe mataño min waf waw wabele me bugan bugagu ni gatil ummenj dó me ! Maagen, ebet ni gatil yauyu eote ebaj ; bare mataño míni ni an ahu ajae me ebet apalol ni gatil.

⁸ Yo eçil me ñer, íni me gañeni ter gaali ban guçili min ulo ni gatil, upirih go ban nubelen go gúralii ; hóimi unogen ni buronj babu bábaerit me n'gañen ganur ter gaat ganur, so n'ebaj guñen gúuba ter guot gúuba ban nubeni ni sambun sábaerit. ⁹ Mb'íni me jícili ban jícili min ulo ni gatil, úloç jo ban nubelen jo jíralii ; hóimi unogen ni buronj babu bábaerit me ni jícil janur, so n'ebaj go poogo mbiban nubeni ni sambun sasu sajeh mee. »

Gabbarum gagu gallimen me
(Lík 15.3-7)

¹⁰ « Jíkanum jambi juçotihen hani ace ni miñil me ! Niegul n'émit emalakail gapoyeil me gujugejuh nánonan buul babu baa Payom aam dó me n'émit. [¹¹ Maagen Añol Arafuhow najoulojow bi epagen bugan bugagu gallim me.]*

¹² Bu jipinore ni dáure : Iní me an nabaje ubbarum wono ekeme, mbiban ganur ni wo

* **18:11** 18.11 Ni bahiêr bammeñe bítinar, firim faufe filero.

n'gullim, mati piañ ahato ni gurijañ gagu wawu poowo min ake elip ganur gagu gallim me ?
13 Ban, ake me aranjen go, maagen, ínje ilobul yo, þan ásumaet mala go fanj mala wawu þe wallimut me.
14 Manur mamu, Payul aamme fatiya mo namarut me may anur ni miñil maume allim. »

Ebet ni bulago baaro atiay atile

15 « Iní me atii natile ni aw, ujow uk'utogol buru éubaül min ugitenol gatilol ; áttuni me, nuffas búoh nubajol atiay.
16 Bare alat me éttuni, unjar an anur ter góuba min jujow jutogol, mamu elob yaayu þan ebanji jon bújonor bugan góuba ter gúfaji gamate no elobei me.
17 Alat me þop éttunil, ugiten yo jangu yay, mbi ñer aroñ me n'elat yay, ujogol ti an abajut gáinen, ti ayababúalen.

18 Maagen, ínje ilobul yo : wo jijae me ehol þe n'ettam uhogihoh fatiya uban, ban wo jijae me ejal þe n'ettam ujalijal fatiya uban.

19 Injé ilobul yo itajen búoh : eno góuba ni buru guunore n'ettam min gulaw waf, Payom aamme fatiya þan asenil wo,
20 mata tánutan to bugan góuba, gúfaji guomunore ni gajow gúmbam, ínje umu to n'etulil. »

Búnogor babu bal aroka ahu ájuut me gaboket

21 Ñer Pier nalof Yésu aban naagol : « Ataw, bi ñono butumbu niote iboket atiom o batiler n'ínje ? Ñono futoh ni ñáuba ? » Yésu naagol :
22 « Ioguti bi ñono futoh ni ñáuba, bare bi ñono úvi gúfaji ni guñen sono futoh ni súuba.

23 Niegul ñer, Jávi jaju jaa fatiya jínini ti nihi baj me ávi amaje ánoan n'urokaol agiten ganew gay naogore ni o. **24** No ávi ahu aalo me epiñ yay, n'guñallol arokaol ace aogenol síralam sammemmej, súuli ni súuli†. **25** Nemme aroka ahumu abajut bi ecam ganew gaugu, ávi ahu naboñ ban gunnomenol, açila, aarol ni guñolol, ni þop wo nabaj me þe, bi ecam ganeol. **26** Ñer aroka ahu nalo n'ettam, naya gújul bújonor ávi ahu, aban naagol : “Avíom, uboket uirigenom, þan icami þe wo niogeni me.” **27** Aví ahu eniol nerumol bireg naboketol ganew gagu ban nahalol nakay.

28 O n'épurul dó yañ ávi ahu, aroka ahu najuh apalol aroka ace aogenol may síralam siman butum ekeme. Nagagol ban naagol : “Ucam wo nuogenom me.” **29** Apalol ahumu nalo to n'guolol, aban nalaol aagol : “Uboket uirigenom, ban þan icami.” **30** Bare açila amanjut aun min til anjarol ák'árur ni fipeh bi no najae me eban elugenol wo naogenol me. **31** No bugagu uroka gujuh me wabaj me, ni mujogil fañ bireg n'gujow iki gulob yo ávi ahu. **32** Ñer ávi ahu naboñ guvogulol aroka ahumu min aagol : “Aw aroka aarat om ! Niboketiboket ganei þoogo mata nulaomlaw gaboket. **33** Ujúenut may urum apali enil ti ínje irumi me enil ?” **34** Ñer ávi ahu ni bitiña-fiñol nasenol úlatienabugan gúrur ni fipeh bi no najae me elugen þe wo naogenol me.

† **18:24** 18.24 súuli ni súuli : Bacam babu bauneni me ni gugerekay bipiloe ecam an baroker símit súuli sikeme súuba.

35 Mamu Payom aamme fatiya ajae mee ekan ánoan ni buru o balaler eboket atiol ni biinum bakure. »

19

*Yésu o n'épajul mala evis búyabo
(Maruk 10.1-12)*

1 No Yésu aban me elob gurim gaugu, náþur Gálile ajow bi ni mof mamu maa Yúde maamme ñagagu fal fafu fo guvoge me Suruden.

2 Gútiman gámah n'gulagenol bi bo, ban nasen úsotail gahoy. **3** Ni baj Epárisie gulofulol bi ebelol gabbut n'guogol : « Sesen þian ánaíne min aham aarol mala gabajor gánogan go gubajore ? » **4** Naagil : « Buru jijangaut ni Bahícer babu búoh ni buju babu, no Aláemit átul me waf waw þe, náuweuwen arafuhow áni ánaíne ni anaare* ?

5 Mbiban naah : “Yo eçil me ánaíne þan ápur ahat þayol ni jaol min ak'açin bugo n'aarol, ban ñer bugo gúuba n'gúubañul gúni enil yanurt†.” **6** Mamu, mati gubbañ gúni bugan gúuba, bare an anur. Kan arafuhow jambi ñer áfaculor wo Aláemit ajogor me. »

7 N'guogol : « Ñer wa uçile Móis nasen n'gúboñol gaa búoh mbi ánaíne asen aarol gahait gal evis búyabo, mbiban náju ñer ahamol ? » **8** Yésu naagil : « Eakul uinum eçile min Móis ájiul min júju jiham waarul, bare ni fíçilum fafu níenut mee. **9** Injé ilobul yo : ánaíne aham me aarol mbiban nayab ace, íni let mala ekan

* **19:4** 19.4 Juluj Fíçilum 1.27 ; 5.2 † **19:5** 19.5 Juluj Fíçilum 2.24

wo búyabo bífiren me náhamumol, áine ahumu natile gatil gaa búyabo. »

¹⁰ Ñer ulagorol n'guogol : « Eno dáuru duomme gailo ánaíne bi ni aarol, kan gayabut gufafaj jáari. » ¹¹ Yésu naagil : « Let bugan bugagu þe gújue guyab firim faufu, bare bugagu bugo Aláemit asen yo me, bugo bareil. ¹² Baje waf wammeñe wájue uçil ánaíne nanamo to m'bayabut : guce súfurah gom kábirij dó ni gar sijail ; bugagu ni bakaner baa bugan bugagu gúnium mo ; bugaguil gulalat búyab min mbi gúju gurok mala Jávi jaju jaa fatiya. An áju me ayab wo gurim gauge gulob me, ayab wo. »

*Yésu ni miñil mamu maputi me
(Maruk 10.13-16 ; Lík 18.15-17)*

¹³ Púrto, ni baj bugan gúñarul uñil min mbi Yésu arembenil guñenol min alaw molil. Bare ulagoraaw n'gunamo ennuril. ¹⁴ Ñer Yésu naagil : « Jihat uñiaw n'gújoul mbal ínje ! Jambi jífirenil yo, mata Jávi jaju jaa fatiya bugan bugagu gáni me ti bugo guçil jo. » ¹⁵ Narembenil guñenol, aban nápur to akay.

*Yésu ni asanum ahu
(Maruk 10.17-31 ; Lík 18.18-30)*

¹⁶ Funah fice, ni baj ace áine alof Yésu naagol : « Aligena-bugan ahu, maaro may níarie ikan min ibaj buroñ bábaerit ? » ¹⁷ Yésu naagol : « Wa uçile nurorenom mala waf waw wáari me ? An anur bare áarie. Eno maagen mamu numanje enogen ni buroñ babu bábaerit me, úkanum gúboñ gagu. » ¹⁸ Naagol : « Gay go ? » Yésu naagol : « Jamb'umuh an ; jamb'ufiglen anaare

o jíyavut ; jamb'úkuet ; jamb'ubij uteh apali ;
 19 úkanum þai ni jai, ban núbboli apali ti núbboli
 me fuhoi. » 20 Aíne ahu naagol : « Dáuru þe
 níkanumdokanum. Wa uroñom bo ñer ekan
 ? » 21 Yésu naagol : « Umañ me úni an árire
 bújonor Aláemit, ujow uk'unnomen wo nubaj
 me þe, uban nuñar síralam sasu usen galeh me ;
 mamu þan ubaj fubaj n'émit. Ukan mo, mbiban
 nújoul ulagenom. » 22 No áine ahu aun me
 gurim gaugu, ni mujogol ak'ailo ajow akay, mata
 fubaj fámah nabaje.

23 Ñer Yésu naah ulagorol : « Maagen, ínje
 ilobul yo : táñitañi nár asanum enogen ni
 Jávi jaju jaa fatiya. 24 Nífaro iogul, fane ésum
 eñokombo enogen ni gasun éguje épur babu
 asanum enogen ni Jávi Aláemit. » 25 No
 ulagorol guun me gurim gaugu, n'gujahali faj
 bireg n'guoh : « Ay þian ñer ájue ayab gapah ? »
 26 Yésu nalujil aban naagil : « Ni bugan bugagu
 dáuru júut kano, bare n'Aláemit waf waw þe
 újue ukano. »

27 Ñer Pier nañar firim fafu min aagol : «
 Uluj, wóli hum ubuge min jihatulo wafóli þe min
 jilageni, wa jijae to ñer ebaj ? » 28 Yésu naagil : «
 Maagen, ínje ilobul yo : no Añol Arafuhow ajae
 me erobo n'efenjen yay yaa Jáviol, no waf waw
 þe ujae me ébuyi, buru may jalagenom me þan
 jurobo ni sifjenjen sono guñen ni súuba, ban þan
 juogen guil gagu gaamme guñen ni góuba gal
 Israel. 29 Ban ánoan ahale yañol, gutiol, gúlinol,
 þayol, jaol, guñolol, ettamol múmbam, þan ayab
 menj iki an mát'áju aþin. Ban þop Aláemit þan

ajisol buroŋ babu bábaerit me. ³⁰ Jiffas búoh gammeñe ni bugan bugagu gaamme gútiar þan gúbbañul gúni gúsola, ban may gammeñe ni gaamme gúsola þan gúbbañul gúni gútiar. »

20

*Búnogor babu bal urokaaw gaçigulat me
mimanur*

¹ Yésu natajen aah : « Jávi jaju jaa fatiya maa jínie : baje an ala ettam ace áþuraliulo tima nalip uroka bi ni úbiñu waw wola. ² No najuh me guce, najamor ni bugo bi ecamil bacam babu baþi me nihi bucami an aroke etufunaha ek'ebao lám, aban nabonil bi ni gafat gagu gal úbiñu waw. ³ No tinah titebulo me maa, náþurul ban najuh uroka guce min gunave ni furobo ésuh yay fámah, m'balet n'ekan wáfowaf. ⁴ Naagil : “Buru þop jujow iki jurok n'gafat úbiñu waw úmbam, ban þan isenul wájahor me ni burok ti bo.” ⁵ Ñer bugo may n'gukay mbal úbiñu waw. No tinah tirih me ni þop no titigo me, afan ahu nabbañ áþurul ak'akan manur mamu ni uroka guce. ⁶ Tiname mul, nabbañ áþurul ban najuh mul uroka guce gurobo to m'balet n'ekan wáfowaf. Ñer naagil : “Wa ucile n'jinamo tale iki tujon m'bakanut wáfowaf ?” ⁷ N'guogol : “Jibajut an anjaróli burok.” Naagil : “Kan buru may jujow iki jurok ni gafat úbiñu waw úmbam.”

⁸ No nuçiga me góllim, afan ahu naah afan urokaol : “Uvógul urokaaw min ucamil ; mb'újogumul n'úsola waw uk'uban n'útiar

waw.” ⁹ Ñer gajoulo me tiname n’guçigul ; n’guyab ánoan bacam babu bal an aroke funah. ¹⁰ Mb’uçiga búsol, útiar waw n’guçigul. N’gapinoril þan guyab fañ to, bare may n’guyab ánoan bacam babu banur babu. ¹¹ No ubuge guyab me guban ánoan bacamol, n’gúmumunor mala wo afan ahu akanil me, ¹² bireg n’guogol : “Jíeh ! Usólaaw min gurok me þiout, bare wóli jayoh me n’ijen kábirij m’bujom bi gallim, nucamóli jireen ni bugo !” ¹³ Ñer afan ahu naah ace ni bugo : “Apalom, ikanuti waf wáhojie. Ujamoruta mala ecami bacam baa funah fanur ? ¹⁴ Uñar bacam ejeni min ujow. Injé imanje isen ásola ahu areen n’aw. ¹⁵ Ijúut þiañ ikan ni fubajom wásumom me ? Ter ban ulujom jícil jaarat mala músum mo nísume ?” »

¹⁶ Bi éuñen búnogor babu, Yésu natajen aagil : « Mamu, úsolaaw þan gúbbañul me gúni útiar, min útiar waw gúbbañul gúni úsola. »

Yésu náfatten aunen eçelol
(Maruk 10.32-34 ; Lík 18.31-34)

¹⁷ No gulo me m’bulago bi ejow mbaa Yérusalem, Yésu navoh ulagorol gúpur jolil min aagil : ¹⁸ « Juutten, wolal ubugi n’ejow mbaa Yérusalem, ban Añol Arafuhow þan abeni ni guñen ufan uteñenaaw ni úþajula góboñ Aláemit bugagu. Pan gúrurol n’eçet, ¹⁹ ban þan gubenol ni guñen gaa bugan bugagu galet me Esúif min mbi gúfohulorol n’gutegol gusoh ban n’gubbañol n’ekurua. Bare funah fúfatten þan ailoi ni gaçet me. »

*Gúcin gagu gal aar Sebede
(Maruk 10.35-45)*

²⁰ Ni tinah tautu, aar Sebede n'úpurol dó nalof Yésu, aban náñup bújonorol bi écinol waf uce.
²¹ Ñer Yésu naagol : « Wa numanje ikani ? » Aare ahu naagol : « Ulob gaa búoh úpurom ubuge gaam maa gúuba mbi gurobo to n'aw, ahu n'gañeni gárib, ahuo n'gamai, no nujae me erobo ni Jávii. » ²² Ñer Yésu naagol : « Buru jiffasut wa juom n'écin. Jújue piañ jirem éremuma yay yaa sílam yo ínje ijae me erem ? » N'guogol : « Ey, jújue jirem yo. » ²³ Naagil : « Maagen, þan jirem éremumaom ; bare mala erobo ni gáribom ni gamayom, yo, let ínje içil yo esen : gurobo gaugu gubanjibañ bi ni bugo Payom acokor go me. »

²⁴ No uþotoraaw bugagu gaamme guñen guun me gurim gaugu, súmutil ni batiañ babu gaamme gúuba. ²⁵ Ñer Yésu navogulil bugo þe, aban naagil : « Jiffase búoh ufan súsuñ sasu guogene-sowogen ni sembe ró, bugan bugagu búgamah gúvafenevafen n'eogen so. ²⁶ Jambi ní mo ni buru. Anóan ni buru amañ me gujogol an ámah, amundum áni aroka olul ; ²⁷ ánoan ni buru amañ me éni átiar, áni arokaul buru þe. ²⁸ Mamu may, Añol Arafuhow najoulo mee, let min mb'abaj umigel, bare til min mbi açila fanjaol áni amigel ban nasen buroñol bi eallor buroñ bugan gammeñe. »

*Yésu o n'esen gahoy úpima gúuba
(Maruk 10.46-52 ; Lík 18.35-43)*

²⁹ No Yésu ni ulagorol gúþur me ésuh yay yo guvoge me Sériko, fítiman fámah ni fulagenil.
³⁰ Ni baj úpima gúuba garove n'galam bulago babu. No guun me búoh Yésu aam n'égat, n'guoh fatiya : « Ataw, Añol David, enili erumóli ! » ³¹ Bugan bugagu n'gunamo ennuril tima n'guþanor, bare bugo n'gufaŋ n'gúþibe fatiya guoh : « Ataw, Añol David, enili erumóli ! » ³² Ñer Yésu nailen, aban navogulil naagil : « Wa jimañe ikanul ? » ³³ N'guogol : « Ataw, ukanóli min jibbaň jujuh. » ³⁴ Eniol nerumil min ñer agor gúcilil. To baenah, úpimaaw n'gujuh, ban n'gunamo elagenol.

21

Yésu o n'enogen Yérusalem (Maruk 11.1-11 ; Lík 19.28-40)

¹ No Yésu ni ulagorol gulof me Yérusalem iki guñanden ésuh yay yo guvoge me Betufage, yaamme n'gacač firijaŋ fafu fo guvoge me fal uoliv waw, Yésu naboň ulagorol gúuba guyabol gayoŋ naagil : ² « Jujow bi n'ésuh yauyu yaamme gayoŋul ; jičih me, þan jifaen jujuh asum yaare yo guhoge ni juñol yo ró ; jíjalul so jinjallom. ³ An arorenul me, n'juogol : "Ataw asohola so." To baenah, þan ahalul n'jíjarul so. » ⁴ Ban dáuru þe dibabaj min mbi wo Aláemit alob me ni butum aboñer ahu ukano, no naah me : ⁵ « Juoh bugaa Sion :
Juluj, áviul umu ájaeul mee mbaa buru,
abubi, min arembore ni asum,

ni juñol asum, juñol ehaj yaþulene bíteb*. »

⁶ Ñer ulagoraaw gaamme gúuba n'gukay ban ni gukan wo Yésu aboñil me. ⁷ N'gúñarul asum yay ni juñol yo, guban n'gurembeñ újuoil ni so, mbiban Yésu narembor ni wo. ⁸ Gammeneñ ni fitiman fafu þop n'gutal újuoil ni bulago babu ; guceil n'gúfaçul uan n'ununuh waw gutalen ni bulago babu. ⁹ Ñer bugan bugagu þe gátinene me Yésu, újogum ni gayab me gayon bi ni garukeneol me, nihi guya uñan guoh :

« Hosanna, usalal añol David !

Aláemit ásonien an ahu ájaeul me ni gajaol !
Hosanna bi ró fatiya† ! »

¹⁰ No Yésu anogen me Yérusalem, ésuh yay þe negoror bireg bugan bugagu nihi guroren guoh : « Bare dáuru ay aamme ? » ¹¹ N'guogil : « Dáuru Yésu, aboñer ahu áþullo me Nasaret babu Gálile. »

Yésu o n'eham unnomenaaw ñáraru gávi-Aláemit gagu

(Maruk 11.15-19 ; Lík 19.45-48 ; Saanj 2.13-22)

¹² Púrto, Yésu nanogen ni gávi-Aláemit gagu. No naçih ró me, naham unnomenaaw ni unnomenaaw þe gaamen dó me, narikul muçag utitasíralam bugagu ni sujukut sasu sal unnomena sitalab bugagu. ¹³ Aban naagil : « Aláemit naage ni Bahícer babu : "Yañom þan guvoh yo yañ yaa galaw‡." Bare buru n'jíbahen yo éni fíemorum fal úku. »

* **21:5** 21.5 Ni bahícer bammeñe bítinar, firim faufe filero.

† **21:9** 21.9 Juluj Ufóñ 118.25-26 ‡ **21:13** 21.13 Juluj Esai 56.7

; Jer 7.11

¹⁴ Mbiban, ni baj úpima ni bugan gahaje gujow gutogol to naamme dó ni gávi-Aláemit gagu, ban nasenil gahoy. ¹⁵ Bare ufan utenjenaaw ni úpajula góboñ Aláemit bugagu, no gujuh me waf wauwu wajureruti mee wo nakan me ni þop uñiaw ganjane ró me nihi guoh « Hosanna Añol David », ni mujogil ¹⁶ bireg n'guogol : « Nuune wo uñiaw ubugi gulobe ? » Yésu naagil : « Ey, niune. Júmusut jijanga gurim gagu gaah me : “Nukane min gasali gúpurul n'utum uñiaw, hani ni waa uñil-guboñ§” ? » ¹⁷ Mbiban nahalil to min áþur ésuh yay ajow bi Betani ak'akan bo efuga yay.

*Yésu o n'etab bífig
(Maruk 11.12-14, 20-24)*

¹⁸ Tihalen fo ni bujom, no Yésu ábbañeul me mbaa Yérusalem, bieb m'bujogol. ¹⁹ O n'éjoul yay, najuh bífig galam bulago babu ; najow bi to, açih natoh ró utoj barebare. Ñer naah bo : « Bae, mati ñer ubbander ubuh mitiñ bi nánoran ! » Ban to baenah, bífig babu m'bullab buhay kak. ²⁰ No ulagoraaw gujuh me dáuru, n'gujahali bireg n'guoh : « Bare bu jáorum me bífig babu m'bufaen buhay to baenah ? » ²¹ Ñer Yésu naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : íni me jibaje gáinen mbibian jitehumorut, let wabaj me bífig baubu bare þan júju jikan, bare þop juoh me firijan faufu : “Utennor to nuomme uk'ulo ni fal !” Pan kano. ²² Wáfowaf wo jijae me écin ni galaw ni gáinen dó, þan jiyab wo. »

*Sembe Yésu bay súphullo ?
(Maruk 11.27-33 ; Lík 20.1-8)*

²³ Púrto, Yésu najow bi ni gávi-Aláemit gagu. No naamme n'eligen bugan bugagu, ufan utejenaaaw ni ufan Esúif yay n'gúkail guogol : « Ni sembe say nukane mee waf wauwu ? Ay aseni so ? » Yésu naagil : ²⁴ « Injé may ban irorenul eroren yanur pat, ban íni me jíbalom, þan may ilobul ni sembe say nikane mee waf wauwu. ²⁵ Yoo, sembe sasu saa gábatise so Saan Batis abaj me, bay súphullo : n'Aláemit ter ni an ? » N'gunamo ébahulor bugo bareil guoh : « Uogal me n'Aláemit sujoumulo, þan aagolal : “Ñer wa uçile jíinenut ni o ?” ²⁶ Ban may uogal me ni an sujoumulo, haa... ! Fítiman fafu þan fúbbañul bi ni wolal, mata bugo þe gujojoh Saan ti aboñer. » ²⁷ Ñer n'guoh Yésu : « Wóli jiffasut. » O may naagil : « Kan ínje may mat'ilobul ni sembe say nikane mee waf wauwu. »

Búnogor babu bal úpur áine ahu gaamme gúuba

²⁸ Mbiban Yésu naagil : « Aþaa julobom : Baje ace áine abaje úpur gúuba. Naah átiar : “Añúm, jama ujow uk'urop ni galagom.” ²⁹ Naagol : “Imajut,” bare búsol nateh mahat min ajow. ³⁰ Nábaho mbal áutten ahu nalobel elob yay yanur yay. Ahume naagol : “Payom, nimanje, þan ijow,” bare aban akait bo. ³¹ Ni buru ñer, ay ni bugo gúuba akane wo þail aman̄ me ? » N'guogol : « Atiar ahu. » Ñer Yésu naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : uyaba-búalen bugagu ni sujobu sasu þan guyabul gayon̄ ni Jávi jaju

jal Aláemit. ³² Maagen Saanj Batis najoulo mbaa buru bi egitenul bulago babu baçol me, bare buru jíinenutol. Uyaba-búalen bugagu ni sujobu sasu, bugo gúinenolyinen, ban buru jamat yo me hani búsol jitegut mahat min jíinen ni o. »

Búnogor babu bal ucokora-bíñu bugagu gálaput me

(Maruk 12.1-12 ; Lík 20.9-19)

³³ Yésu natajen aah : « Juutten þaa mul búnogor be : Baje ala ettam ace aroge úbiñu. Nasoen wo aban nacokor dó tiñ tal epucen bíñu yay, mbiban nateþ ró etah yaa gapoy. No nabán me, nábahan úbiñu waw asen ucokora-bíñu guogen mbi nihi gúþunnol fugabol, min açila ake bújaor. ³⁴ No tinah tulofulo me tal ealen mitiñ mamu, naboñ urokaol bi ni gaogen me úbiñu waw bi éyabul fugabol. ³⁵ Bare ucokora-bíñu bugagu n'gujoh urokaaw, n'guteh átiar, áutten n'gumugol, áfatten, o, n'gutegol sival ak'açet. ³⁶ Ala gafat gagu nabbañ aboñ uroka guce gafanje jammenj útiar waw. Bare gaogen me úbiñu waw n'gukanil manur mamu.

³⁷ Búsol, naboñ áþurol mbaa bugo ni gaþinor gagu ró gaa búoh nemme añolol om, þan gúkanumol. ³⁸ Bare no gujuh me áþur ahu o n'éjoul, n'guogoro : “Umu açil me gafumol. Ujaal umugalol, mamu gafumol þan gúbbañul gúni gololal.” ³⁹ Ñer n'gujogol gúful gúþuren tíyan gafat gagu, guban n'gumugol.

⁴⁰ Ñer maer ban irorenul : no ala gafat gagu ajae me éolul, bu najae me ekan ubugu gaogen me úbiñu waw ? » ⁴¹ N'guogol : « Pan

amugil hóji, bugan bugaubugi gaarat mee, aban þan ábahen gafat gagu asen uroka guce guogen, gajae me esenol fugabol mitiñ mamu baaler. »

⁴² Yésu nabbañ aagil : « Baje Bahiçer baage : “Ebírih yay yo uteþaaw gujunden me, yo ebbanno me éni yáamumma, yaçil me yan yay.

Dó þe búkanum bal Ataw ;

ban ni wolal kakan waf wámah*.”

Bahiçer baubu, júmusut jijanga bo ?

⁴³ Yo eçil me, ínje ilobul yo : Aláemit þan aram Jáviol ni buru ábahen asen bugan guce gajae me eroŋ buron bájahore. [⁴⁴ Anóan ajae me elojen ébirih yauyu þan alebbor, ban may ánoan o ejae me elo ni o, þan epulujol.]† »

⁴⁵ No ufan uteñenaaw ni Epárisie yay guun me únogor wauwu wo Yésu alob mee, n'guffas búoh molil nalobe mee ; ⁴⁶ ñer n'gumañen ejogol, bare n'gúholi fítiman fafu, mata bugan bugagu gujogoljoh ti aboñer.

22

*Búnogor babu baa búyab babu bámah babu
(Lík 14.15-24)*

¹ Yésu nabbañ ajar búnogor nalob ni bugo naagil : ² « Jávi jaju jaa fatiya maa jínie : baje ávi ace aam n'ekan gaggan búyab áþurol.

³ Aví ahumu naboñ urokaol guke évogul bugan bugagu bugo nalob me búyab babu ; bare n'gulat ejoul. ⁴ Nabbañ aboñ uroka guce iki guoh gavogi

* **21:42** 21.42 Juluj Ufóñ 118.22-23 † **21:44** 21.44 Ni bahiçer bammeñe bítnar, firim faufe filero.

me : "Nísile iban ; síbeom ni sihajom safat me sumugi siban, waf waw þe úrire, jújoul bi fitiñ fafu !" ⁵ Bare gavogi me gúkanumut gavoh gagu min til gujow bulagoil gukay, ahu mbaa galagol, ahuo mbaa funnomenol, ⁶ bugaguil n'gujoh uroka ávi ahu gúlatien guban n'gumugil.

⁷ Ñer ávi ahu fiiñol ni fitiñ min aboñ eko-sombilol iki gunemen umuga-bugan bugaubugi, guban n'guremen ésugil. ⁸ Aban naah urokaol : "Esíl yay ebae, bare gavogeni me gutogut eyab gavoh gaugu. ⁹ Jujow ñer bi n'újalingenor ulago waw, ban ánoan o jijae bo me ejuh juvogulol ákail fitiñ fafu." ¹⁰ Ñer urokaaw n'gutey ulago waw þe iki gómenul bugan bugagu þe bugo gutoh bo me, gáari me ni gaarat me, ban ban babu baa fitiñ fafu ni bimmen kab bugan.

¹¹ No ávi ahu anonulo ró me bi ejuh si-jaoraol, nañanden dó ace áine asimoe bisimo balet baa gaggan gaugu. ¹² Najow ak'atogol to naagol : "Abugeom, aw bu nunonulo dáre aw m'basimout bisimo baa gaggan gauge ?" Áine ahu butum bilet. ¹³ Ñer ávi ahu naah urokaol : "Jujogol, juhoh guñenol ni guolol, mbibán n'júþunnol jibelen tíyan n'emoč yay baamme ukon ni ejoh émiremma." »

¹⁴ Bi éuñen búnogor babu, Yésu natajen aagil : « Ey, gammene guvogi, bare bugan guman guçobi. »

*Suroren sasu sal ecam búalen
(Maruk 12.13-17 ; Lík 20.20-26)*

¹⁵ Púrto, Eþárisie yay n'gujoj bi ejuh bu gujae me ekan min gujoh Yésu ni baloberol. ¹⁶ Ñer

n'guboñ guce n'ulagorail bi ni o, manur ni guce bugaa gayoñ gagu gaa Herod. No guçih me, n'guogol : « Afanóli, jiffase búoh aw an om ala maagen, ban nuligeneligen bulago Aláemit ni maagen dó m'báhollut ánoan, mata ulujérit ni uul bugan bugagu. ¹⁷ Ulobóli paa ñer ter sesen min búalen bucami ávi ahu ámah ahu Sesar*. » ¹⁸ Bare nemme Yésu naffase gapinoril gaarat mee, naagil : « Bugan ge gálodit maagen, wa uçile n'jimañ eralom gabbut ? ¹⁹ Jinjallom paa éralam yay yo nihi jiñar me n'jicam búalen babu ! » N'gunjallol yanur. ²⁰ Narorenil aagil : « Buul baube ni gajow gauge sal ay ? » ²¹ N'guogol : « Saa Sesar. » Ñer naagil : « Kan jisen Sesar wafol, ban may jisen Aláemit waamme wola. » ²² No guun me bábaler Yésu, n'gujahali bireg n'guhalol to min gukay.

*Suroren sasu mala eilo yay yaa gaçet me
(Maruk 12.18-27 ; Lík 20.27-40)*

²³ Funahfafu fanurfafu, ni baj Esáduke guce gujow iki gutoh Yésu. (Esáduke yay bugo nihi guoh me an açet me aban mat'ailoul n'eçet yay.) ²⁴ N'guogol : « Afanóli, góboñ gagu gaa Móis guoge an ayab me anaare mbiban naçet ajundenol o m'babajut añil, atiol pán atunol min áju ahalol gátuh. ²⁵ Yoo. Bajene ni wóli batiay baa wáine gono futoh ni gúuba. Atiar nayab aban naçet. Nemme ahalut añil, atiol áutten natunol. ²⁶ Aútten ahumu atunol me naçet may m'babajut añil, áfatten ahu may mo, mamu bi ni

* ^{22:17} 22.17 Sesar : No, bugaa Rom gujanjar mof mamu maa Israel guogen ni sembe. Avíil o ni'guvoh me Sesar.

akan me futoh ni gúuba. ²⁷ No gubao me bugo p̄ooil, aare ahu may naçet. ²⁸ Ban ñer juroreni : no gaçet me gujae me eilo, aare ahumu p̄an ñer áni ala ay ni batiay babu baamme futoh ni gúuba, nemme bugo pe gutoge guyabol ? »

²⁹ Yésu naagil : « Buru jilimbe, dó pe mata jujogut wo Bahicér babu bulobe, jujogut p̄op bu sembe Aláemit siree. ³⁰ Maagen mamu, no gaçet me gujae me eilo, ánaïne mat'ayab, anaare mât'ayabo ; p̄an til gúni ti emalakaay dó n'émit. ³¹ Mala eilo yay ni gaçet me yo juunene mee, jijangaut p̄iañ wo Aláemit alobul me ? Naage hum : ³² "Injé iomme Aláemit ahu o Aburaham, Isak ni Sakob gúinen me ni o†." Yo eçil me jiffas búoh Aláemit alet ala gaçet me, bare til ala garoñ me. »

³³ Ñer fítiman fafu pe n'fimero baligener baubu baa Yésu.

*Gáboñ gagu gafan me wawu pe
(Maruk 12.28-34 ; Lík 10.25-28)*

³⁴ No Epárisie yay guun me búoh Yésu natoj Esáduke yay utum, n'gujoj, ³⁵ mbiban ace ni bugo, an abaje gaffas fan ni gúboñ gagu gal Aláemit, nak'aroren Yésu bi eralol gabbut naagol : ³⁶ « Afanom, gáboñ gagu gafan me wawu pe, go guomme gay ? » ³⁷ Yésu naagol : « Umañ Ataw aamme Aláemili n'éçigiri pe, ni biinumi pe ni p̄op ni gapinori pe‡. ³⁸ Go guomme gátiar, ban go gufañe gájalo. ³⁹ Gáutten gagu uge, gabaj me may hámma ti go : "Ubbóli apali

† 22:32 22.32 Juluj Gapagen 3.6 ‡ 22:37 22.37 Juluj Dáteronom 6.5

ti núbboli me fuhoi§.” ⁴⁰ Ubóñ wauwe waamme úuba úhage wo gúboñ gagu þe ni uboñer waw gulob me. »

*Suroren sasu mala effas ter Kirista gabulaken
gaa David nam*

(Maruk 12.35-37 ; Lík 20.41-44)

⁴¹ Nemme Epárisie yay guomunorwomunor, Yésu narorenil eroen yauye : ⁴² « Wa jipinore ni Kirista ahu ? Añol ay nam ? » N'guogol : « Añol David. » ⁴³ Ñer Yésu naagil : « Bu jáorum me ñer David, ni búkanum baa Biinum Banabe, navogol "Ataom", no naah me :

⁴⁴ “Ataw Aláemit naage Ataom :
Unamo ni gañenom gárib,

bi no nijae me érur ulatori fattam uhagi*” ?

⁴⁵ Nemme David navogol "Ataw", bu Kirista ájue ñer áni Añol David tij to ? »

⁴⁶ Bajut an ájue ábalol hani firim fanur. Kábiriñ funah faufu, an akañenut abbañ arorenol waf.

23

*Yésu o m'baçaf mala éni ti úþajula gúboñ
Aláemit bugagu*

(Maruk 12.38-39 ; Lík 11.43, 46 ; 20.45-46)

¹ Púrto, Yésu nábaho mbaa fítimanfafu ni þop ulagorol naagil : ² « Uþajula gúboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay, burokil bo buomme éþajul gúboñ gagu go Móis asen me. ³ Yo eçile wáfowaf wo gujaeul me elob, jikan wo,

§ 22:39 22.39 Juluj Levitik 19.18 * 22:44 22.44 Juluj Ufóñ 110.1

ban n'jíkanum wo. Bare bakaneril, bo, jambi jilagen bo, mata gukanérit wo gulobe me.⁴ Nihi gusekor bíteb báliie guremben n'uban bugan bugagu, ban bugo fanail hanijisigil janur mati jirambenil n'gúarul bo.⁵ N'gukane mee pe min mbi bugan bugagu gujugil. Múhut mamu dó bugan bugagu gukane me gurim Aláemit guhoh n'gúringil ni subosohil, molil gukan mo mufanj gájalo, ban gutajene útar újuoil ufan gahuli.*⁶ Nihi gumamanj erobo ni sujukut sasu sáamumma gaggan babajer, gumanjemañ ƿop enamo ni sujukut sasu saa gayoñ ni sanj sasu saa galaw. Ban may gumanjemañ bugan bugagu nihi gusafil ni jammenj ni gákanum ró,⁷ nihi ƿop guvogil "ufanóli".⁸ Bare buru, jambi jihalil n'guvogul "ufanóli", mata an anur pat o aamme Afanul, ban buru pe batiay jom.⁹ Jambi juvoh ánoan babe ni mof "Payóli", mata Paaya anur pat jibaje, aamme fatiya.¹⁰ Jambi jihat me bugan bugagu n'guvogul "úcibbenaoi", mata Aćibbenaoi anur pat jibaje, o aamme Kirista ahu.¹¹ An ahu afanj me gájalo ni buru ƿan áni arokaul.¹² An atebenorome, ƿan aalenori ; an aalenorome, ƿan atebeni. »

*Yésu o n'etab Epárisie yay ni úpajula gúboñ
Aláemit bugagu*

(Maruk 12.40 ; Lík 11.39-42, 44, 52 ; 20.47)

¹³ « Mataño míni ni buru, úpajula gúboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay jálodit mee maagen ! Jutojetoj bugan bugagu gánonum Jávi

* **23:5** 23.5 Juluj Gapagen 13.9 ; Uþin 15.38-40 ; Dáteronom 6.8

jaju jaa fatiya ; jilet ró n'enogen, mbiban jilet mul n'ehat gamañ me n'gunogen dó.

I ¹⁴ Mataño míni ni buru, úpajula góboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay jálodit mee maagen ! Jujogejoh utiña-sibara bugagu n'jiram wafil þe, mbiban n'jiilo jilaw huli min bugan bugagu gujugul ; úru dijae me eçil min jiyab gúteh gafanje n'gúliie.][†]

¹⁵ Mataño míni ni buru, úpajula góboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay jálodit mee maagen ! Pan nihi jitey mof mamu þoomo ni gal gagu þoogo bi éñagul an anur júrur ni bulagoul, mbi jibajol me jiban, n'jíbahenol afan ñono ñáuba gaarat buru, áni ñer an ajae elo ni sambun sasus sajeh mee sábaerit me.

¹⁶ Mataño míni ni buru, úcibben-a-e gápipim ! Buru nihi juoh : "An abbat me ni gajow gaa gávi gagu gal Aláemit, let wáfowaf ; bare abbat me ni gajow éurus yay yaa gávi gagu gal Aláemit, gabbatol gubaje hámma." ¹⁷ Min júguno me ban ni jípim ! Eúrus yay ni gávi gagu gáñaien yo me, yay ni so efanje gájalo ? ¹⁸ Juoge bae mul : "An abbat me ni gajow gaa físimenum fafu, let wáfowaf ; bare an abbat me ni gajow gaa warembeni ró me bi éji Aláemit, gabbatol gubaje hámma." ¹⁹ Upíma-e ! Warembeni me þe ni físimenum fafu bi éji Aláemit, ni fiçila fañafaño fáñaien wo me, yay ni so efanje nebaje hámma ? ²⁰ An abbat me ni gajow gaa físimenum fafu, ni gajow fo nabbate, fo ni warembeni ró me þe ; ²¹ an abbat me ni gajow gaa gávi gagu gal

† 23:14 23.14 Ni bahiçer bammeñe bítinar, firim faufe filero.

Aláemit, ni gajow go nabbate, go ni gal Aláemit aćin dó me. ²² An ƿop abbat me ni gajow gal émit, nabbabat ni gajow gal efenjen yay yal Aláemit ni gal aćila faņao arabo ró me.

²³ Mataño míni ni buru úpjajula góboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay jálodit mee maagen ! Nihi júpuren jisen Aláemit gakib ganur ni wono guñen ni wánowan bi ni wafan me gamis wo juroge me n'ufalul, mbiban n'jihabo til wafan me n'ubaje hámma ni góboñ gagu waamme : ekan waçol me, éju ñarum enil ni ebaj gáinen. Dáuru til juoten me jumundum jikan balama jike ekan uce úbuli. ²⁴ Uçíbbena-e gápipim ! Buru nihi jiyej juhola min til jímer eñokombo !

²⁵ Mataño míni ni buru úpjajula góboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay jálodit mee maagen ! Jínini ti síremuma ni uril sakure búsol so bare, ban ñáraruul gaþinorul ƿe gákuet ni égotor waf bugan. ²⁶ Aw Apárisie ahu ápim me, umundum ukuren ñáraru éremuma yay ni biril babu, mamu búsol so may ƿan bukur.

²⁷ Mataño míni ni buru, úpjajula góboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay jálodit mee maagen ! Jínini ti guyah go gulose tíyan go túen uluj ni wári, bare ñáraru go gummemmeñ suvul ni maþule móman. ²⁸ Buru mo jínie : gulujul me, n'gujogul bugan gaçole, bare ñáraruul jíbij ni búlaþut bare.

²⁹ Mataño míni ni buru, úpjajula góboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay jálodit mee maagen ! Nihi jiteþ guyah uboñer waw, n'jisangen gaa bugan bugagu gaçol me, ³⁰ mbiban n'juoh

: “Iníen me jimatene no sipayóli guomme m’buronj, mati jibbañen búsolil n’éyu físim uboñer waw.” ³¹ Mamu hum buru juom mee n’eheb gaa búoh buru guñol bugan bugagu gamuh me uboñer waw jom. ³² Jifaben hum burok sipayul ! ³³ Sunuhunjaŋ se, gabugor ge gaa súpudum ! Bu ijiae etey gúteh gagu gaa sambun sasu sábaerit me ?

³⁴ Yo eçil me þan iboñulul uboñer, bugan galilloe ni uligena-bugan bugaa maagen, bare þan jumuh guce ni bugo, bugagu þan jibbanjil ni sukurua, bugagUIL, bugo, þan jitegil gusoh gal ubaŋ ni saŋ sasu saa galaw solul, ban þan jihatoril ésuh bi n’ésuh. ³⁵ Mamu físim fafu þe faa bugan bugagu gakanut me waf þan fulo ni buru ; físim faufu fúuyo me ni mof mamu, újogum ni fal Abbel aamme an açole bi ni faa Sakari, añol Berekia, o buru jumuh me ñáraru gávi-Aláemit gagu, n’etut físimenum fafu ni tiñ talu táñai me.‡ ³⁶ Maagen, ínje ilobul yo : gúteh gagu gaa maarat mamu þe mo sipayul gufan gukan me þan gulo ni buru bugaa jabbah je. »

*Yésu o n’ukoŋ mala Yérusalem
(Lík 13.34-35)*

³⁷ Mbiban, Yésu náfaro aah : « Yérusalem, Yérusalem, aw amuge me uboñer waw, aw o nuh’uteh me sival bugan bugagu bugo Aláemit áboñeul me bi n’aw, iki guçet : ñono butumbu nilige eomen bugani gulofom ti ehulol neh’eguben me bapu yo n’ubes yo ! Bare buru júmusut jimaŋ ! ³⁸ Jíkanum, Aláemit þan

‡ 23:35 23.35 Juluj Fíçilum 4.8 ; 2 Kúronik 24.20-21

ajunden yan̄ yay yolul éni epañ erakel. ³⁹ Injé ilobul yo : mati jibbañ jujugom bi no jijae me eoh : “Aláemit ásonien an ahu ájaeul me ni gajow gola§ !” »

24

*Yésu o n'elob mala gunah gagu gúsola
(Maruk 13.1-23 ; Lík 21.5-24)*

¹ No Yésu aamme n'épurul ni gávi-Aláemit gagu bi ekay, ulagorol n'gulofol bi emalen bateper babu bala go. ² Bare açila naagil : « Jujuge dáuru þe ? Maagen, ínje ilobul yo, funah fice mati ñaño to eval yanur yájutenore n'epayo, bare so þe þan sirikuli sibet. »

³ Mbiban najow bi ni firijañ fafu fal uoliv waw ak'arobo ró. Ulagoraaw n'gulagenol bugo bareil iki gutogol bo n'guogol : « Aþaa ulobóli, nay dáuru dijae ebaj, ban wa ujae egitenóli búoh aw umu n'ebbañul, gabao mof guçige ? »

⁴ Yésu naagil : « Jíkanum jambi an abutul ! ⁵ Gammenej þan güoporoul gajaom guçigul n'guogul : “Injé iomme Kirista ahu.” Ban þan gubut bugan gammenej. ⁶ Pan juun baeler gutih ni balober buunen go. Jambi jitelenor : dó díarie diçigul, bare mati ní þan gabao mof mamu. ⁷ Esúh þan eiyul bi n'epayo ésuh, jávi þan jiiyul bi ni jipajo jávi ; þan baj bieb n'ulam uce, babubo mof mamu þan mugoror bo. ⁸ Dáuru þe þan níme þan buju babu baa sílam sasu ; sílam sausu þan sini ti sal anaare aam ni gapecor.

⁹ No ñer þan gúlatienul, þan gumugul, ban gajaom þan guçil min súsuh sasu þooso silalul. ¹⁰ Dáuru þan dípegul me bugan gammeñe ganeñ gal ebbañ búsol ; þan gunnomenor, þan bugan-ó-bugan n'gujoh gupalil búlat. ¹¹ Uboñer gammeñe galet bugaa maagen þan gúpurul, ban þan gubut bugan gammeñe. ¹² Min búlaput babu bujae me efañ m'bimmeñe, mo may gábboli gagu gaa bugan gammeñe gujae me ékasulo. ¹³ Bare an ajae me emuten iki bao, Aláemit þan apagenol. ¹⁴ Ban firim faufe fásum me faa Jávi Aláemit þan fuvarei ni mof mamu þoomo, min mbi súsuh sasu þe suun fo. Bao me, no ñer gabao gagu gujae me eçigul.

¹⁵ Jiffase wo aboñer ahu Dañel alobe ni Bahícer babu mala "Maarat mamu mal ekan galego*" ; ajanga wo me mb'ákanum fañ wa Bahícer baube bumaneñ elob ! No maarat maumu mujae me enogen tiñ talu táñai me, ¹⁶ no ñer gajae me éni ni mof mamu maa Yúde mbi gutey me bi ni gurijañ gagu. ¹⁷ An ajae me éni fatiya firihinjan, jamb'áavul me aban naah ban amundum ake enjar waf uce ñáraru yançol. ¹⁸ An þop áni me n'ulah waw, jamb'aot me ake enjar bisimool. ¹⁹ Mataño míni ni waareaw gajae me éni ni gar ni þop ni bugagu gajae me éni n'garafen ni gunah gaugu. ²⁰ Jilaw jambi eteyul ekan ñutot ñañu baçigerul, ter funah faa fiyyay, ²¹ mata þan baj sílam sáamah, so músut baj sice ti so kábirinj m'buju babu baa mof bi funah faa jama, ban þop sañumut ebbañ sibaj ñice sitajen.

* **24:15** 24.15 Juluj Dañel 9.27 ; 11.31

22 Ban, lelen me búoh Aláemit nákasulkasul gunah gaugu, an mat'apah ; bare nákasul go mala bugo naçob me.

23 An ñer aagul me Kirista ume ter umua, jambi jíinenol. **24** Pan baj ukirista ni þop uboñer galet bugaa maagen ; þan gukan ugitenum wámah ni waf wajureruti bi elimben bugan bugagu bugo Aláemit açob me, ínien me júe kano. **25** Nílobaliul yo ihato.

26 Guogul me ñer : “Kirista ahu umu babu ni gafit gámah,” jambi jike bo ; guogul me may : “Umu tiñ timan ni makope,” jambi jíinen yo. **27** Jiffas búoh ti émit neh'eijul me bo tinah túpureul me bi bo tuloe me, mo may ébbañul yay yal Añol Arafuhow ejae me éni. **28** Tánatan to efuluŋ yay ejae me éni, to may súgutum sasu sijae me eomunor. »

Ebbáñul yay yal Añol Arafuhow
(Maruk 13.24-37 ; Lík 21.25-33 ; 17.26-30, 34-36)

29 « Gunah gaugu gaa sílam go n'ebao tak, bunaababu þan bumoc, fieñ fafu þan fúbbur gananno gagu gala fo, suut sasu þan sisarul fatiya émit súloul, ban sembe sasu þe saa fatiya þan sugoror. **30** No ñer þan baj bigitenum búþurul n'émit yay bajae egiten búoh ébbañul yay yal Añol Arafuhow eçige. Súsuhsasu þe saa mof þan sufotenor, ban þan sujuh Añol Arafuhow áavul ni gópar émit, ni sembe sámah ni bájalo ró. **31** No gáturupa gagu gajil me gujae me eogi, þan áboñul emalakaol íkiil guomen

buganol bugo naçob me n'ulam waw þe waa mof.

³² Jikan n'uinumul wo bubah nihi bigitenolal me : no uan bo úburiulo mbiban m'búyaul úsabul, jiffase búoh fujam fulofulo. ³³ Manur mamu may, no jijae me ejuh waf wauwu þe uçigul, jiffas búoh Añol Arafuhow nalofulo, naçilo n'gánonum gagu. ³⁴ Maagen, ínje ilobul yo : bugan bugagu bugaa jama mati gutoh guçet gubao dáuru þe m'baçigulat. ³⁵ Emít yay ni ettam yay þan sibao, bare gurimom, go, mati gúmus gubao.

³⁶ Mala effas funah fay ni tinah tay Añol Arafuhow ajae me ébbañul, ánoan affasut so, mele emalakaay gaam dó me n'émit, hani may Añil ahu ; Paaya o bareol affase. ³⁷ Ti ni gunah gagu no Nóe aamen me m'buroŋ, mamu may þan ní mee funah ébbañul yay yal Añol Arafuhow. ³⁸ Ni gunah gagu balama báyuer mal mamu bámah babu, bugan bugagu fitiñ ni marem, búyab ni búyabo guomen n'ekan, bi funah fafu fo Nóe anogen me ni busana babu bámah babu. ³⁹ Gútallout wáfowaf iki báyuer mal mamu bámah babu búkail buvureníl bújaenum þe ; mo may þan ní mee funah éjoul yay yal Añol Arafuhow. ⁴⁰ No ñer, baj me wáine gúuba gaam ni galah, ahu þan ájaenumi, ahuo nahali to. ⁴¹ Waare gúuba gúni me n'étuŋ, ahu þan ájaenumi, ahuo nahali to. ⁴² Jiilo ñer ni mujah ró, mata jiffasut fay funah Ataw ahu olul ajae ébbañul. ⁴³ Jiffas dáure : Iní me afan yan naffasene nay áku þan anonulol, þan apoy yo,

mat'ahalol nánonul dó. ⁴⁴ Yo eçil me buru may jiilo ni majage, mata Añol Arafuhow þan ájoul tinah to buru jiþinorenut. »

*Yésu o n'etar mala éni uroka gajenguloe gúni
to me*
(Lík 12.41-48)

⁴⁵ « Ñer ay aamme aroka ahu açol me aban najah ? O aamme ahumu o afanol abaþ me ni fuhow buganol bi esen gupalol uroka gutiñ tinah baçiger. ⁴⁶ Abaj gásumay, aroka ahumu o afanol ajae me etoh, o báolerul, áni n'ekan burokol ! ⁴⁷ Maagen, ínje ilobul yo : afanol þan asenol wafol þe wo nabaj me aogen. ⁴⁸ Bare íni me aroka aarat om, þan nah'aah m'biinumol afanol þan aþioul, ⁴⁹ min ñer anamo élatien bugagu uroka, eremor n'etiñor n'úhallaaw. ⁵⁰ Aroka ahumu afanol þan açigul funah fo açila aþinorut, tinah to naffasut ; ⁵¹ ban no ñer afanol þan ahamol ni yaþ yay, aban nakanol wo nihi gukan me bugan bugagu þe gaçolut me : no þan baj me ukon ni ejoh émiremma. »

25

Búnogor babu baa sújur sasu gaamme guñen

¹ Yésu náfaroo aah : « Jávi jaju jaa fatiya maa jínie : baje sújur gono guñen gañare sijañail n'gujow bi eke bíemor n'ayaba. ² Guce ni bugo gono futoh gujengulojengulo, bugagu futoh, bugo, gujengulout. ³ Bugagu gajengulout me, no guomme n'eñar sijañail, gújaenumut míita mice ; ⁴ bare bugagu gajengulo me, bugo n'gújaenum

sijanail ni mubara maa míita. ⁵ Nemme ayaba ahu napiobopio, bugo þe n'guñoy iki gúmori.

⁶ No nuçiga me n'etut fuh, ni baj firim fuoh fatiya : "Ayaba ahu ume, júþurul jiemor ni o." ⁷ Ñer sújur sasu þe n'guilo n'gúni n'ejjonen sijanail. ⁸ Bugagu gajengulout me n'guoh bugagu gajengulo me : "Jíjoli ni mítaul ! Sijanjaóli usu n'efogo." ⁹ Gajengulo me n'guogil : "A-a, mati jú toh bi ni wolal þe ; jujow iki júnnomul ni gannomene mo me." ¹⁰ No guomme ñer n'ejow yay bi eke mo énnomul, ayaba ahu naçigul ; bugagu bugo wafil úrir me n'gunonor manur ni o bi eke emat búyabo babu ; mbiban ganegen gagu n'guffańji.

¹¹ Pio bo, bugagu gakaen me funnom fafu n'guçigul ban n'guoh ayaba ahu : "Afanóli, Afanóli, úpeguloli." ¹² Bare naagulil dó : "Maa-gen, ínje ilobul yo : iffatul !"

¹³ Yo eçil me niegul jambi júmori mata jiffasut funah fafu no Añol Arafuhow ajae me ébbañul.
»

Búnogor babu baa síralam sasu sajae me ebugor

¹⁴ « Jávi jaju jaa fatiya maa jínie : baje ánaíne aam n'eke bújaor ; návogul urokaol, aban nahat ni guñenil fubajol. ¹⁵ Nasen ahu síralam sal éurus sono futoh, ahuo sono súuba, áfatten yanur, ánoan min miñinganol mire me, aban nake bújaor babu.

¹⁶ To baenah, aroka ahu ayab me síralam sasu saamme futoh nakay, ban nakan so n'subugor iki síñarul sice sono futoh. ¹⁷ Manur mamu, ahu

ayab me saamme súuba nakan so n'subugor sice mul súuba. ¹⁸ Bare ahuo ayab me yanur yay nak'aoh gasun n'ettam yay min akoen yo ró.

¹⁹ Búsol, pio bo, afan urokaaw náolul ban narorenil min ánoan ni bugo agitenol burokol bo nakan me ni síralamol so nayab me. ²⁰ Ahu ayab me síralam sasu saamme futoh nalofol ni sice ró sono futoh, aban naah : "Afanom, síralam futoh nusenenom ; nibajulo sice sono futoh, use." ²¹ Afanol naagol : "Yoo, aw aroka om áarie o gújue gufium ni o. Nujoge guñen gaaro waf wareut miñ, kan þan ihat ni guñeni waf wafanje gájalo. Ujoul úsumaet manur n'ínje !" ²² Ahuo may ayab me saamme súuba náloful aban naah may : "Afanom, síralam súuba nusenenom, sice mul súuba use so niballo maa." ²³ Afanol naagol : "Yoo, aw aroka om áarie o gújue gufium ni o. Nujoge guñen gaaro waf wareut miñ, kan þan ihat ni guñeni waf wafanje gájalo. Ujoul úsumaet manur n'ínje !"

²⁴ Púrto açila, ahu ayab me éralam yanur náloful aban naah : "Afanom, niþiene niffas búoh aw an átañie : nuh'uþipít to nurogut, nuh'uñajar wo nurokut. ²⁵ Níholiholi ninjar éralami ik'ioh n'ettam nikópen yo ró ; uye, uyab wafi." ²⁶ Ñer afanol naagol : "Aw aroka om aarat ban nuyuh ! Nuffasene búoh nih'iþipít to nirogut me, ban þop nih'iñajar wo nirokut me, ²⁷ þan ñer uñaren síralamom usen garoke me ni síralam ; mamu, no nijae me éolul, þan íñarenul wafom manur ni wo ubugor me þe." ²⁸ Mbiban naah gaam to me guram éralamol gusen ahu

abaj me saamme guñen. ²⁹ Maagen, ínje ilobul yo : an ajoh me wári wo nabaj me, þan ayab fan to, bare an ajogut me wári wo nabaj me, o þan guramol þee, hani bi ni jo náhagum me. ³⁰ Nabbañ aagil gujoh aroka ahumu abajut mee nafa gural tíyan n'emoâ yay, bo þan baj me ukon ni ejoh émiremma. »

Batalij babu búsola babu

³¹ « No Añol Arafuhow ajae me éjoul ti ávi n'emalakaay ró þe, þan anamo n'efenjenol yaa Jávi jaju ; ³² bugan bugagu þe bugaa mof þan guomeni bújoñorol. No ñer þan áfaculoril gútiman gúuba, tiakoña náh'áfaculor me ubbarum waw ni sijamen sasu ; ³³ þan abanjacol me bo gañenol gárib guomme, gaçolut me, bugo, nabbañenil ni gañenol gamay. ³⁴ Ñer ávi ahu þan aah bugagu gaamme ni gañenol gárib : "Jújoul, buru bugo Payom ásonien me, jiyab gafumul gaamme Jávi jaju jo napi me nabañul kábirinj ni buju babu baa mof ! ³⁵ Mata no nicareten me, jisenomsen itiñ ; no marem mujogenom me, jisenomsem irem ; no nínién me ajaora, jialenomwalen ; ³⁶ no ninamoen me enil erakel, jisimomsim ; no nísoten me, jucokoromcokor ; no niomen me ni fipeh, jikelojejinjaloom."

³⁷ Ñer bugan bugagu gaçol me þan guogol : "Ataw, nay jujugi ucaret min jiseni utiñ, nay marem mujogi min jiseni urem ? ³⁸ Nay núniené ajaora min jialeni, nay nunamoeñ enil erakel min jisimi ? ³⁹ Nay jujugi úsomut ter úni ni fipeh, min wóli jíkail jinjaloi ?" ⁴⁰ Ñer ávi ahu þan aagil

: “Maagen, ínje ilobul yo : nánongan no jikane waf wauwu ace ni gutiom, hani afan me natitie, ínje fañaom jikan wo.”

⁴¹ Mbiban þan ábaho mbaa bugagu gaamme ni gamayol min aagil : “Buru bugo Aláemit atab me, júpur tale n’ínje, jíraliom ! Jujow julu ni sambun sasu sabanji me bi ni Seytane ni emalakaol ! ⁴² Mata no nicareten me, jisenutom itiñ ; no marem mujogenom me, jisenutom irem ; ⁴³ no níniyen me ajaora, jialenutom ; no ninamoen me enil erakel, jisimutom ; no nísothen me, ban þop no níniyen me ni fipeh, jikelat jiñaloom.”

⁴⁴ Ñer þan bugo may guogol : “Ataw, nay jujugi ucaret ter marem mujogi, úni ajaora ter unamo enil erakel, úsomut ter úni ni fipeh, mbiban jirambenuti ?” ⁴⁵ Pan ñer aagil : “Maagen, ínje ilobul yo : nánongan no jikanut yo ace ni gutiom, hani afan me natitie, ínje fañaom jikanut yo.” ⁴⁶ Ñer ubuge þan gujow bi ni gúteh gagu gábaerit me, bare bugagu gaçol me, bugo, þan gujow bi ni buron babu bábaerit me. »

26

*Egum firim yay bi emuh Yésu
(Maruk 14.1-2 ; Lík 22.1-2 ; Saaj 11.45-53)*

¹ No Yésu aban me egiten gurim gaugu þe gal eligenil, naah ulagorol : ² « Jiffase búoh gunah gúuba guñañoe min Paak yay eçigul. Ban Añol Arafuhow þan abeni ni guñen bugan bi ebbanji n’ekurua. »

³ Ni tinah tautu, ufan utenjenaaw ni ufan Esúif yay n’guomunor ni fúlumet fafu fal afan

utejenenaaw ámah ahu o guvoge me Kayafa.
⁴ N'gujamor bi ejoh Yésu ni mutuho ró, mbiban n'gumugol. ⁵ Nihi guoh : « Jamb'ujogalol me no gaggan gagu gutiñe me, jambi gáguo gubaj n'ésuh yay. »

*Aare ahu áyu me mícir matiñoe ni fuhow Yésu
 (Maruk 14.3-9 ; Saanj 12.1-8)*

⁶ Nemme Yésu umuen Betani, yaŋ ace áine o háhae ejogene gajaol Simon, ⁷ ni baj ace aare alofol. Aare ahumu jibara jatepítēp naogene jimmej mícir matiñoe másumut funnom, ban no Yésu aamme ni fitiñ, aare ahu náulenol mícir mamu ni fuhow. ⁸ No ulagoraaw gujuh me dáuru, súmutil n'guoh : « Ehajen yauyu, nafa yo yay ? ⁹ Júene mícir maumu munnomeni síralam sammeje, mbiban n'siseni galeh me. »

¹⁰ Yésu naffas gaþinoril, ban naagil : « Wa uçile n'jíni n'eyogen aare ahumu ? Waf waaro nakanom ! ¹¹ Galeh me, bugo, þan jibajil nánanonan ni buru, bare ínje jilelom n'ebaj nánanon. ¹² Aare ahume náyu mee mícir mamu n'enilom bi gafoh gagu gúmbam. ¹³ Maagen, ínje ilobul yo : ni mof mamu þe, tánutan to Firim fafu Fásüm me fujae me evarei, þan may lobi mala wo aare ahume akan me ; mamu þan auno bi nánanon. »

*Yudas nak'agum firim bi ni Yésu
 (Maruk 14.10-11 ; Lík 22.3-6)*

¹⁴ Púrto, ace ni upotoraaw gaamme guñen ni gúuba, gajaol Yudas Isikariot, najow ak'atoh ufan utejenenaaw ¹⁵ min aagil : « Wa jijaom esen ínje bakaner Yésu nalo ni guñenul ? »

N'gujamor mala síralam saapiaþ sono ávi ni guñen min gusenol so. ¹⁶ Kábirinj no, Yudas náni n'ejes no jáhor me bi ekanol nalo n'guñenil.

*Yésu naboñ guke ecokor Paak yay
(Maruk 14.12-16 ; Lík 22.7-14)*

¹⁷ Ni funah fafu fitiar fafu faa gaggan gagu gal unaâw waw wabajut me lévir, ulagoraaw n'gúkail guoh Yésu : « Tay numanje iki jucokori fitiñ fafu faa Paak yay ? » ¹⁸ Naagil : « Jujow bi nende hari, n'ésuh yay ; jiçih n'juogol ínje afanul niege tinagom tulofe, ban yañol þan itiñ me Paak yay n'ulagorom dó. » ¹⁹ Ulagoraaw n'gukan wo Yésu alobil me, min ñer gucokor may fitiñ fafu faa Paak yay.

*Etiñor Yésu ésola ni upotoraol
(Maruk 14.17-21 ; Lík 22.21-23 ; Saaj 13.21-30
; 1 Korent 11.23-25)*

²⁰ No nuçiga me gallim, Yésu nanamo ni bugo gaamme guñen ni góuba n'gúni ni fitiñ. ²¹ Bugo ni fitiñ fafu, naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : ace ni buru þan annomenom. » ²² No guun me firim faufu, bugo þe ni mujogil náar bireg ánoan ni bugo nanamo erorenol aah : « Ataw, ínje þiañ ? » ²³ Naagil : « An ahu árur me manur n'ínje gañenol ni biril babu, o ajae ennomeneñ. ²⁴ Maagen, Añol Arafuhow ban açet ti hiçí me ya ni o. Bare mataño míni ni an ahu ajaol me ennomeneñ ! Fanjene jáari an ahumu jamb'abugi. » ²⁵ Ñer Yudas annomeneñ me naagol may : « Afanóli, ínje þiañ ? » Yésu naagol : « Nulob yo uban. »

²⁶ Bugo ni fitiñ fafu, Yésu nañar ganaç, násonien go, namusul go aban nagabor go ulagoraaw naagil : « Jiyab jitiñ : úre enilom. » ²⁷ Mbiban nañar éremuma ; no nasal me Aláemit aban, nasenil yo naagil : « Jiyab jiremor buru pe : ²⁸ úre físimom, físim fafu falijen me babuge babu bo Aláemit ajogor me ni bugan bugagu, fáyui me mala gaboket gal util waa bugan gammeñe. ²⁹ Injé ilobul yo : mat'ibbander içoen bíñu bi funah fafu fo nijae me eremor ni buru ece evugul ni Jávi jaju jaa Payom. »

³⁰ Púrto, n'gúfoñ úfoñ wal esal Aláemit, mbiban n'gúpur gujow mbaa firijan fafu fo guvoge me fal uoliv waw.

*Yésu o n'egiten búoh Simoñ Pier þan ajundenol
(Maruk 14.27-31 ; Lík 22.31-34 ; Saan 13.36-38)*

³¹ Ñer Yésu naah ulagorol : « N'efuga yauye, buru pe þan jibbañ búsol sílamom baçigerul, ti Aláemit alob me ni Bahícer babu, no naah me : “Pan iteh akoña ahu imuh, ban ubbarum waw wal ekore yay þan uvisor uban babu pe*.”

³² Bare búsol eiloom ni gaçet me, þan iyabul gayoñ mbaa Gálile. » ³³ Ñer Pier nañar firim fafu min aagol : « Hani bugagu pe gubbañe búsol, ínje mat'ímus ibbañ búsol. » ³⁴ Bare Yésu naagol : « Maagen, ínje ilobi yo : n'efuga yauye réro, balama gáin guoh, þan uoh ñono ñáfaji uffasutom. » ³⁵ Pier naagol : « Hani þan içet manur n'aw, mat'ímus ioh iffasuti. » Bugagu ulagora þop n'guyab dó bugo pe.

* **26:31** 26.31 Juluj Sakari 13.7

*Yésu o n'galaw ni firijan fafu fal uoliv waw
(Maruk 14.32-42 ; Lík 22.39-46)*

³⁶ Púrto, Yésu najow n'ulagorol dó bi tiñ talu to guvoge me Getusemane. No guçih me, naagil : « Jurobo tale min ínje itos maa ike galaw. » ³⁷ N'eaol, nájaenum Pier ni úpur Sebede gaamme gúuba. Piout, gáholi ni gágogor ni sunonol. ³⁸ Ñer naagil : « Gaþinor gumugom iki biinumom búguo. Jinamo tale n'ínje ban jambi júmori me ! » ³⁹ Mbiban natos kan ráli maa, naya gújul aban náñup iki buulol buya n'ettam min alaw aah : « Payom, júen me kano, nufaren éremuma yauye yaa sílam éraliom ! Bare mónanan nie, jambi wo ínje imaj me ukano, bare til wo aw umaj me. »

⁴⁰ Mbiban nábbañul mbal ulagoraaw gúfaji bugagu aćigul natogil min gúmoe. Ñer naah Pier : « Buenne ? Hani enamo jatiito manur n'ínje m'bámoit jújuut yo ? » ⁴¹ Jambi júmori, bare jilaw jambi julo ni gabut ! Biinum arafuhow nihi bumamañ ekan maaro, bare eniol nd'ebaj sembe. »

⁴² Yésu náutten atos ahalil to, aban nalaw aah : « Payom, íni me éremuma yauye yaa sílam éjuut éraliom ínje m'baremut yo, kan wo aw umaj me ukano ! » ⁴³ Nabbañ ábbañul aćigul natogil min gubbañe gúmori ; maagen mamu umoil úliili gámori.

⁴⁴ Nabbañ ahalil to min atos, aban nalaw elael éfatten n'elob gurim gagu ganur gagu.

⁴⁵ Mbiban, nábbañul mbal ulagoraaw naagil : « Juroje n'gámori gagu ? Gáelo gom ? Juluj, tinah talu tulofulo no Añol Arafuhow ajae me ebeni ni

guñen utilaaw. ⁴⁶ Jiilo ujaal ! An ahu ajae me ennomenom nalofulo. »

Fujoh fafu faa Yésu

(*Maruk 14.43-50 ; Lík 22.47-53 ; Saan 18.3-12*)

⁴⁷ Yésu o n'elob yay, Yudas ñer, aamme ace ni upotoraaw gaamme guñen ni gúuba, naçigul, ban nájaorul ni fítiman fámah faogene ufoje ni sugol. Bugan bugaubugi, ufan utenjenaaw ni ufan Esúif yay guboñulil. ⁴⁸ Yudas aamme n'ennomenol baje wo nalollil waamme : « An ahu o nijae me élloŋ, acila ; jujogol. » ⁴⁹ Ñer nafaen alof Yésu naagol : « Nisafi, Afanom. » Aban nálloŋol. ⁵⁰ Ñer Yésu naagol : « Apalom, waf waw waçili me n'újoul, ukán wo. » To baenah, bugagu gajaorulo me ni Yudas n'gúloful ban n'gualen gujoh Yésu. ⁵¹ Ñer, ace ni gaamen to me ni Yésu náñagul gafojeol ni gafon go ateh aroka ahu ala afan utenjenaaw ámah ahu apirih gannu. ⁵² No Yésu ajuh me dáuru, naagol : « Ubbañen gafojei ni gafon go ! Uffas búoh an ajae me étuh gafoje, go gujaol me emuh. ⁵³ Nuoseh piaŋ íjuut ilaw Payom min aboñulom maer yauye uyø wal emalaka wafanje wono guñen n'úuba ? ⁵⁴ Bare ikan mo me, bu ñer Bahiçer babu mbi bukano me, bo baah me maa þan ní ? »

⁵⁵ Púrto, Yésu naah fítiman fafu : « Jujoulo n'ufoje ró ni sugol bi ekelom fujoh ti nihi ní me akana-maarat jikelo fujoh. Gunah émit þe ínje umuen n'eligen bugan bugagu ni gávi-Aláemit gagu, ban jujogutom. ⁵⁶ Bare dó þe dibabaj min mbi Bahiçer uboñer waw bukano. »

No ñer, ulagoraaw þe n'gujundenol to min gúþur gutey gukay.

*Yésu bújoñor fujoj fafu fámah fafu
(Maruk 14.53-65 ; Lík 22.54-55, 63-71 ; Saan
18.12-14, 19-24)*

⁵⁷ Gajoh me Yésu n'gújaenumol bi nende Kayafa aamme afan uteñenaaw ámah ahu, dó úþajula gúboñ Aláemit bugagu ni ufan Esúif yay guomunor me. ⁵⁸ Pier nah' alagenulil ráli bi ró ni fúlumet afan uteñenaaw ámah ahu. Nak'anamo to upoyaaw guomme bi ejuh bu jae me éuñen.

⁵⁹ Ni tinah tautu, ufan uteñenaaw ni fujoj Esúif yay fámah fafu n'gúni n'elip bagitener baa jibij bájue bukan min Yésu amugi. ⁶⁰ Mánoman baje bugan gammenje galige etegol sulob, bare jogut. Búsol, ni baj bugan gúuba gúkail guoh : ⁶¹ « Ahumu naage : "Níjue ifum gávi gagu gal Aláemit, iban nibbañ itep go ni gunah gúfaji." »

⁶² Ñer afan uteñenaaw ámah ahu nailo naah Yésu : « Mat'úbal wáfowaf ? Uunut sulob se so gulobe maa guya n'aw ? » ⁶³ Bare Yésu naþanor butumol. Ñer afan uteñenaaw ámah ahu naagol : « Nilobi yo ni gajow gal Aláemit aroñ me : ulobóli ter aw uomme Kirista ahu, Añol Aláemit. » ⁶⁴ Yésu naagol : « Aw fanjai nulob yo. Ban þop ínje ilobul yo : þúrto me maer þan jujuh Añol Arafuhow min anave ni gárib Aláemit-Sembe, ban þan jujugol áavul n'émit ni úpar waw. »

⁶⁵ No afan uteñenaaw ámah ahu aun me gurim gaugu, naðaç bisimool açila fanjaol, aban naah : « Najele Aláemit. Wa mul ñer nusoholaale ugitená guce ? Juune maer yauye gújel gagu go

najel me. ⁶⁶ Bu ñer jipinore ? » N'guogol : « Pilopilo min acket. »

⁶⁷ No ñer, n'gumasenol ni buul ban ni gutegol sumoh. Bugaguil nihi gutegol simbej n'gúfohulorol n'guoh : ⁶⁸ « E Kirista, ulobóli paa ay ategi ! »

*Pier o n'eceñ gaa búoh açila an om ala Yésu
(Maruk 14.66-72 ; Lík 22.56-62 ; Saan 18.15-18,
25-27)*

⁶⁹ Ni tinah tautu, Pier umuen tíyan ni fúlumet fafu nanave. Ni baj ace n'urokaaw waarema alofulol naagol : « Aw may buru juomen me ni Yésu ala Gálile. » ⁷⁰ Bare Pier naceñ bújoñor bugan bugagu pe naah : « Iffasut wa numañe elob. » ⁷¹ No naamme n'ejow mbaa ganegen gagu bi épur, aroka ace aare mul najugol naah gaamen to me : « Ahume bugo guomen me ni Yésu ala Nasaret. » ⁷² Pier nabbañ aceñ yo n'ebbat ró aah : « Iffasut áine ahumu. » ⁷³ Pio maa, gaamen to me n'gúloful Pier n'guogol : « Ti maagen, aw buru bugom : baloberi bigitenyogiten. » ⁷⁴ Bare Pier nanamo etaboro ni ebbat aah : « Iffasut áine ahumu. » To baenah, gáin n'guoh. ⁷⁵ Ñer naosen firim fafu fo Yésu alobenol me no naagol me : « Balama gáin guoh, þan uoh ñono ñáfaji uffasutom. » Nápur tíyan ban nanamo ukon ni sembe n'eteh mahat ró.

27

*Ejáenum yay yaa Yésu bi ni Pilat
(Maruk 15.1 ; Lík 23.1-2 ; Saan 18.28-32)*

¹ M'bujom mej, ufan uteñenaaw ni ufan Esúif yay pe n'gujoh bugo p̄ooil firim faa jamuh Yésu.
² N'guhogol guban n'guñarol iki gusen Pilat, afan ahu o bugaa Rom gubañ to me.*

*Eteh mahat yay yaa Yudas ak'amugoro
(Mukanay 1.18-19)*

³ No Yudas, aamme áine ahu annomen me Yésu, aun me búoh gujojoh bi emuh Yésu, nateh mahat ban nájaenum síralam sasu saamme ávi ni guñen ak'abbañen ufan uteñenaaw ni ufan Esúif yay, ⁴ ban naagil : « Injé ikane, nigengen an akanut waf ibet n'eçet ! » Bare n'guogol : « Wóli utumóli ulebo ! Dáru barokeri ! » ⁵ Ñer Yudas nabelen dó ni gávi-Aláemit gagu síralam sasu aban najow akay, p̄úrto nak'amugoro árien.

⁶ Ufan uteñenaaw n'gumuken síralam sasu ban n'guoh : « Gúboñolal gusenut min mbi síralam sausu sitegori ni saa gávi-Aláemit gagu, mata dáuru bacam baa físim bom. » ⁷ Ñer n'gujoh firim fanur min guñar so gunnom galah gagu go guvoge me "galah ateþa-sibara", mbiban n'gúbahen go gukan guyah gaa sijaora. ⁸ Yo eçile galah gaugu n'guvogi "galah gaa físim" bi funah faa jama. ⁹ Mo ñer gurim aboñer ahu Séremi gukanoe gaah me : « Guñare síralam ávi ni guñen, saamme bacam babu baa funnomenol bo bugal Israel gujamor me min gubet bo mola, ¹⁰ ban n'guñar so iki gunnom galah ateþa-sibara ahu, ti may Atúla alob mo me†. »

* **27:2** 27.2 Juluj bagitener babu baa Mácie 22.17 † **27:10** 27.10
Juluj Séremi 32.9 ; Sakari 11.12-13

*Yésu bújoñor Pilat**(Maruk 15.2-5 ; Lík 23.3-5 ; Saan 18.33-38)*

¹¹ Ñer n'gújaenum Yésu bújoñor afan mof mamu aamme Pilat. Ume narorenol aah : « Aw uomme ávi ahu ala Esúif yay ? » Naagol : « Aw fanjai nulob yo uban. » ¹² Púrto, ufan uteñenaaw ni ufan Esúif yay n'gunamo mul etegol sulob, bare ábalut hani jatiito. ¹³ Ñer Pilat naagol : « Aw piañ uunut sulob sause so gutegei maa ? » ¹⁴ Min Yésu ábalutol me hani ñanur, Pilat najahali nár.

*Fítiman fafu fo n'erondopen Pilat min abban
Yésu n'ekurua**(Maruk 15.6-32 ; Lík 23.13-43 ; Saan 18.39-19.27)*

¹⁵ Emít-émit no gaggan gagu gaa Paak guçilo, afan mof mamu nah'ahalenilhalen amigel ni bugo gukul me, ahu o fítiman fafu fumañ me ahanulil. ¹⁶ Ban bajene ni gunah gaugu amigel ace o gajaol guunoe fañ, gajaol Yésu Barabas. ¹⁷ Nemme fítiman fafu ufu min fuomunore, Pilat naagil : « Ay ni ubuge gaamme góuba jimane ihanulul ? Yésu Barabas, ter Yésu o guvoge me Kirista ? » ¹⁸ Nalob mee mata naffase búoh físil fiçile min gójogul Yésu gusenol.

¹⁹ Pilat o min anave dó gutaline me bugan, aarol náboñul guogol : « Jamb'unogen me n'elob yay yal an ahumu akanut mee maarat mónan ! N'efuga yauye nílalam fañ ni síyeut so níyeute iya ni o. »

²⁰ Ni tinah tautu, ufan uteñenaaw ni ufan Esúif yay n'gutuñen fítiman fafu min fuoh Pilat

ahalenil Barabas, ban nakan Yésu naçet. ²¹ Pilat nabbañ narorenil naagil : « Ay ni bugo gúuba jimañe ihanulul ? » N'guogol : « Barabas. » ²² Natajen arorenil aagil : « Ñer Yésu, o guvoge me Kirista ahu, ikanol bu ? » Bugo pe n'guoh : « Abbanji n'ekurua ! » ²³ Naagil : « Min maarat may nakane ? » Bare bugo n'gufaŋ n'gúpibe fatiya guoh : « Abbanji n'ekurua ! » ²⁴ No Pilat ajuh me búoh ájuut to wáfowaf, ban épib yay efañefeaŋ gájalo, nañar mal naños guñenol bújoñor fítiman fafu naah : « Guñenom gukure ni físim fafu fal an ahume akanut mee wáfowaf. Babu ñer buru ! » ²⁵ Ñer bugan bugagu pe n'guoh : « Wáfowaf wajae to me épurul n'eçelol mbi uya ni wóli ni gabugoróli ! » ²⁶ Ñer Pilat nahanulil Barabas. Mbiban, naboñ guteh Yésu gusoh gal ubaŋ, aban nasenil o bi eke ebban̄ n'ekurua.

²⁷ Ekosombil yay n'gújaenum Yésu bi ró ni yaŋ afanil Pilat, ban fuyoŋ fafu pe fal ekosombil yay ni fúgolol fúharo. ²⁸ N'gúpureñol wañol ban n'gukanol uce újugah. ²⁹ Púrto, n'guñar ulaliŋ waa sijeŋ gueč fugaŋ guopol ni fuhow, ban n'gusenol egol átuh n'gañenol gárib. Guban n'guya gújulil bújoñorol min gúfohulol guoh : « Jisafi, ávi Esúif yay ! » ³⁰ N'gumasenol guban n'guyab egol yay gutegol ni fuhow. ³¹ No gúfohulol me iki guþilo, n'guram wañ waw újugah waw wo gukanenol me, guban n'gubbañenol bisimool, mbiban n'gúpunnulol dó gújaenum bi eke ebban̄ n'ekurua.

³² Bugo n'épur ésuh yay, n'guemor n'ace áine

ala ésuh yay yaa Siren gajaol Simoŋ ; n'gukanol ni sembe nateb ekurua yay yaa Yésu. ³³ No gučih me tiñ talu to guvoge me Golugota (dóemme "tiñ taa gasen"), ³⁴ n'gusen Yésu bíñu yáguñori n'erem yátalie bi marem ; no naçoen yo me, nalat yo marem.

³⁵ N'gubbañol n'ekurua yay, guban n'gulukor‡ bisimool. § ³⁶ Mbiban, n'gunamo n'gúniol n'gapoy. ³⁷ N'gunjar jibabar n'guhiç ró waçil me Yésu namugi, waamme uwe : « Ume aamme Yésu, ávi ahu ala Esúif yay. » Mbiban n'gunjar jibabar jauju gubbañ n'ekurua yay fatiya fuhoor. ³⁸ Baje þop ukana-maarat gúuba bugo gubbanje ni sukurua manur ni o, ahu n'gañenol gárib, ahuo n'gamayol.

³⁹ Bugan bugagu gaamme n'égat nihi gúlis guhoil n'gujelol nímorø n'guoh : ⁴⁰ « Aw áju me ufum gávi-Aláemit gagu mbiban nubbañ uteþ go ni gunah gúfaji, upagenoro þaa fuhoi ! Iní maagen aw uomme Añol Aláemit, kan úavul n'ekuruai ! » ⁴¹ Ufan utejenaaaw, úþajula gúboñ Aláemit bugagu ni ufan Esúif yay, bugo þe may n'gunamo éfohulol guoh : ⁴² « Nah'aþagen bugan aban ájuut aþagenoro ! Let açila ávi Israel nam ? Ñer áavul n'ekuruaoł min úinenal ni o. ⁴³ Let gafiumol n'Aláemit gom ? Kan ñer maer Aláemit ákail aþagenol, íni me namañol ! Let naage o Añol Aláemit nam ? » ⁴⁴ Ukana-maarat

‡ **27:35** 27.35 elukor : dóemme eñagor usos. § **27:35** 27.35 Ni báhiçer bice bítinar, firim faufe may ufu ró : Mamu firim fafu fo aboñer ahu alob me n'fukano faah me : « Gugabore bisimoom, ban gulukore gañom gaa fatiya. » (Juluj Ufóñ 22.19.)

bugagu bugo gubbañor me manur ni o n'gunamo
may ejelol ti bugagu gujeleol me.

Eêt yay yaa Yésu

(*Maruk 15.33-41 ; Lík 23.44-49 ; Saaŋ 19.28-30*)

⁴⁵ No tinah tiriḥ me, emōc néaval ni mof mamu poomo, ban néni to iki titigo. ⁴⁶ No titigo me maa, Yésu nápīb fatiya ni sembe aah : « Elí, Elí, lama sabahtani* ? » Dóemme « Aláemilom, Aláemilom, wa uçile nujundenom ? » ⁴⁷ Guce ni gaamen to me n'guunol ban n'guoh : « Aboñer ahu Elí navoge mee ! » ⁴⁸ Ace ni gaam to me natey to baenah ak'añar jurocob, nájeben jo bíñu yafire, aban nañar gapil nahoh jo ró añuren Yésu min mb'acot jo. ⁴⁹ Bare bugagu n'guogol : « Unah, umundumal ujugal ter Elí þan ájoul ákiil aþagenol. »

⁵⁰ Yésu nabbañ aya gápīb gámah, aban naçet.

⁵¹ Ni tinah tautu, gábil gagu gaminden me tiñ talu táñai me dó ni gávi-Aláemit gagu n'guçáco kábirin fatiya go bi n'ettam go gukan uþeñ úuba. Ni tinah talu tanur tatu, ettam yay negoror, ban sival sasu ni sireñ. ⁵² Ñer guyah gagu n'gúfogulo ban gammene ni gáinen me n'Aláemit gaçelen me n'gúbbañul gúni m'buron, ⁵³ ban n'gúþurul n'guyagil. (Púrto gailo Yésu ni gaçet me, n'gunogen dó Yérusalem, yaamme ésuh yay yanab me, dó bugan gammene gujugil.)

⁵⁴ Afan ekosombil yay ni buganol gaamme n'gapoy Yésu manur ni o n'gujuh gagoror ettam yay ni wabaj me þe ; ñer n'gúholi náar, ban

* **27:46** 27.46 Juluj Ufóñ 22.2

n'guoh : « Maagen mamu aćila aamme Añol Aláemit ! »

⁵⁵ Bajene ƿop waare gammene gaiye ráli n'gúni n'eluj ; bugo gulagenulo me Yésu kábirinj Gálile nihi gucokorol nímoro. ⁵⁶ Ni baj ni bugo Mari ala ésuh yay yaa Magudala, ni Mari jaw Saak bugo ni Susef, ni may jaw guñol Sebede.

Gafoh Yésu

(*Maruk 15.42-47 ; Lík 23.50-56 ; Saan 19.38-42*)

⁵⁷ No tinah tujon me, ni baj ace áine gajaol Susef áþullo Arimate ájoul ; áine ahumu nasanumetsanumet, ban o ƿop alagora Yésu aamene.

⁵⁸ Najow ak'atoh Pilat min ácinol efulunj yay yaa Yésu. Ñer Pilat naboñ gusenol yo. ⁵⁹ Susef naajar gábil gajaha min ággub efulunj yay, ⁶⁰ aban nabañ yo ñáraru fuyah fuvugul fo naoge bi ni o fanjaol faam n'gacać erijañ[†] ; mbiban nábaken fuval fámah atoj gánonum fuyah fafu, aban nakay. ⁶¹ Mari ala Magudala ni Mari ahuo ubugien to n'gurove gúþimbor fuyah fafu.

⁶² Tihalen fo, faamme fíiyay Esúif yay, ufan utenjenaaw ni Epárisie yay n'gujow manur bi nende Pilat ⁶³ gučih n'guogol : « Afanóli, wóli juosene búoh abija ahumu, no naamen me m'buroñ, naage tale gunah gúfaji ƿan ailo ni gaćet me.[‡] ⁶⁴ Ap'umanj paa usen búoh fuyah fafu fupoi bi ni funah fúfatten ! Kanut mo,

[†] **27:60** 27.60 fuyah faam n'gacać erijañ : No, Esúif yay ndi guoh n'ettam min gufoh sufuluñil. Pan guoh ni gacać fuval fámah gasun dó gujae me ebañ efulunj yay, mbiban n'gúfakenul fuval fice gutoj gánonum gagu. [‡] **27:63** 27.63 Juluj Mácie 12.40 ; 16.21 ; 17.23.

ulagorol gújue gújoul iki gúkuet efulunj yay, mbi þúrto n'guoh ésuh yay nailoe n'gaçet me, ban jibij jauju júsola jo jijae me efañ gaarat jítiar jaju. » ⁶⁵ Pilat naagil : « Yoo. Jinjar ekosombil bugaubuge bi gapoy gagu. Jujow, ban jikan min fuyah fafu fupoyi ti júju me. » ⁶⁶ Ñer n'gujow iki gukan gapoy gagu gaa fuyah fafu : n'gumundum gunjar fuval fafu gutoj fiþ gánonum fo, guban n'gukan to fúffasum mbi an agor n'guffas. Mbiban n'gubañ to upoya.

28

Fuyah fafu furakel fafu

(*Maruk 16.1-10 ; Lík 24.1-12 ; Saanj 20.1-10*)

¹ No ffiyyay Esúif yay fúgat me uk'uomal ni bujom babu baa funah fitiar fal esemen yay*, Mari ala Magudala ni Mari ahuo n'guke bujuh fuyah fafu. ² Piout, ettam yay negoror gagoror gámah ; ni baj amalaka Aláemit áavul fatiya émit ákail ábaken fuval fafu alalen, aban narobo ni fo. ³ Ganogorol n'gunjanno ti baijer émit, bisimool m'bútuen par ti bíbil. ⁴ No upoyaaw gujugol me, n'gújuhulo bireg n'gulo ti bugan gaçeçet. ⁵ Bare amalaka ahu naah waareaw : « Jambi júholi ! Niffase búoh Yésu o gubban me n'ekurua jinjese. ⁶ Alet tale ; naiye ni gaçet me ti naþi me nalob yo ! Jújoul juluj tiñ talu to gubanjenol me, ⁷ mbiban n'jujow cab iki juoh ulagorol naiye ni gaçet me, nayabil gayon mbaa

* **28:1** 28.1 funah fitinar fal esemen yay : Funah faufu funogonogor ti fígindin fafu faa gunah éjola.

Gálile, bo þan gujugol me. Gurim gaugu nibaje bi elobul. »

⁸ Ñer waareaw n'gukay ni majase guhat fuyahfafu ni gáholi ró, bare þop ni ésumay ró yámah, ban n'gutey guke egiten ulagoraaw elob yauyu.
⁹ To baenah, Yésu fanjaol nájoul guemor aban naagil : « Nisaful ! » N'gulofol, ban n'gulo to ni guolol min gunamo emigeletol. ¹⁰ Ñer naagil : « Jambi júholi ! Jujow iki juoh gutiom gujow bi Gálile ; bo þan gujugom me. »

Bagitener babu bal ekosombil yay

¹¹ Waareaw n'ejow yay, guce ni ekosombil yay gaamen me ni gapoy fuyahfafu n'gunogen n'ésuh yay, guçih n'gugiten ufan utenjenaaw wabaj me þe. ¹² Ñer ubuge n'guomunor manur n'ufan Esúif yay min gujoj, guban n'gusen ekosombil yay síralam sammeñe ¹³ n'eogil nímoro : « Mbi juoh bugan bugagu ulagora Yésu gukelo ni fuh gúkuet efuluñol buru n'gámori. ¹⁴ Iní me afan mof mamu nakae aun yo, wóli þan jiffas bu jijae me elobol iki jugoñol jamb'ayogenul. ¹⁵ Ñer ekosombil yay n'guñar síralam sasu, ban ni gukan may ti gulobil me. Maumu, bagitener baubu bivisor me n'Esúif yay, ban guce ni bugo guroñ bo n'éinen bi funah faa jama.

Yésu o n'éranjul ulagorol

(Maruk 16.14-18 ; Lík 24.36-49 ; Saaj 20.19-23 ; Mukanay 1.6-8)

¹⁶ Ñer ulagoraaw gaamme guñen ni an anur n'gujow bi ni firianj fafu baubu Gálile fo Yésu alobil me mala fo. ¹⁷ No guçih bo me, n'gujugol,

ban n'guya gújul bújoñorol n'gumigeletol. Bare
guce ni bugo n'guroñ þan n'etehumor jatiito.
¹⁸ Ñer Yésu nalofulil aban naagil : « Niyayab
sembe sánosan fatiya n'émit ni babe n'ettam.
¹⁹ Jujow ñer ni súsuh sasu þe saa mof, jikanil
n'gúni ulagorom, ban ni jíbatiseil ni gajow gaa
Paaya ni Añolol ni Biinum Banabe. ²⁰ Jiligenil
ékanum wo niligenul me þe. Jiffas búoh : ínje
umu nánonan ni buru bi no mof mamu mujae
me ebao. »

**Firim fafu fal Aláemit
Bandial: Firim fafu fal Aláemit Bible**

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bandial

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

2256a388-b3d0-5a86-9a2f-8ea0a837d026